

Ədalətsizliklə
ədaləti bərpa
etmək olmaz

Justice cannot be
restored through
acts of injustice

HEYDƏR ƏLİYEV

HÜQUQ VƏ QANUN

JUSTICE AND LAW

ПРАВО И ЗАКОН

Azərbaycan
Milli Mətbuatı **150**

22 iyul 1875 - 22 iyul 2025

*Demokratik inkişafı
azad mətbuatsız təsəvvür
etmək mümkün deyil.*

İlham ƏLİYEV

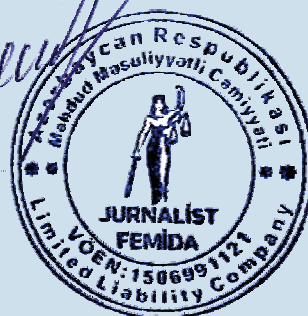

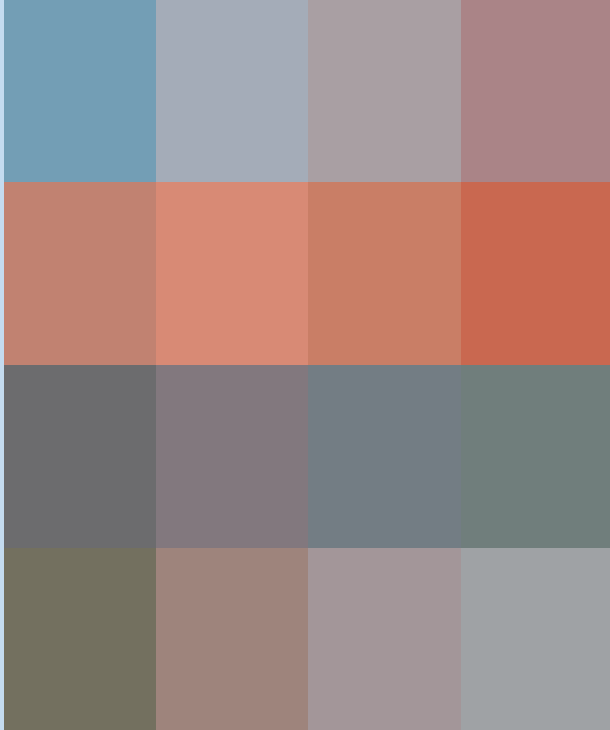
SƏDAQƏT ANDI

Heydər Əliyev dəyərləri müasir dünyamızda nəciblik və əxlaqın, dövlətə və dövlətçiliyə, insana və insanlığa hörmət və məhəbbətin, sədaqətin mənbəyidir.

Ulu Öndər Heydər Əliyevin ideyaları, Prezidentimiz İlham Əliyevin dinamik siyasəti, hüquq və qanunların aliliyi fəaliyyət proqramımız olacaqdır. Bu meyarla qarşı olanlar rəqibimiz və hədəfimiz, tərəfdarlar dostumuz və partnyorumuz olacaqdır. Rəqib və hədəf, həmçinin məsləkdaşlıq bu meyarla müəyyənləşəcək.

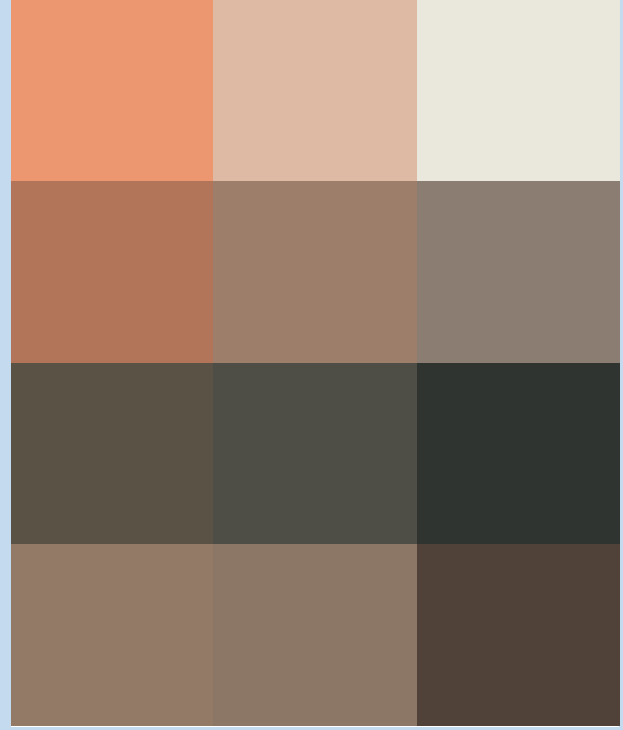
İmza:

HEYDƏR ƏLİYEV:

- Demokratik, hüquqi, dünyəvi dövlətdə, qanunlarla yaşayan dövlətdə jurnalistika çox vacib bir peşədir, mətbuat çox vacib bir sahədir. Bu, mənim fikrimdir və mən bu fikrimi heç vaxt dəyişdirməyəcəyəm.
- Jurnalist əməyi qeyri-adi əməkdir, olduqca böyük zəhmətli əməkdir, çox səylər göstərilməsini, hətta cəsurluq, hünər, fədakarlıq tələb edən əməkdir, öz peşəsinə vurğunluq tələb edən əməkdir.

İLHAM ƏLİYEV:

- Demokratik inkişafı azad mətbuatsız təsəvvür etmək mümkün deyil.
- Biz fəxr edə bilərik ki, milli mətbuatımızın böyük tarixi var. Bu, bizim böyük sərvətimizdir, dəyərimizdir. Ancaq bu da həqiqətdir ki, müstəqillik dövründə Azərbaycan mətbuatı tam azad və müstəqil mətbuat kimi fəaliyyət göstərməyə başlamışdır.
- Azərbaycan cəmiyyəti milli ideya ətrafında birləşmişdir. Əlbəttə ki, burada mətbuatın rolu həddindən artıq əhəmiyyətlidir. Azad mətbuatın artıq formalaşması və uğurla fəaliyyət göstərməsi demokratiyanın əsas əlamətlərindən biridir.

İNSAN HÜQUQU HÜQUQUN ALİLİYİ İLƏ QORUNMALIDIR

*(BMT-nin Baş Məclisi tərəfindən 1948-ci ildə qəbul olunmuş
"Ümumdünya İnsan Hüquqları Bəyannaməsi"nin priambulasından)*

HÜQUQ VƏ QANUN №3 / 2025

**ictimai-siyasi, analitik,
praktik jurnal**

Təsisçi:
"Jurnalist Femida" MMC
(hüquq və mətbuat
xidməti)

Redaksiya heyəti:
Namik Əhmədov
Məhəbbət Dəmirçiyeva
Etibar Əliyev
Xanlar Bayramzadə
Fatimə Hüseynova

Baş redaktor:
Fəxrəddin Ağamirzəyev

Məsul katib:
Təranə Tofiqqızı

Direktor:
Məhəmməd Ağamirzəyev

Texniki redaktor:
Kamal Ələsgərov

Kompüter tərtibatçısı:
Cəfər Kərimov

Qeydiyyat № B306E612E22423

Əlaqə Telefonu:
(+994) 55 732 76 66
huquqveqanunjurnali@gmail.com
www.huquqveqanun.com

M Ü N D Ə R İ C A T

İlham Əliyev
Azərbaycan milli mətbuatının 150 illik
yubileyinin keçirilməsi haqqında
Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Sərəncamı 3

Azərbaycanda Milli Mətbuatın yaradılmasının
125 illiyi münasibətilə
Respublika Prezidenti Heydər Əliyevin
jurnalistlərlə görüşündə nitqi – 22 iyul 2000-ci il 5

Prezident İlham Əliyev
milli mətbuatın yaradılmasının 140 illiyi münasibətilə
Mətbuat Şurasının İdarə Heyətinin
üzvləri ilə görüşündəki nitqi 21

Heydər Əliyev irsini öyrənək 29

Azərbaycan Respublikasında söz,
fikir və məlumat azadlığının təmin edilməsi
sahəsində əlavə tədbirlər haqqında
Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Fərmanı 33

Namiq Əhmədov-
Azərbaycan informasiya savaşında:
Media müharibəsi 36

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASI ADINDAN
AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASI
KONSTITUSİYA MƏHKƏMƏSİNİN
Q Ə R A R I 39

Xüsusi ittiham qaydasında şikayətlərə dair işlərə
baxılması üzrə məhkəmə təcrübəsi haqqında
AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASI ALİ MƏHKƏMƏSİ
PLENUMUNUN QƏRARI 43

Fəxrəddin Ağamirzəyev
Jurnalistikanı nədən seçdim 49

Azərbaycan milli mətbuatının 150 illik yubileyinin keçirilməsi haqqında

Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Sərəncamı

XIX əsrin ikinci yarısında dünyanın neft və sənaye mərkəzlərindən birinə çevrilmiş və iqtisadi yüksəliş dövrünü yaşayan Azərbaycanın ictimai-siyasi və mədəni həyatında əsaslı dəyişikliklər baş vermiş, maarifçilik hərəkatı genişlənməyə başlamış, milli mətbuatın yaranması zərurəti meydana çıxmışdı. Məhz buna görə də 150 il əvvəl – 1875-ci il iyulun 22-də görkəmli ziyalı, təbiətşünas alim və maarifçi-publisist Həsən bəy Zərdabinin Azərbaycan dilində nəşr etdirdiyi “Əkinçi” qəzeti milli mətbuatımızın ilk nümunəsi və ölkəmizin həyatında mühüm hadisə kimi tarixə düşmüşdür. Cəmi iki il fəaliyyət

göstərən qəzet maarifçi ideyaların qarçısı olmuş, cəhalətə və xurafata qarşı kəskin məqalələr dərc etmiş, milli özünüdərkin, ictimai, siyasi və bədii fikrin inkişafına, mütərəqqi jurnalist nəslinin yetişməsinə önəmli töhfə vermişdir.

“Əkinçi”dən sonra onun ənənələrini davam etdirən çoxsaylı nəşrlər dövrün vətənpərvər ziyahlarını, maarifçilərini eyni məslək ətrafında birləşdirərək, milli oyanış prosesinin aparıcı vasitələrindən biri kimi, ümummilli məqsədlərin gerçəkləşməsində mühüm rol oynamışlar.

Keçən yüzilliyin sonlarında xalqın tələbi ilə yenidən hakimiyyətə qayıdan Ümummilli Lider

Heydər Əliyevin rəhbərliyi ilə həyata keçirilən islahatlar ölkəmizdə söz və məlumat azadlığının, fikir plüralizminin və digər demokratik dəyərlərin bərqərar olması üçün etibarlı zəmin yaratdı. Heydər Əliyev medianın inkişafını prioritet vəzifələrdən biri hesab etmiş, onun fəaliyyətini tənzimləyən qanunvericilik bazasının formalaşdırılması, inkişafını əngəlləyən süni maneələrin aradan qaldırılması, maddi-texniki bazasının möhkəmləndirilməsi istiqamətində ardıcıl qərarlar qəbul etmiş, dövlət–media münasibətlərində mütərəqqi ənənələrin əsasını qoymuşdur.

Ötən dövr ərzində müstəqil siyasi kursun qətiyyətlə və ardıcıl həyata keçirilməsi nəticəsində ölkəmizin dinamik inkişafı təmin edilmiş, qarşıda duran strateji vəzifələr uğurla gerçəkləşdirilmişdir. Azərbaycan Vətən müharibəsində şanlı Zəfər qazanaraq və unikal antiterror əməliyyatı ilə hər bərpə tarixinə yeni səhifə yazaraq, ərazi bütövlüyünü və suverenliyini tam bərpa etmişdir. Müharibə dövründə mediamız əsl vətənpərvərlik, həmrəylik nümunəsi ortaya qoymuş, haqq səsimizin dünya ictimaiyyətinə çatdırılması, düşmənin və onun havadarlarının saxta məlumatlarının ifşası üçün xüsusi səy göstərmiş, Milli Ordumuzun, əsgər və zabitlərimizin rəşadəti, qəhrəmanlığı ilə bağlı zəngin salnamə yaratmışdır.

Vətən müharibəsində qələbəmizdən az sonra başlanan islahatlar, o cümlədən “Media haqqında” Qanunun qəbul edilməsi media fəaliyyətinin rəqəmsal dövrün çağırışlarına uyğunlaşdırılmasını və ölkəmizin informasiya mühitinin sağlamlaşdırılmasını hədəfləmişdir. Vergi azadolmalarının tətbiqi, qəzet və jurnallar üçün əlavə dəyər vergisinin aradan qaldırılması, jurnalistlərə güzəştli ipoteka kreditindən yararlanmaq hüququnun verilməsi və digər tədbirlər informasiya resurslarının iqtisadi müstəqilliyinin gücləndirilməsi və jurnalistlərin sosial müdafiəsinin yaxşılaşdırılması istiqamətində görülən işlərin davamlılığını təmin etmişdir.

Bu gün mediamız Azərbaycanın tərəqqisinin və müasir cəmiyyət quruculuğu prosesinin fəal iştirakçısı olaraq, beynəlxalq əlaqələrini və

qlobal informasiya məkanında təsir imkanlarını genişləndirmiş, rəqabət qabiliyyətini artırmışdır. Lakin dünya nizamının dəyişikliklərə məruz qaldığı, siyasi proseslərin intensivləşdiyi, habelə yeni fəaliyyət prinsiplərinin bərqərar olduğu müasir dövr Azərbaycan mediası qarşısında da yeni vəzifələr müəyyənləşdirir. Qabaqcıl texnologiyaların tətbiqi, sosial media platformalarında fəallığın artırılması, rəqəmsallaşma, süni intellekt, media savadlılığının yüksəldilməsi, dezinformasiya və saxta xəbərlərlə mübarizə, effektiv kommunikasiyanın həyata keçirilməsində yaxından iştirak və s. mediamızın inkişaf perspektivini və qarşıdan gələn dövrdə qlobal informasiya məkanında yerini müəyyənləşdirəcək məsələlərdir. Eyni zamanda, media müasir tendensiyaları nəzərə almaqla Azərbaycanın dövlət maraqlarını həmişə uca tutmalı, ölkəmizin müasir beynəlxalq münasibətlər sistemində yeri və rolu, həyatımızda baş verən pozitiv dəyişikliklər ilə bağlı ictimaiyyətimizin məlumatlandırılması sahəsində daha fəal olmalıdır.

Azərbaycan Respublikası Konstitusiyasının 109-cu maddəsinin 32-ci bəndini rəhbər tutaraq, milli mətbuatın Azərbaycanın ictimai-siyasi və mədəni həyatındakı yerini, mədəniyyətin, maarifçiliyin inkişafında rolunu, müasir cəmiyyət quruculuğu və ölkəmizin beynəlxalq nüfuzunun daha da yüksəldilməsi sahəsində töhfələrini nəzərə alaraq **qərara alıram**:

1. Azərbaycan milli mətbuatının 150 illik yubileyi ölkəmizdə geniş qeyd olunsun.

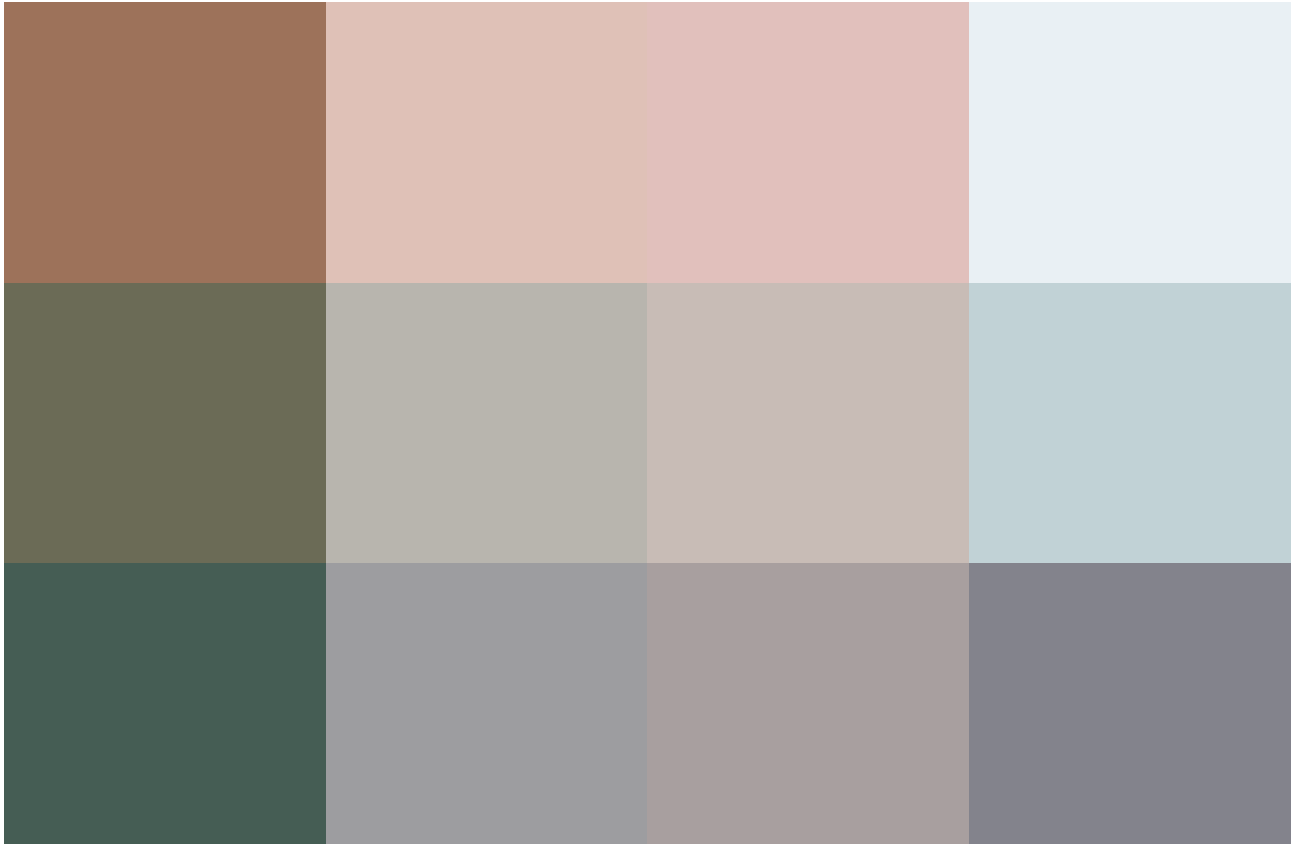
2. Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Administrasiyası Azərbaycan Respublikası Medianın İnkişafı Agentliyi və Azərbaycan Mətbuat Şurası ilə birlikdə yubiley tədbirlərinin keçirilməsini təmin etsin.

3. Azərbaycan Respublikasının Nazirlər Kabineti yubiley tədbirlərinin maliyyələşdirilməsi ilə bağlı məsələləri həll etsin.

İlham Əliyev

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti

Bakı şəhəri, 25 aprel 2025-ci il

Azərbaycanda Milli Mətbuatın yaradılmasının 125 illiyi münasibətilə Respublika Prezidenti Heydər Əliyevin jurnalistlərlə görüşündə nitqi - 22 iyul 2000-ci il

Hörmətli jurnalistlər!

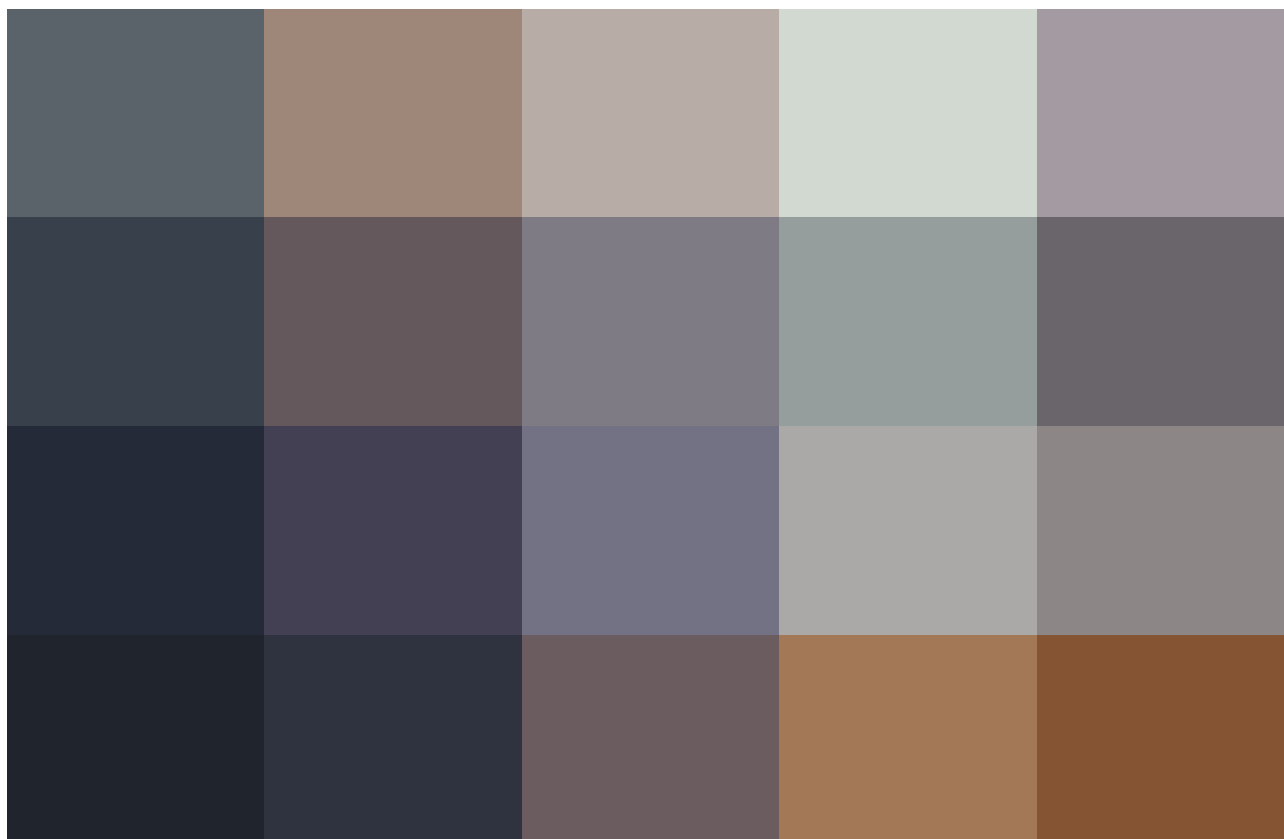
Mətbuat nümayəndələri!

Kütləvi informasiya orqanlarının nümayəndələri!

Mən ən öncə sizi Azərbaycanda demokratik mətbuatın 125-ci ildönümü münasibətilə ürəkdən təbrik edirəm. Sizə şərəfli işinizdə uğurlar arzulayıram. Azərbaycanda mətbuat sahəsində çalışanların hamısını təbrik edirəm. Mətbuat bütün Azərbaycan xalqına, yəni cəmiyyətimizə

məxsus olduğuna görə xalqımızı, millətimizi təbrik edirəm.

Bilirsiniz ki, mən Azərbaycanda milli mətbuatın yaradılmasının 125 illiyi münasibətilə bu ilin mart ayında böyük fərman imzalamışam. Bu fərmanda Azərbaycanda demokratik mətbuatın yaradılması, inkişaf etməsi və keçdiyi yol haqqında öz fikirlərimi qısa olaraq bildirmişəm. Ancaq eyni zamanda, fərmanın əsas məqsədi ondan ibarətdir ki,

Azərbaycanda demokratik milli mətbuatın yaranmasının 125 illiyi geniş şəkildə, təntənəli qeyd edilsin.

Son aylar ölkəmizdə bu sahədə müxtəlif təşkilatlar tərəfindən çox işlər görüldür. Hər halda, birincisi, bizim xalqımızın böyük demokratik mətbuata malik olduğu bir daha nümayiş etdirilibdir, təbliğ olunubdur və bugünkü nəsillərə çatdırılıbdır. İkincisi də, müxtəlif mətbuat orqanları – indi Azərbaycanda belə jurnalist təşkilatları çoxdur – onlar bu yubiley mərasimlərindən istifadə edərək öz dairələrində lazımi tədbirlər görüblər: mən bəzən televiziyanı izləyərək görürəm ki, ayrı-ayrı mükafatlar veriblər, təltiflər ediblər. Bunlar hamısı çox sevindirici haldır.

Beləliklə, biz Azərbaycanda həm demokratik mətbuatın 125 illik tarixini təbliğ edirik, həm də, eyni zamanda, Azərbaycanda bu gün mətbuatın tutduğu yeri və onun cəmiyyətimizə xidmətini və ümumiyyətlə, həyatımıza olan təsirini göstəririk. Mən bütün bu tədbirləri müsbət qiymətləndirirəm. Güman edirəm ki,

bu tədbirlər Azərbaycanda mətbuatın inkişafı üçün yeni bir təkan olacaqdır. Mən çoxdan arzu edirdim ki, mətbuat nümayəndələri ilə görüşüm. Ancaq təəssüf ki, bu mənə müyəssər olmurdu. Ona görə ki, iki gün öncə özüm üçün yaratdığım iş planı, bir də görürsən, sabahı gün, o birisi gün pozulur. Bunun da səbəbi ondan ibarətdir ki, xarici ölkələrdən Azərbaycana çoxlu nümayəndə heyətləri gəlir. Onlar da bir-iki günə gəlir. Məcbursan ki, bütün başqa işlərini kənara qoyasan, onlarla görüşəsən. Çünki onları gözlətmək mümkün deyildir. Bu gün də mənim bütün günüm, demək olar ki, görüşlərdə keçibdir. Mən bu gün "Nyu-York tayms" qəzetinə və İngiltərənin "Ekonomist" jurnalına müsahibə vermişəm. Ondan sonra isə Rusiyada yaşayan müsəlmanların ictimai-siyasi hərəkəti olan "Rifah" cəmiyyətinin dünən Azərbaycana gəlmiş nümayəndə heyətini qəbul etmişəm, onlarla söhbət aparmışam. Mən bu gün bu işləri görərək, sizinlə nəzərdə tutduğum görüşü pozmamışam. Bir az geciksək də, hər halda, görüşürük.

Beləliklə, yenə də deyirəm, bu gün mənim çoxdankı arzum yerinə yetir. Amma bilirəm ki, bu sizin də bəzilərinizin arzusu idi. Çünki bir neçə vaxt bundan öncə qəzet redaktorlarından bir neçəsi mənə müraciət edib, görüş istəmişdilər. Ancaq mən düşündüm ki, təkcə onlarla yox, mətbuatımızın geniş nümayəndə heyəti ilə görüşüm. Təbiidir ki, bizim bütün jurnalistləri, mətbuat nümayəndələrini bir yerə toplasaq, gərək Respublika sarayına yığışaq. Çünki indi onlar böyük bir ordudurlar. Bizim ictimai-siyasi şöbə bu işlə məşğul oldu, sizinlə razılaşdırılmış bir tərkib müəyyənləşdirdi və həmin tərkib bu gün buraya dəvət olunubdur. Mən sizi bir daha təbrik edirəm. Sizi salamlayıram. Sizinlə bu görüşümdən çox məmnun olduğumu bildirirəm.

YEKUN NİTQİ

Hörmətli xanımlar və cənablar!

Biz iki saat yarımdır ki, burada bir yerdəyik. Hesab edirəm ki, bu, çox əhəmiyyətli bir görüşdür. Hər halda, mən özüm üçün bunu belə hesab edirəm. Amma sizin çıxışlarınızdan, əhval-ruhiyyənizdən hiss edirəm ki, siz də mənimlə eyni fikirdəsiniz.

Mən bir daha bildirmək istəyirəm ki, bizim bugünkü görüşümüz Azərbaycanda demokratik mətbuatın 125 illik yubileyinə həsr olunubdur. Amma yubiley edərkən, tariximizə, keçmişimizə qiymət verərkən, təbiidir, biz həmişə çalışırıq və çalışmalıyıq ki, bugünkü problemləri həll edək və gələcək üçün lazımı tədbirlər görək. Bu mənada bugünkü görüş çox əhəmiyyətlidir.

Buradakı çıxışlar müxtəlifdir. Bir çox çıxışlarda qəzetlərə təzyiq göstərilməsi, yaxud imkan verilməməsi barədə ciddi tənqidlər var. Bu tənqidlər müxtəlifdir, mən onları bir daha təkrar etmək istəmirəm. Təbiidir ki, bu tənqidlərin içərisində əsaslı tənqidlər də çoxdur. Amma mənə belə gəlir ki, əsassızları da vardır. Buna baxmayaraq, mən hesab edirəm ki, tənqi-

din əsassızını kənara qoymaq, əsaslısını götürüb bu barədə tədbirlər görmək lazımdır.

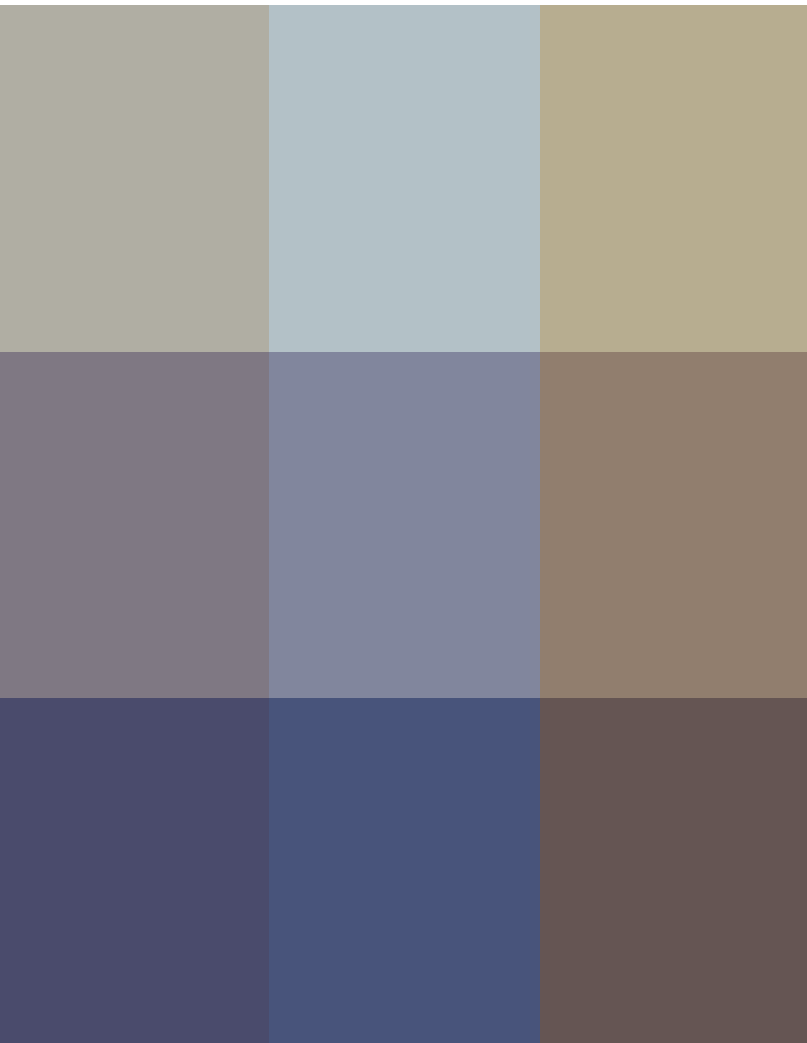
Mən sizə bəyan edirəm ki, bugünkü görüşdə deyilən bütün fikirlərin hamısı burada yazılıb cəmlənəcək, mən onlara baxacağam və biz mümkün tədbirlərin hamısını görəcəyik. Buna arxayın ola bilərsiniz.

Burada bir çox təkliflər, irəli sürüldü. Onların əksəriyyəti qəzetlərə dövlət qayğısı, maliyyə yardımı barədə və bu cür başqa təkliflərdir, xahişlərdir. Biz bunların da bir qismini edə bilərik. Hə edəcəyik, nə etməyəcəyik, - mən bu gün bunu deyə bilmərəm. Ancaq bu görüş hazırlanarkən mən tapşırıq vermişdim və bizim aparatda bu barədə müəyyən layihələr, o cümlədən bir fərman layihəsi də hazırlanıbdır. Bugünkü təklifləri bir daha təhlil edərək mümkün olan, bu gün bizim imkanımız dairəsində olan məsələləri də həmin fərmanda əks etdirmək şərti ilə mən bu görüşümüz nəticəsində iki-üç günə qədər bir fərman imzalayacağam. Mən deyə bilmərəm ki, həmin fərman bütün yaraları sağaldacaqdır, ancaq sizin müəyyən arzularınızın yerinə yetirilməsinə kömək edəcəkdir.

Siz bilirsiniz, burada çıxış edənlər də dedilər, - Azərbaycanda sərbəst, azad, demokratik mətbuatın 10 illik tarixi vardır. Ancaq bizim ümumiyyətlə, demokratik mətbuatımızın 125 illik tarixi vardır. Biz keçən illəri unuda bilmərik.

Mən bilirəm ki, bu gün siz öz qayğılarınızla yaşayırsınız və bu qayğılar sizdə birinci plana çıxır. Ancaq bu yubileyi Azərbaycan dövlətçiliyi, millətimizin tarixi nöqtəyi-nəzərindən qeyd ediriksə, təbiidir ki, biz öz tarixi keçmişimizi qiymətləndirməliyik. Doğrudan da, indi biz fəxr edə bilərik ki, Azərbaycan xalqı müsəlman Şərqiində, islam dini mövcud olan bir ölkədə hələ 125 il bundan öncə demokratik qəzet yaratmağa qadir olubdur.

Fəxr edirik ki, bizim dünyəvi teatrın 130 illik tarixi vardır. Fəxr edirik və bu, bölgədəki bütün xalqlardan bizi fərqləndirir. O mənada

ki, bizdə demokratik, dünyəvi ideyalar bu günün, dünənin hadisəsi deyil. 125 il bundan öncə Həsən bəy Zərdabi, onunla bərabər Mirzə Fətəli Axundov və başqaları toplaşmış - təbiidir ki, Həsən bəy Zərdabi "Əkinçi" qəzetinin yarıdıcısıdır - belə bir təşəbbüslə çıxış ediblər. Görək indi biz düşünək ki, o vaxt bu, asan yox, həddindən artıq çətin bir iş idi. Əgər 125 il bundan öncə bu, baş veribsə və biz "Əkinçi" qəzetini 125 ildir xatırlayırsaq, indi görün bu insanlar nə qədər böyük vətənpərvər, millətin inkişafını istəyən və nə qədər cəsarətli insanlar olublar. Çünki o şəraitdə belə bir qəzet Azərbaycan dilində yaratmaq çox böyük risklərlə bağlı idi. Amma onlar bu riskləri ediblər. Təsədüfi deyildir ki, "Əkinçi" qısa bir zaman sonra bağlanıb. Ondan sonra rus dilində

nəşr olunan bəzi qəzetlərə əlavə olaraq vərəqələr çıxıb.

Bilirsiniz ki, sonra Məmməd Ağa Şahtaxtinski "Şərqi - rus" qəzetini çıxarıb. Zeynalabdin Tağıyevin təşəbbüsü və pulu ilə "Kaspi" qəzeti buraxılıb, amma o, rus dilində olubdur. Bu, bizim tariximizdir. Ancaq Həsən bəy Zərdabinin qoyduğu bu təməl daşı yaşayıb və inkişaf edibdir. Məhz onun nəticəsi olaraq Cəlil Məmmədquluzadə kimi böyük bir şəxsiyyət "Molla Nəsrəddin" jurnalını yaradıb. Yenə də deyirəm, o dövrdə bütün müsəlman aləmini götürsək, bu, müstəsna bir haldır. Təsədüfi deyil ki, "Molla Nəsrəddin" jurnalı təkcə Azərbaycanda yox, bütün Qafqazda, Orta Asiyada, İranda, Türkiyədə də yayılırdı.

Demək, bizim xalqımızın içərisindən çıxan dahi insanlar bu demokratik ideyaları, dünyəvi dəyərləri o vaxt yaradıblar. Onlar xalqımızı oyadırdılar, xalqımızda milli oyanış, milli dirçəliş, milliçilik hissləri yaradırdılar. Bunların davamı olaraq Azərbaycanda Demokratik Xalq Cümhuriyyəti yaranan zaman dahi Üzeyir Hacıbəyov "Azərbaycan" qəzetinə rəhbərlik edibdir. O illər "Azərbaycan" qəzeti çox böyük işlər görüb.

Bizim bu 125 illik tariximizi mərhələlərə bölsək, birinci mərhələ 1875-ci il iyulun 22-dən təxminən 1920-ci ilə qədərdir. Bu dövr Azərbaycan xalqının tarixində çox şərəfli bir dövrdür. Məhz bu dövr Azərbaycanda dünyəvi, ümumbəşəri dəyərlərin və demokratik fikirlərin yaranmasını ardıcıl surətdə təmin etmiş bir dövrdür. Təbiidir ki, bunu bizə kimsə verməyibdir. Bunu Azərbaycan xalqının içərisindən çıxan ağıllı, mütəfəkkir, çox cəsarətli insanlar ediblər.

Üzeyir Hacıbəyovun başçılıq etdiyi "Azərbaycan" qəzeti çox böyük bir qəzet olubdur. O da bizim tariximizin parlaq bir səhifəsidir.

Ondan sonra mətbuatımızın tarixinin ikinci mərhələsi gəlir. Bu da 1920-ci ildə Azərbaycanda sovet hakimiyyəti qurulandan

sonrakı dövrdür. Azərbaycanın mətbuatı həmin dövrdə 70 il yaşayıbdır. Siz də bilirsiniz, biz də bilirik, bəlkə gənclər bilmirlər, həmin o illərdə - 1920-1930-cu illərdə, 1940-cı illərdə, sovet hakimiyyəti, kommunist rejimi dövründə də "Əkinçi" qəzeti böyük iftixar hissi ilə xatırlanırdı. O illər "Əkinçi" qəzeti və Həsən bəy Zərdabi yaradıcılığı haqqında nə qədər böyük tədqiqatlar olubdur. Siz götürüb baxsanız, görərsiniz ki, başqa rejimdə, totalitar rejimdə, kommunist ideologiyası olan bir rejimdə yaşamağımıza baxmayaraq, o illərdə bizim mətbuatımız inkişaf edibdir.

Bilirsiniz ki, "Molla Nəsrəddin" jurnalı 1932-ci ilə qədər çıxıbdır, sonra nəşri dayanıb. Ancaq xatirimdədir, 1950-ci illərdə "Kirpi" jurnalını yaratdılar. Amal nədən ibarət idi? Bu amal "Molla Nəsrəddin" jurnalını diriltməkdən ibarət idi. İndi, bilmirəm, "Kirpi" jurnalı nə vəziyyətdədir. Amma xatirimdədir, 1950-ci, 1960-cı, 1970-ci illərdə "Kirpi" jurnalının bizim cəmiyyətdə çox böyük rolu olubdur. Çünki "Kirpi" jurnalı kiminsə, hansısa məmuru - burada "məmur" sözü çox işləndi, - yaxud raykom katibinin və başqasının karikaturasını verəndə, orada bir neçə söz yazanda bu, böyük bir sensasiya olurdu.

Yəni bu dövr Azərbaycanda mətbuatın, o cümlədən demokratik mətbuatın ikinci böyük mərhələsidir. Təbiidir ki, burada demokratik prinsiplər kommunist ideologiyası əsasında qurulmuşdu. Ancaq eyni zamanda o dövrdəki qəzetləri götürün. Məsələn, "Kommunist" qəzeti nə qədər tənqidi məqalələr dərc edirdi. Yaxud da digər qəzetlər - "Bakinski raboçi", "Azərbaycan gəncləri", "Molodyoj Azerbaydjana", "Sovet kəndi" və başqa qəzetlər nə qədər tənqidi məqalələr dərc edirdilər. Onlar həmin tənqidi məqalələrlə o dövrdə, o cəmiyyətdə çoxlu məsələlərin həll olunmasına kömək edirdilər.

Xatirimdədir, mən Azərbaycan Kommunist Partiyası Mərkəzi Komitəsinin birinci katibi olanda hər gün səhər işə gələrkən qəzetləri

oxuyurdum. Onda bu qədər qəzet yox idi, bir neçə qəzet var idi. Amma həmin qəzetlərdə haranı oxuyurdum? Onu oxumurdum ki, yazıblar o kolxozda pambıq belə bitir, inəyi belə sağıblar, yaxud da hansısa zavodda filan iş görülübdür. Axtarırdım, görüm, qəzetdə hansı tənqidi məqalə var. Deyə bilmərəm ki, tənqidi məqalə hər gün olurdu. Arxivlərdən götürüb o qəzetlərə baxa bilərsiniz. Bir tənqidi məqalə olan kimi mən həmin qəzetin redaktoruna telefon edirdim. Nə üçün? Çünki o vaxt belə tənqidi məqalələr dərc etmək qorxulu idi.

Siz məni düzgün başa düşün. Mən 1969-cu ildə Azərbaycana başçı təyin olundum. İndi burada çıxış edən bir jurnalist dedi ki, o vaxt yazıb ki, "Mixaylo şəhərdədir". Mənim barəmdə bu söz 1969-cu ildə icad olunubdur. O vaxt mən birinci katib təyin edildim. Məni heç kəs tanımırdı. Çünki ondan əvvəl KQB-nin sədri idim, şəhərdə məni tanımırdılar. Mən iki-üç ay şəhərdə müxtəlif yerlərə - məsələn, mağazalara gedirdim, taksiyə, tramvaya minirdim ki, görüm, insanları aldadırlar, yoxsa yox? Ona görə də bundan sonra həmin söz yayıldı.

Bilirsiniz ki, "Mixaylo" vaxtilə alman faşist işğalçılarına qarşı qəhrəmanlıq göstərmiş bizim Mehdi Hüseynzadənin ləqəbidir. O vaxtlar İtaliyada ona "Mixaylo" deyirdilər. Ona görə də "Mixaylo şəhərdədir" sözləri mənim haqqımda da deyildi.

Mən nəyi gördüm? Mağaza müdirləri, taksi sürücüləri mənim portretlərimi ordan-burdan tapıb bir-birinə satmışdılar, vermişdilər ki, mağazaya gələn olanda bu portretə baxıb görsün, bu, Əliyevdir, yoxsa yox. Məsələn, mən bir dəfə gedib ət növbəsinə durdum. Nəyə görə? Çünki o vaxt üç növ ət var idi. Bu, mənim yaxşı yadımdadır. Bunlardan biri 3 manat 20 qəpik, digəri 3 manat 50 qəpik, o birisi isə deyəsən, 3 manat 80 qəpik idi. Qəssab nə edirdi? O, üçüncü növ əti birinci növ əvəzinə satırdı, yaxud 3 kiloqram ət verəndə adamları yarım kiloqram aldadırdı.

Mən iki-üç dəfə gedib növbəyə durdum. Məni də aldadanda onu tutdum, milisi və başqalarını çağırdım. Mən şəxsən özüm bir neçə dəfə belə etdim, - insanlar bilsinlər ki, axı, belə iş görmək olmaz. Üç-dörd aydan sonra mən bunu edə bilmədim, çünki məni artıq tanıdılar. Bax, bu "Mixaylo" sözü də oradan yaranıbdır.

Məsələn, o vaxt niyə belə tənqidi məqalələr verirdilər? Ona görə ki, 1969-cu ildə Azərbaycanın rəhbəri kimi mən fəaliyyətimə Azərbaycanda olan bütün mənfi halların tənqid edilməsi ilə başladım. Mən bu barədə böyük məruzələr etdim. İndi arxivlərdən götürüb baxmaq olar ki, 1969-cu, 1970-ci illərdə bütün dünya mətbuatında Azərbaycanda gedən proseslər haqqında məlumatlar verirdilər. Çünki Sovetlər İttifaqında belə şey - rüşvətxorluğa qarşı bu cür mübarizə aparmaq mümkün deyildi. Amma biz vəzifəsindən sui-istifadə etdiyinə, rüşvət aldığına və başqa əməllərinə görə naziri, raykom katibini və başqalarını işdən çıxarırdıq və sair. Gördüyümüz bu tədbirlər o vaxtkı qəzetlərə əsas verdi.

Bizim o vaxtkı müxbirlərin həqiqətən çoxu həyatımızın bu mənfi cəhətlərini yazmaq istəyirdilər, amma əlbəttə, hakimiyyətdən qorxurdular. Hakimiyyət isə onlara bir az kömək edəndə, ilham verəndə, necə deyərlər, tərəfdar olanda bunlar daha da çox hərəkət etməyə başladılar. Mənim xatirimdədir, 1970-ci illərdə "Kommunist" qəzeti "Lənkəran hadisələri" haqqında bir səhifə material yazmışdı. Lənkəran rayonunda olan ağır vəziyyət bəlkə sənin yadında olar.

Hacı Hacıyev (Azərbaycan Jurnalistlər Birliyinin sədri): Bəli.

Heydər Əliyev: O vaxt "Kommunist" qəzetinin redaktoru Ağababa Rzayev idi. Bəli, "Kommunist" qəzeti "Lənkəran hadisələri" haqqında yazı vermişdi. Mən həmin yazını oxudum, gördüm ki, dəhşətli bir vəziyyətdir.

O vaxt bu məsələləri Mərkəzi Komitənin Bürosu həll edirdi. Mən həmin məsələni on gündən sonra büroya çıxardım. Müzakirə

etdim, rayonun bütün rəhbərlərini işdən çıxardım və Kommunist Partiyasından xaric etdim. Bu da ölümə bərabər bir iş idi. "Kommunist" qəzeti ruhlandı sonra gedib Göyçay rayonunda və başqa yerlərdə belə hadisələri açdılar.

Yenə də deyirəm, o vaxt bütün bunlar iqtidarın, necə deyərlər, münasibətindən asılı idi. Amma elə respublikalar var idi ki, orada belə şeylərə yol verilmirdi. Xatirimdədir, bizim "Bakinski raboçi" qəzetini Yerevanda, Tbilisidə 25 manata satırdılar, amma öz qiyməti 1 qəpik idi. Onu niyə belə alırdılar? Çünki həmin respublikalarda da belə proseslər var idi. Amma orada bu proseslərin üstünü bağlayırdılar, açılmağa qoymurdular. "Bakinski raboçi" qəzetini orada oxuyurdular, o buna, bu ona verirdi. Hətta yadımdadır, Yerevanda elə raykom katibləri var idi ki, bu fikirləri dəyərləndirirdilər, onlar deyirdilər ki, bir qəzet 50 əldən keçir, sonra cırılır.

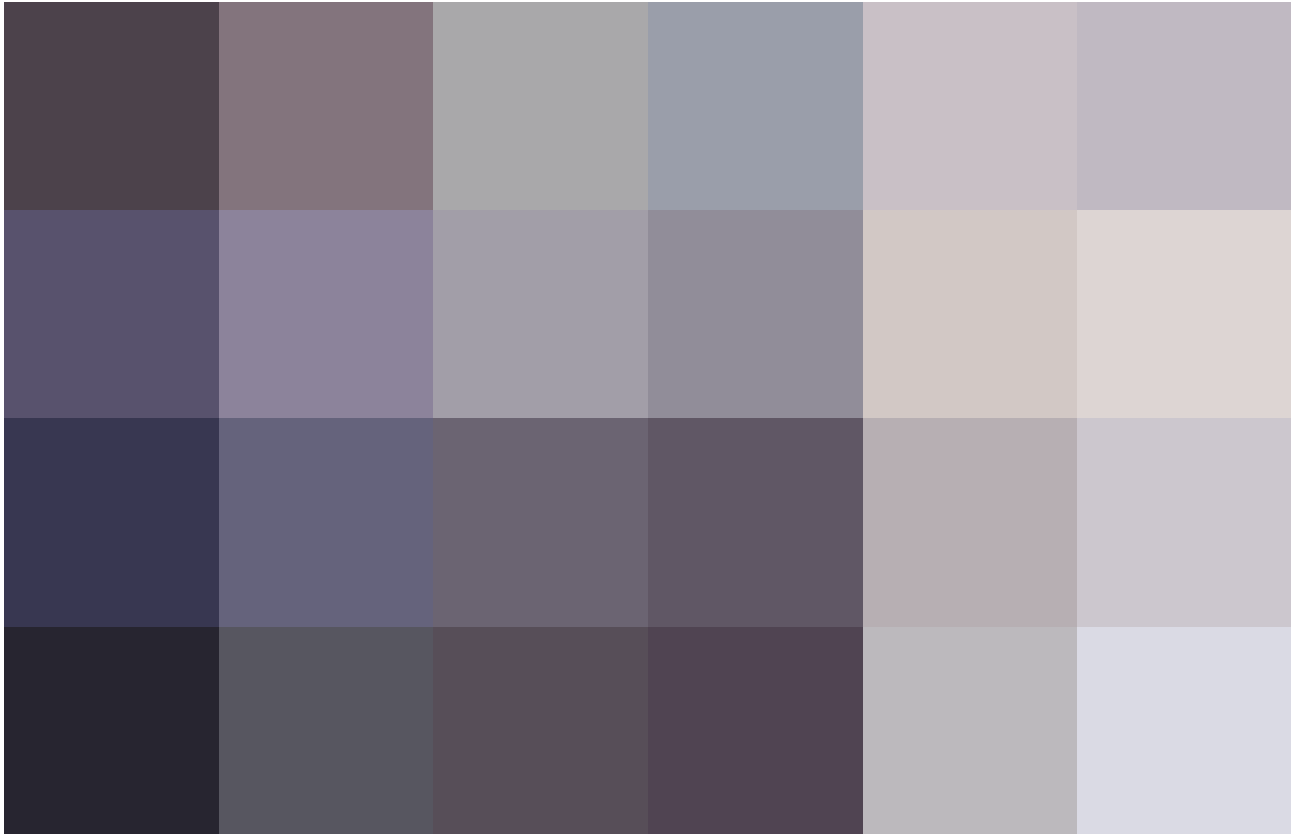
Elmira Axundova ("Svoboda" radiostansiyasının və Rusiyada çıxan "Obşaya qazeta"nın Azərbaycan üzrə müxbiri): Cənab prezident, o vaxt "Literaturnaya qazeta"dakı müsahibəniz çox böyük rəğbətlə qarşılanmışdı.

Fikrət Qoca (Yazıçılar Birliyinin katibi, xalq şairi): "Literaturnaya qazeta"da belə yazılar verilirdi.

Heydər Əliyev: "Literaturnaya qazeta" sonranın işidir, mən hələ 1970-ci illərin əvvəllərini deyirəm.

Bilirsiniz, hesab edirəm ki, mənim bu hərəkətlərim düz idi. Amma mən istefa verəndən sonra bu hərəkətlərimi mənim əleyhimə istifadə etdilər.

Xatirimdədir, mən o vaxt "Bakinski raboçi" qəzetində "Qızıl zəncir" sərlövhəli bir məqalə oxudum. Bu məqalənin məzmunu nə idi? Demək, qızlar məktəbə qızıl bilərziklə gəlirdilər. İndi, vallah, nə ilə gəlirlər bilmirəm - ancaq o vaxtlar bu məsələ məni çox hiddətləndirdi. Axı qız niyə gerek orta məktəbə qızıl bilərziklə gəlsin? Dünyanın inkişaf etmiş ölkə-

lərindəki, lap elə kapitalist ölkələrindəki ən zəngin ailələrdə belə bir şey yoxdur.

Mən həmin məsələni qaldırdım ki, məktəblərdə müzakirə etsinlər, onun qarşısını alsınlar. Amma bu yaxınlarda eşidirəm, parlamentdə müxalifətdən kimsə çıxış edib deyir ki, "Heydər Əliyev o vaxt hüquqları pozurdu ki, kimin qolunda bilərzik, saat var" və sairə. Bəli, bunlar mənim yadımdadır. O vaxt Yaponiyanın "Seyko" markalı saati çıxmışdı. Həmin saat çox bahalı, yəni bizim maaşımızdan beş dəfə baha idi. Görürdüm ki, raykom katiblərindən birinin, o birinin, başqalarının qolunda "Seyko" markalı saat var. İclasların birində dedim ki, əllərinizi qaldırın, saatlarınıza baxacağam. Soruşdum ki, bu "Seyko" markalı saati hardan almısınız? Sənin məvacibin bu qədərdir, bu saati hardan alırsan? Bundan sonra heç bir şey deyə bilmədilər. İndi bunu mənə irad tuturlar ki, Heydər Əliyev vaxtilə belə edib. Bəli, edirdim, bu gün də edirəm, sabah da edəcəyəm. Çünki mənəviyyat bizim üçün hər şeydən üstündür.

Fikrət Qoca burada "Literaturnaya qazeta"-nın adını çəkdi. O dövrdə Sovet İttifaqındakı mətbuat orqanları arasında bu barədə özünü ən müstəqil aparan qəzet Moskvada çıxan "Literaturnaya qazeta" idi. Ona görə də həmin qəzeti hamı oxuyurdu, onun tirajı da çox böyük idi. Elmira Axundova bunu çox yaxşı bilir. Elmira, doğrudur, sən o vaxt həmin qəzetin müxbiri deyildin, sonra müxbiri oldun.

Mən "Literaturnaya qazeta"-nı çox sevirdim. Bu qəzet mənimlə çox yaxşı əlaqədə idi. Biz 1979-cu ildə mənəvi tərbiyə barədə Bakıda böyük bir konfrans keçirdik. Mən həmin konfransda böyük bir məruzə etdim. Sonra bu, bütün SSRİ-yə yayıldı. "Literaturnaya qazeta"-dan gəldilər ki, siz həmin məruzənizin mövzusu ilə əlaqədar bizə intervü verin, mən də verdim. "Literaturnaya qazeta"-nın bir səhifəsi həmin intervü idi, bu intervünün sərəlovhəsində yazmışdılar ki, "Qoy ədalət zəfər çalsın". Bu, Nizami Gəncəvinin sözləri idi.

Elmira Axundova: Bəli, bu, Nizami Gəncəvinin sözləridir.

Heydər Əliyev: Doğrudur, çünki mən Nizami Gəncəvinin sözlərindən istifadə etmişdim. Bu sensasiya bütün dünyaya yayıldı. Nə üçün? Çünki Azərbaycan Kommunist Partiyası Mərkəzi Komitəsinin birinci katibi olmağıma baxmayaraq, mən sovet hakimiyyətinin, cəmiyyətinin işində olan mənfi halların hamısını açıq göstərmişdim.

Xatırimdədir, o vaxt Andropov SSRİ Dövlət Təhlükəsizliyi Komitəsinin sədri, həm də Siyasi Büronun üzvü idi. O, bir neçə gündən sonra mənə telefon etdi. Dedi ki, sən bu müsahibən böyük bir sensasiya yaradıbdır. Soruşdum ki, nə mənada? Cavab verdi ki, müsbət də var, mənfi də var. Soruşuram ki, nəyi müsbətdir, nəyi mənfidir? Deyir, müsbət odur ki, insanlar bizim cəmiyyətdəki bu yaraları görürlər və sevinirlər ki, kimsə cəsarət edib bunları açıq deyir. Özü də bunu aşağıda yox, ən yüksək vəzifədə çalışan bir adam deyir. Amma bunun əleyhinə olanlar da var. Soruşuram ki, niyə? Bildirir ki, çünki onlar bunun açılmasını istəmirlər.

O vaxt bir çox belə yazılar olub. İstəsəniz, axtarın, tapın, oxuyun. Vaxtilə mən ali məktəblərə tələbə qəbulunda rüşvətxorluğa qarşı mübarizə aparırdım. Məsələn, 1970-ci illərdə nəyi gördüm? Bizim dövlət universitetinin hüquq fakültəsi var. O vaxt həmin fakültəyə hər il 50 nəfər qəbul olunurdu. Mən bir dəfə baxıb gördüm ki, bu hüquq fakültəsinə qəbul olunanların təqribən 95 faizi prokurorun, məhkəmə sədrinin, nazirin oğludur və sairə. Yaxşı, belə çıxır ki, atası prokuror, sonra da oğlu, nəvəsi prokuror olacaq. Bəs başqa ailələrdən olan istedadlı gənclər necə olsun? Bəzilərinin heç atası yoxdur, bəs, o, hüquq fakültəsinə necə daxil olsun? O vaxt o cümlədən, tarix və şərqşünaslıq fakültələri çox modda idi. Mən vəzifədə olan şəxslərin, xüsusən hüquq-mühafizə orqanlarında - milisdə, prokurorluqda və sairə - çalışan şəxslərin uşaqlarının bu fakültələrə qəbul olunmasını qadağan etdim. Bu, cəmiyyətdə çox böyük əhval-ruhiyyə yaratdı.

İndi mən prokurorluqda, polisdə çalışan bəzi işçilərlə görüşürəm. Onlar deyirlər ki,

"Bilirsiniz, biz o vaxt Sizin sayənizdə hüquq fakültəsinə daxil ola bildik. Yoxsa bu fakültəyə girə bilməzdik, çünki biz kənddən gəlmişdik, kasıb adam idik, nə rüşvət verməyə pulumuz, nə də himayədarlıq etməyə adamımız var idi"

Mən bütün bunları millətimizə görə etdim. Amma hələ Sovet İttifaqı vaxtında bəzi hüquqşünaslar yığışmışdılar ki, "Heydər Əliyev insan hüquqlarını pozur". Bunu mənə Andropov dedi. Soruşdum ki, bəs, sənin fikrin nədir? Cavab verdi ki, hamısını düz etmişən. Soruşdum ki, bəs o hüquqşünaslar? Bildirdi ki, mən baş prokurora telefon edib dedim ki, onların ağzını yum, Heydər Əliyev düz deyir.

Amma sonra nə oldu? Mən Siyasi Büronun üzvlüyündən istefa verəndən, işsiz qalandan sonra götürüb burada qəzetlərdə məni günahlandırırıdılar. Mən o vaxt, məsələn, rəhbər vəzifədə çalışan adamların bağ tikdirməsini qadağan etmişdim. Nə üçün? Çünki Mərkəzi Komitədə işləyən adam, yaxud raykom katibi ayda 320 manat məvacib alırdı. Axı bağ tikdirməyə onun imkanı yoxdur, bəs o bunu nə ilə edir? Əlbəttə, o ya dövlətin - zavodun, fabrikin malından istifadə edir, yaxud da rüşvət alır. Ona görə də mən dedim ki, olmaz, bunu qadağan elədim. Bir neçə vəzifəli şəxs bağ tikdirmişdi, onları da işdən çıxardım, cəzalandırdım.

Mən bu gün bu fikirdəyəm. Müxalifət qəzetləri bəzən yazır ki, villalar və sair tikilir. İndi mən nə edirəm? O vaxt sovet rejimi dövrü idi, mən onların qarşısını alırdım. İndi biri biznesmendir, haqqı var - tikir. Siz dediyiniz kimi, başqası da məmurdur, amma o da tikir. Yəqin ki, o da qanunsuz əldə etdiyi qazanca görə tikir. Amma bu məmur gedib hansısa başqa bir adamın adına tikir və onu sübut etmək də mümkün deyil. İndi mən durub burada istintaq apara bilməyəcəyəm. Ancaq bunu mən özüm də görürəm.

Yəni bu, bir tərəfdən müsbət haldır. Çünki biz istəyirik ki, sahibkarlar, biznesmenlər təbəqəsi yaransın, azad ticarət olsun, iqtisadiyyatı-

mız daha da inkişaf etsin. Demək, bu insan qanuni yolla pul qazanırsa, o özünə ev də, villa da tikə bilər və sairə. Amma eyni zamanda bunların içərisində elə adamlar var ki, dövlət işində çalışırlar, bu pulu qanuni yolla qazana bilməzlər, onlar da bunu edirlər. İndi bunu necə seçəsən? Lakin o vaxt mən bunu etdim. Bəs sonrası nə oldu? Mən Moskvada işdən çıxandan, istefa verəndən sonra - bayaq dedim, o vaxt mən müsahibə vermək istəyirdim, amma məndən müsahibə almırdılar - həmin dövrdə "Kommunist" qəzeti, - hansı ki, mən bu qəzeti dəfələrlə müdafiə etmişdim, onun yazdığı tənqidi məqalələri müzakirəyə çıxarıb, lazımı qərarlar qəbul etmişdim, - bir səhifə yazdı: "Heydər Əliyevin Azərbaycanda qanunsuz hərəkətləri". Nə bilim, bağ tikməyi, hüquq fakültəsinə daxil olmağı qadağan edibdir və sair. Doğrudur, mən buna fikir vermədim. Çünki hesab edirəm ki, mən o vaxt düz etmişdim, bu gün də hesab edirəm ki, düz etmişəm. Hər bir dövrün öz hökmü var.

Yəni demək istəyirəm ki, bəli, o dövrdə bizim mətbuatda belə jurnalistlər, cəsarətli insanlar var idi. Onlara sadəcə, himayədarlıq etmək, kömək göstərmək lazım idi.

Bilirsiniz ki, 1970-ci ildə Eldar Quliyev və Rüstəm İbrahimbəyov gənc kino mütəxəssisləri kimi "Bir cənub şəhərində" adlı bir film çəkmişdilər. O vaxt mən Mərkəzi Komitədə işləmirdim, KQB-nin sədri idim. Bu filmi yenə də hərdən göstərirlər. Həmin filmi o vaxt qadağan etmişdilər. Nəyə görə? Guya bu film bizim millətin pis tərəflərini göstərir. O filmi buradakılar qadağan etmişdilər. Moskvadan da Daxili İşlər Nazirliyi bu filmi ona görə qadağan etmişdi ki, həmin filmə bir milis obrazı var, - o oturub, gələn ona bir manat verir, milis də deyir ki, keç.

Yenə də deyirəm, bunlara görə filmi qadağan etmişdilər. Mən gedib həmin filmə baxdım, gördüm ki, orada hər şey normaldır, düz ediblər. Mən götürüb Moskvaya, daxili işlər nazirinə zəng etdim. Ona bildirdim ki, sən

deyirsən heç bir milis rüşvət almır? Sən bunu deyə bilərsən? Cavab verdi ki, yox belə deyil, amma bu, bizi ləkələyir. Soruşdum ki, nəyi ləkələyir? Həqiqəti deyəndə, nəyi ləkələyir?

Mən olmasaydım, bu filmi buraxmırdılar. Yaxud, mənim vaxtımda Rüstəm İbrahimbəyovla Rasim Ocaqov "İstintaq" adlı bir film də çəkildilər. Bu, sizə məlumdur. Həmin film mənim xahişimlə, korrupsiya, "sexovşik"lər və sair qanunsuz hərəkətlər barədə bizim əldə etdiyimiz materiallar əsasında çəkilmişdi. Amma bu filmi bizim adamlar sonra qadağan etdilər. Nə üçün? Deyirdilər ki, "Bu məsələ bizim daxili işimizdir, amma film bütün SSRİ-də yayılacaq, hər yerdə fikirləşəcəklər ki, görün, Azərbaycanda korrupsiya, qanunsuzluqlar və sair var". Ancaq mən belə fikirdə deyildim, bu gün də belə fikirdə deyiləm. Nə var, - odur, biz bunu gizlətməməliyik. Bunu nə qədər gizlətsən, o qədər də pis olacaq.

Bizim yazığımız Anar bir əsər yazmışdı. Xatırlayıram, onun adı "Şəhərin yay günləri" idi. Bəziləri gedib bu tamaşaya baxmışdı, ağızlarını büzmüşdülər ki, "Bu nədir, orada prokuror obrazı var, o rüşvət alır" və sair. Mən maraqlandım, gedib həmin tamaşaya baxdım. Gördüm ki, o, çox gözəl bir tamaşadır. Sonra gəlib bəyanat verdim ki, bu çox gözəl bir əsərdir. Əksinə, həmin əsər üzrə film də çəkmək, onu rus dilində tamaşaya qoymaq lazımdır və sair.

Yəni elə şeylər o vaxt da var idi. Amma o dövrki rejim bunun qarşısını alırdı. İndi tamamilə mətbuat, fikir azadlığıdır. Yəni biz 70 il o şəraitdə yaşamışıq. İndi, ötən bu on ildə mətbuat azaddır. Bu on ilin də hamısı yox. Məsələn, 1990-cı ildə burada müstəqil "Azadlıq", "Səhər", "Azərbaycan", bir də "Aydınlıq" idi. "Aydınlıq" nə vaxt nəşr edilməyə başlayıb?

Mahal İsmayıloğlu ("Xalq qəzeti"nin baş redaktoru): 1990-cı ilin avqustunda.

Heydər Əliyev: Bunlar bizim həyatımızda, necə deyərlər, hadisə idi. Ona görə də o vaxt bu qəzetləri hamı həvəslə oxuyurdu. Mən

özüm o vaxt "Azadlıq" qəzetinin bütün nömrələrini həvəslə oxuyurdum. Çünki o vaxta görə "Azadlıq" qəzetinin yazdıqlarının hamısı düz, necə deyərlər, mənim ürəyimdən olan yazılar idi.

Ondan sonra yeni-yeni qəzetlər yaranmağa başladı. Yəni demək olmaz ki, mətbuatımız bu on ilin hamısında müstəqil olub. Mətbuatımız tədricən inkişaf edibdir. Xüsusən, biz 1998-ci ildə senzuranı, hərbi senzuranı, bütün maneələri götürəndən sonra Azərbaycanda o qədər qəzet çıxır ki, çoxlarının adını bilmək mümkün deyil. Bilin ki, Azərbaycan prezidenti kimi, mən hesab edirəm ki, bu, müsbət haldır.

Mən hesab edirəm ki, bizim mətbuatımız keçid dövrünü yaşayır. Yəni bir var o, bağlıdır, mübarizə aparır ki, çıxsın. Azadlığa çıxandan sonra isə bağlılıqdan nə qədər əziyyət çəkibse, çalışır ki, çoxlu mənfi şeylər, cürbəcür şayiələr versin. Müstəqil, yaxud müxalifət qəzetləri deyirsiniz, deyin, - onların arasında rəqabət gedir ki, hansı özünü daha çox göstərsin, daha çox sensasiya yaratsın. Mən buna da təəccüblənmirəm. Hesab edirəm ki, bu da bizim həyatımızın keçid dövrünün xarakterik cəhətlərindən biridir.

Düşünürəm ki, qəzetlər tədricən daha da mükəmməlləşəcəkdir, sanballı olacaqdır. Zaman gələcəkdir ki, ola bilər, qəzetlərin sayı bu qədər olmayacaq, - çünki hər bir qəzet bu rəqabətə dözməyəcəkdir, - amma həmin qəzetlərin tənqidi də sivilizasiya səviyyəsindədir.

Mənim fikrim belədir. Ona görə də siz heç narahat olmayın. Ancaq çalışın ki, böhtan yazmayın. İndi burada dedilər ki, bəzi qəzetləri, jurnalistləri məhkəmələrə veriblər. Həmin məhkəmələr heç birinizdən cərimə almayıb, heç birinizi məsuliyyətə cəlb etməyiblər. Elədirmi? Amma məhkəmələrin bunu etməyə əsası var idimi? Var idi. Çünki bizim qanun belədir ki, sən məni təhqir etmisən, haqqımda yalan yazmışsan, mən də səni məhkəməyə verirəm. Yenə deyirəm, məhkəmələrin buna haqqı var idi. Mən sizə açıq deyirəm ki, biz bunu

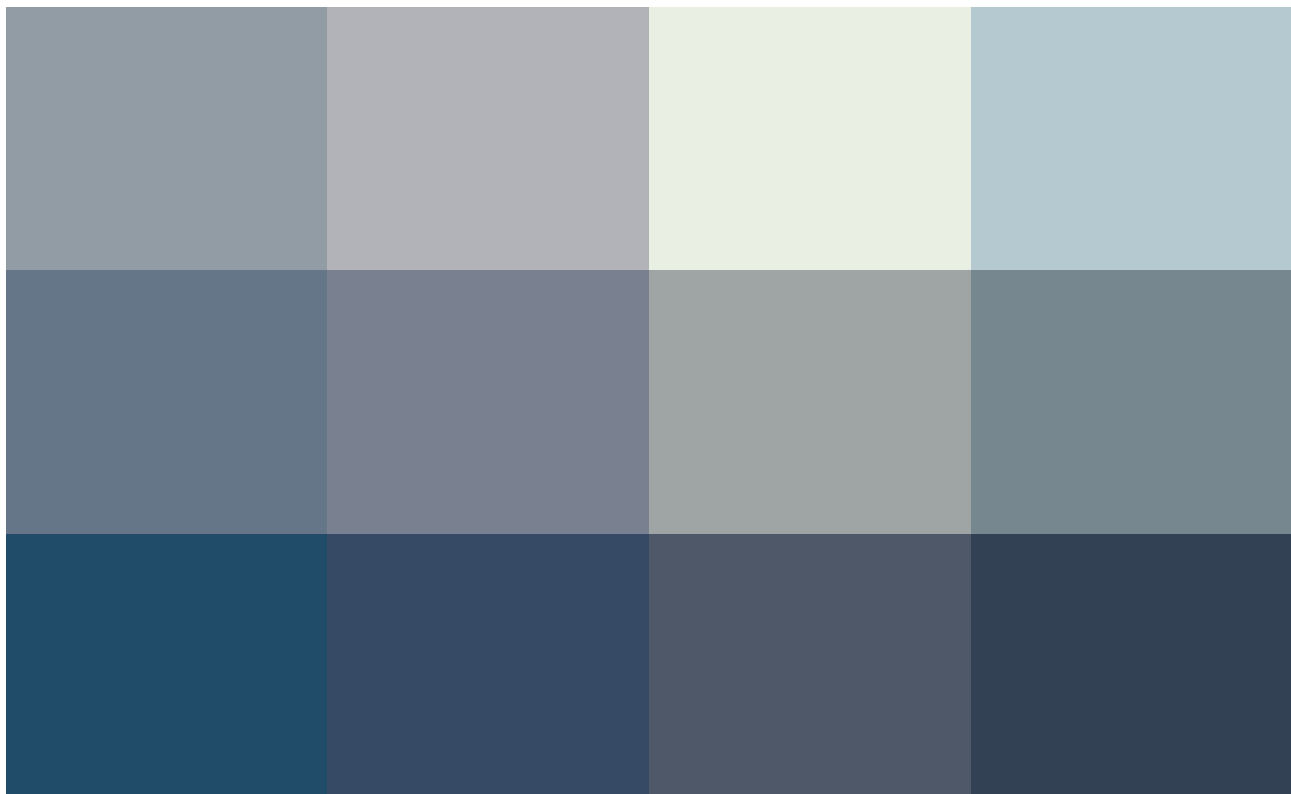
söndürdük. Vaxt keçdikcə insanlar buna öyrəşdilər, sakitləşdilər. Bu da bizim iqtidarın bütün müxalifət qəzetlərinə və müstəqil qəzetlərə olan qayğısıdır. Qoymadıq ki, heç bir qəzet cərimə versin, əziyyət çəksin. Gündüz Tahirli burada dedi ki, onun iki cinayət işi var. Ola bilər, bu üç, dörd olsun. Amma cinayət məsuliyyətinə ki, cəlb olunmamısan?

Bilirsiniz ki, mən öz çıxışlarımda müxalifət qəzetlərini ədalətsiz yazılarına görə bir-iki dəfə tənqid etmişəm. Mən bu gün də bu fikirdəyəm. Məsələn, elə qəzet var ki, səhər açıb ona baxıram, həmin qəzetdəki 10-15 məqalədə Heydər Əliyev adı hallandırılır. Yaxşı, hər şeyin dərəcəsi var: yazırsan, Heydər Əliyev haqqında bir, iki məqalə yaz. 15 məqalədə "Heydər Əliyev belə oldu, orada elə oldu", - axı bu, yarmaz.

Mən bundan narahat deyiləm. Mən bu gün sizinlə açıq danışiram. Məsələn, 1988-ci ildə Moskvada və burada mətbuatda mənim əleyhimə yalan şeylər yazıldı. Onda mən çox böyük bir əsəbi dövr keçirdim. Çünki mən buna

təəccüb edirdim. Təsəvvür edə bilməzdim ki, bu dövlət, bu partiya, bu quruluş - hansılar ki, mən neçə illərlə, on illərlə onlara sədaqətlə xidmət etmişəm və böyük işlər görmüşəm, - mənim həyatıma bu dərəcədə biganədir. Qəzetlərə də mənim haqqımda böhtançı yazıları o vaxt özbaşına vermirdilər, Mərkəzi Komitənin sifarişi ilə verirdilər. Yaxud, burada mənim əleyhimə yazıları təşkil edənlər mənim vaxtilə böyütdüyüm, bəslədiyim, vəzifəyə gətirdiyim, vəzifə verdiyim adamlar idi. "Mənim" deyəndə, bu, şəxsən mənim deyildi. Yəni mənim Azərbaycana rəhbərliyim dövründə bir neçə pillədən keçib böyük vəzifəyə gəlmiş, bir çox imtiyazlar əldə etmiş adamlar idi.

Bilirsiniz, bu adamlar ev almışdı, deputat olmuşdu və sair. Bunların da hamısı həm mənim rəhbərliyim altında, həm də mənim qayğıma görə olmuşdu. Elədirmi? Ona görə də götürüb burada haqqımda yalan şeylər yazanda mən həddindən artıq ağır bir dövr keçirdim. Amma ondan bir az sonra hamısını unuttum,

dedim ki, nə yazırlar, yazsınlar. Yəni mən artıq bu dövrü keçmişəm.

Mən nə iş gördüyümü bilirəm, gördüyüm bütün işlərə cavabdehəm. Kim harda nə yazır, yazsın, - bunun mənim üçün əhəmiyyəti yoxdur. Bilirəm ki, Azərbaycanın ictimai rəyində mənim haqqımda lazımı səviyyədə fikir var. Demirəm hamı hesab edir ki, Heydər Əliyev yaxşıdır. Heydər Əliyevin əleyhinə, Heydər Əliyevdən narazı olan adamlar var: biri vəzifədən çıxıb, başqası filan olubdur və sairə. Belələri var. Bu da təbiidir. Əgər Azərbaycanda yüz faiz hamı bir adamı sevsəydi, yaxud ona hörmət etsəydi, bu, qeyri-təbii bir iş olardı. Heç bir ölkədə belə şey yoxdur.

Bilirəm ki, xalqın əksəriyyəti mənə inanır, etibar edir, xidmətlərimi qiymətləndirir və bu gün mənim Azərbaycana rəhbərlik etməyimi zəruri hesab edir. Ona görə də məndən narazı olan adam qəzeti götürüb beş dəfə oxuyur, bundan ləzzət çəkir. Ancaq bunlar azlıq təşkil edir. Əksəriyyət belə deyil. Bunu da bilin, çoxlarında belə qəzetlərə qarşı nifrət əmələ gəlir. Ona görə də bu müstəqil qəzetlər, müxalifət qəzet-

ləri gərək o dərəcəni saxlasınlar ki, yaxşı imicdən birdən yuvarlanıb mənfi imicə düşməsinlər. Bax, burada bir tarazlıq, dərəcə, sərhəd saxlamaq lazımdır.

Yenə də deyirəm, mənim bir neçə dəfə tənqidlərim olub və həmin tənqidlər bu gün də qüvvədədir. Amma sizin bugünkü çıxışlarınızın heç birisini tənqid etmirəm. Hesab edirəm ki, hamısı normal çıxışlardır. Sizin burada dediyiniz tənqidi sözlərin hamısına baxılacaqdır. Hansı ədalətlidir, hansı düzdür, - ona lazımı reaksiya veriləcəkdir. Xahişlərinizin, təkliflərinizin hansı mümkündür, - onu edəcəyik.

Azərbaycan prezidenti kimi mənim borcum, vəzifəm və məqsədim ondan ibarətdir ki, Azərbaycanda həqiqi demokratik cəmiyyət yaransın. Yenə də Gündüz Tahirli burada dedi ki, bəziləri geriye qayıtmaq istəyir. Azərbaycanda geriye qayıtmaq olmayacaqdır. Sən düz deyirsən, geriye qayıtmaq istəyənlər var. Amma nə qədər ki, Heydər Əliyev Azərbaycanda prezidentdir, Azərbaycanda geriye yol yoxdur. Yəni keçmiş quruluşa yol yoxdur, sosializmin, yaxud kommunizmin bər-

pasına yol yoxdur, totalitarizmə yol yoxdur, - bunların heç birisinə yol yoxdur. Biz irəliyə gedirik, demokratiya, plüralizm, mətbuat azadlığı yolu ilə gedirik və bu yolla da gedəcəyik. Bu, asan yol deyildir. Bu, çətin yoldur.

Mən bir neçə dəfə demişəm, - bəziləri belə hesab edirlər ki, çayın bu tərəfindən o tərəfinə tullandın, hər şey yüz faiz tamamilə dəyişdi. Bir, iki, üç il içərisində insan psixologiyası dəyişməz. Bu, mümkün deyildir. Amma biz bunu dəyişdiririk. Bu, kimdəsə tez, kimdəsə bir az ləng dəyişir. Biz bunu dəyişdiririk. Dəyişdiririk və dəyişdirəcəyik. Apardığımız işlər bunu edəcəkdir, geriye yol yoxdur.

Bunu dəfələrlə demişəm, - Azərbaycan müstəqilliyi dönməzdir. Azərbaycanda mətbuat, fikir azadlığı dönməzdir, - burada heç bir şey ola bilməz, heç kəs də bundan narahat olmasın. Bütün başqa məsələlər də belə. Yəni mənim bəyan etdiyim və apardığım siyasətin hamısı dönməzdir. Mən bunu axıra qədər aparacağam. Bilin ki, bunu mən özüm aparacağam. Qəzetlər səhərdən axşama qədər yazır - "Heydər Əliyev nə olacaq, onun yerinə kim olacaq, bu nə olacaq, o nə olacaq?". Heç kəs narahat olmasın! Heydər Əliyev qarşınızda durubdur, üç saatdır ki, sizinlə bərabərdir. Bu gün bundan əvvəl də nə işlər gördüyümü mən sizə dedim. Bax, Heydər Əliyev budur, sizin qarşınızdadır. Mənim sağlamlığım da budur, məntiqim də budur, enerjim də budur, iş qabiliyyətim də budur. Ona görə də xalqın tərəfindən mənə verilmiş bu etimadı mən sona qədər yerinə yetirəcəyəm.

Bütün bu işlərin içərisində ən birinci, ən əsas məsələ Ermənistan-Azərbaycan, Dağlıq Qarabağ münaqişəsini həll etmək, işğal olunmuş torpaqları azad etmək, insanları doğma yerinə qaytarmaqdır.

Buradakı bir-iki çıxışda səsləndi ki, "Bizə məlumat verin, bundan məlumatımız olmur". Əzizlərim, başa düşün -bu, elə bir işdir ki, əgər bir işin həll olunma prosesi gedirsə, bu barədə heç kəsə məlumat verilməməlidir. Çünki bu

məsələləri ictimaiyyət həll etmir. Məsələn, ayrı-ayrı deputatlar parlamentdə çıxış etdilər ki, gəlin Dağlıq Qarabağ məsələsini müzakirə edək. Müzakirə edib nə edəcəksən? Lap on dəfə müzakirə et, nə edəcəksən?

Ermənistan Birləşmiş Millətlər Təşkilatının qətnamələrini, ATƏT-in Lissabon sammitində qəbul olunmuş tövsiyələri yerinə yetirmir. Mən ATƏT-in Minsk qrupunun həmsədrləri olan Rusiyanın, Amerika Birləşmiş Ştatlarının, Fransanın prezidentləri ilə nə qədər görüşmüşəm, danışıqlar aparmışam. İndi gəlin haqqına danışaq, - onlarla mənim kimi danışa bilən, həm şəxsiyyətinə, həm də bütün məntiqinə görə ikinci bir adam varsa, deyim getsin danışsın. Siz bilirsiniz ki, onlar hamısı mənim şəxsiyyətimə çox hörmət edirlər. Siz bilirsiniz ki, onların əksəriyyəti ilə mənim dostluq əlaqələrim vardır. Amma iş burasındadır ki, məsələ həll olunmayıbdır. Biz keçən il bu məsələnin həllinə bir qədər yaxınlaşmışdıq, amma bəzi qüvvələr buna mane oldular.

Bilin, Azərbaycan elə bir yerdədir ki, ölkəmizə hər tərəfdən qarmaqlar uzanıbdır. Ona görə də əgər biz bu məsələnin həllinin, necə deyirlər, 50 faizinə çatmamışıqsa, indi gəlib deyək ki, biz bunu edirik, bunu etmirik, - bu, bizə nə verəcəkdir? Bilin, mən belə informasiyanı heç vaxt verməyəcəyəm və bunu da qadağan edirəm. Çox şeyləri də, ola bilər, 3-4 adam bilir, başqa adamlar bilmir.

Bu məsələlərdən narahat olmayın, - nə vaxt gördüm ki, bu, daha mənim üçün mümkün deyildir, bunu məndən başqa kimsə edə bilər, mən özüm onu gətirib deyəcəyəm ki, sən get bunu et. Amma hələ ki, bu, mənim gücümdədir, mən bunu edirəm və edəcəyəm.

Dedim ki, bu, bir nömrəli məsələdir. Amma eyni zamanda bizim iqtisadiyyatımız inkişaf edir. Biz bunu təmin edirik. Bilirsiniz, gəlin açıq danışaq. Müstəqil, müxalifət, yaxud da partiya qəzetlərinin əksəriyyəti hər yerdə yazır ki, "Azərbaycanın iqtisadiyyatı dağıldı, pozuldu, ölkə batır". Əzizlərim, axı bu, həqiqət

deyil, yalandır. Axı hər şey müqayisə ilə ölçülür.

1995-ci ildən sonra iqtisadiyyatımız hər il inkişaf edir. "Nyu-York-tayms" qəzetinin və "Ekonomist" jurnalının müxbirləri də bu gün mənə deyirlər ki, bəli, biz burada çox adamlarla görüşmüşük, danışmışıq, hamı bildirir ki, Heydər Əliyevin səbəbinə Azərbaycanda ictimai-siyasi sabitlik yaranıb, insanlar rahat yaşayır, işləyir. Axı beş il bundan öncə bunlar yox idi. Yeddi il bundan öncə Azərbaycanda vətəndaş müharibəsi gedirdi. Bu, özü bir hadisədir ki, ölkədə bu qədər rahatlıq var. İndi gecə bulvara da, kafeyə də, bara da, haradasa bir çayxanaya da rahat gedib-gəlirsiniz. Amma 1992-1993-cü illərdə bu yox idi. Biz hətta 1995-ci ildə "OMON" dəstəsini dağıtmayana qədər bu yox idi.

İndi tutublar ki, filankəs siyasi məhbusdur, onu burax. Bunlar mənim şəxsi düşmənim deyillər ki! Amma onlar Azərbaycanı dağıtdılar. Azərbaycanı dağıdan həmin adamları məhkəmə cinayətinə görə cəzalandırıb. İndi gündə qəzetdə birinin, digərinin şəklini ver ki, buna azadlıq, ona azadlıq - bununla heç bir şey çıxmaz.

Bilirsiniz, bu gün Azərbaycana güclü dövlətçilik lazımdır. Əgər Azərbaycanda güclü dövlətçilik olmasa, ölkəmizin həm içindən, həm də kənarından Azərbaycanı dağıdacaqlar. Bunu bilməlisiniz. Ona görə də siz heç olmasa bu sahələrdə obyektiv olun.

Mən, məsələn, o gün Dünya Bankının nümayəndəsini dinləyirdim. Bunu televiziya veriblər, yaqın görmüsünüz. O deyir ki, MDB-nin üzvü olan bütün ölkələr içərisində Azərbaycan birinci yerdədir. Yaxşı, biz bundan artıq nə edə bilərik? Biz gedib Amerikanın, yaxud Fransanın səviyyəsində ola bilmərik. Biz bu gün heç Türkiyənin səviyyəsinə çata bilmərik. Bu, mümkün deyil.

İqtisadiyyatı bilməyən adamlar deyirlər ki, sənayenin filan sahəsi, filan zavod işləmir. Axı bunu deyən adam bilmir ki, bu zavod nədir,

hansı məhsul verir, onun texnologiyası necədir, imkanları nə vəziyyətdədir, buraxdığı məhsullar hansılardır, o məhsulu hara verir. Qardaş, bacı, mən axı bunları bilirəm. Mən bu zavodların yüz faiz hamısının, hansı zavodun nəyə malik olduğunu bilirəm. Birincisi, mən keçmiş zavodları tanıyıram, ikincisi də onların əksəriyyəti 1970-ci illərdə yaranıb. Əgər onlar o vaxtlar işləyirdisə, hər bir zavodda 4,5,6 7 min adam işləyirdisə və mənim rəhbərliyim altında işləyirdisə, - bu gün mən yenə də rəhbərəm və mənim o illərdən də çox səlahiyyətim vardır, - əgər bu gün işləmirsə, yaxud tam gücü ilə işləyə bilmirsə, demək, bunun obyektiv səbəbləri vardır.

Yazırlar ki, guya kənd təsərrüfatı batıbdır. Bu, yalan sözdür. Baxın, biz torpaq islahatı həyata keçirdik. İndi taxıl o qədərdir ki, bilmirsən ki, nə edəsən. Amma mən 1994-cü ildə hər gün taxıl problemi ilə məşğul olurdum. Çörək mağazalarında növbəyə duranlar o günləri yaddan çıxarıblar? Elə sizin özünüz onu yaddan çıxarmısınız? Amma indi bu yoxdur. Yaxud da ət. Mən sizə deyirəm ki, hələ sovet hökuməti vaxtında 1970-ci illərin əvvəllərində əti talonla verirdilər. Çoxlarınız gəncsiniz o vaxtları görməmişsiniz. Amma burada bəzi yaşlı adamlar da var, onlar bunu bilir. Talonla ət verirdilər, yadımdadır?

Hacı Hacıyev: Yadımdadır.

Heydər Əliyev: Ayda hər adama bir kiloqram ət, yarım kilo yağ verirdilər. Amma indi küçələr ətlə doludur. Başqa şeylər də belə. Bunlar hamısı görülməli işlərin nəticəsidir.

Məsələn, respublikamızda neçə ildir inflyasiya yoxdur. Heç bir ölkədə belə bir vəziyyət yoxdur. İnflyasiyanın olmamağı nə deməkdir? İnsanın aldığı, qazandığı pulun qiyməti var. İnflyasiya olmadığı halda, mal bolluğu olduğuna görə istehlak mallarının qiyməti aşağı düşür. Demək, yenə də bu, vətəndaşlarımızın alıcılıq qabiliyyətini artırır. Əgər inflyasiya olanda onun məvacibi filan qədər idisə, inflyasiya olmayanda ondan çox alır. İnflyasiya olmadığı-

na, mal bolluğu yarandığına görə, satılan malın qiyməti aşağı düşəndə, demək, insanların alıcılıq qabiliyyəti, imkanları artır.

Bunlar hamısı statistikadır. Bu yarım ilin yekunları var, - bu, statistikadır - məsələn, ümumi daxili məhsul 7 faizdən çox artıb. Sənaye məhsulu istehsalı 4,5 faiz, kənd təsərrüfatı məhsulu istehsalı 7 faiz artıb. Bütün başqa rəqəmlər də belə.

Biz əhəlinin maaşlarını, pensiyalarını tamamilə vaxtında veririk. Amma Gürcüstana, Ermənistana gedin, - bunlar qonşu respublikalardır, - gedin: orada insanlar 4-5 aylarla maaş almırlar. Necə olur ki, biz maaşları vaxtında verə bilirik? Çünki biz büdcəni yerinə yetiririk. Demək, biz istehsalı təmin etmişik, gəlirləri, vergiləri toplayırıq, büdcəyə pul gəlir. Ona görə də maaşları da, pensiyaları da veririk.

Bu o demək deyildir ki, hər şey yaxşıdır. Yox. Çox kasıb yaşayan insanlar var. O çadırlarda yaşayan insanlar mənim ürəyimi daim ağrıdır. İşsiz adamlar - indi burada qul bazarından və sair danışdılar - mənim ürəyimi daim ağrıdır. Ancaq hər şeyi bir gündə, bir ildə

etmək mümkün deyildir. Amma iş burasındadır ki, biz irəliyə gedirik və gedəcəyik.

Bütün başqa gəlirlərdən savayı, 1994-cü ildə bağladığımız müqavilədən biz bu il 150 milyon dollar gəlir əldə edirik. Onun çox hissəsi gəlir, bizim bankdadır. 1994-cü ildə bizdə cəmi 10 milyon dollar valyuta ehtiyatı var idi. İndi bizim bankda 800 milyon dollar valyuta ehtiyatımız vardır. Başa düşürsünüz?!

Ona görə də, yenə deyirəm, - bu o demək deyildir ki, hər şey yaxşıdır, hamı yaxşı yaşayır. Xeyr. Eyni zamanda heç olmasa insaflı olmaq, yaxşıya yaxşı, pisə də pis demək lazımdır. Amma bütün bu müstəqil, müxalifət qəzetlərində Azərbaycanda hər şey qara rəngdədir. Bu da ədalətsizlikdir. İnsanlar bu ədalətsizliyə dözməzlər. Əlbəttə ki, bəziləri bunu oxuyurlar, çünki onlar başqa fikirdədirlər. Amma əksəriyyət, yox.

Ona görə də mən məsləhət görürəm, - bütün mənfi halları, qüsurları meydana çıxarın, yazın, amma ədalətli olun. Şayiələr, uydurmalar, filanlar lazım deyil. İndi burada dedilər, - yazırlar ki, adını çəkmək istəməyən mənbə belə

dedi. Bu, ümumiyyətlə, burada deyil, keçmişdən, 20-30 il bundan qabaq olan bir təcrübədir. Sovet İttifaqında yox idi, amma xarici ölkələrdə belə şeylərdən istifadə olunurdu. İndi burada da istifadə edilir.

O məlumat, doğrudan da, həqiqətdirsə, mənbəni göstərmək istəmirsinizsə, belə yazın. Amma bu uydurmadırsa, - uydurursunuz, yaxud da kimsə uydurur, - sonra yazırsınız ki, özünü bildirmək istəməyən mənbə belə dedi. Bu, insafsızlıqdır.

Mənim sizə tövsiyələrim. Birincisi, peşəkarlığı artırın. Bilirsiniz, indi bizdə jurnalistlər çoxdur. Yəni kəmiyyət nöqteyi-nəzərindən bizdə çatışmazlıq yoxdur. Amma keyfiyyət nöqteyi-nəzərindən bizdə çatışmazlıq var. Bəlkə bu da təbii haldır. Əvvəl lazım idi ki, toplaşib geniş bir jurnalistlər ordusu, çoxlu qəzet yaransın, ondan sonra isə get-gedə keyfiyyət artsın. Çalışın ki, indi keyfiyyətə çox fikir verəsiniz, kəmiyyətə o qədər də fikir verməyəsiniz.

Kadr hazırlığı barədə bəzi fikirlər deyildi. Bunun əsası var. Bizdə belə bir fikir var, - bəlkə mən fərmanımda da bunu əks etdirdim, - bəlkə ayrıca bir jurnalistika institutu yaradaq. İndi siz deyirsiniz ki, testlə hüquq fakültəsinə, yaxud başqa fakültələrə imtahan verib az balla gəlib jurnalistikaya düşürlər. Bir xüsusi jurnalistika institutu yaradaq ki, oraya tələbə qəbul etmək üçün xüsusi qanunlar, orada jurnalistikaya lazım olan fənlər olsun. Qoy qəbul testlə olsun, amma həmin test jurnalistika peşəsinin tələbləri ilə olsun, qabiliyyət imtahanı keçirilsin. Onda doğrudan da, jurnalistikaya həqiqətən jurnalist istedadı olan adamlar gələcəklər. Təbiidir ki, həmin institutdan da keyfiyyətli jurnalistlər çıxacaqdır. Amma mən bilmirəm, biz belə bir institut yaratsaq, orada bizim müəllim heyətimiz çatacaqmı? Yəni bizim belə sanballı, peşəkar jurnalistlərimiz varsa...

Vahid Mustafayev (ANS Televiziya Şirkətinin prezidenti): Cənab prezident, jurnali-

stika institutu olmamalıdır. Politoloq, həkim, yaxud başqa peşə sahibi kurs keçib jurnalist olmalıdır.

Heydər Əliyev: Demək, sən buna etiraz edirsən?

Vahid Mustafayev: Bəli, etiraz edirəm. Belə şey olmaz. Yaradıcılıq başqa şeydir.

Yerdən səslər: Biz istəyirik ki, jurnalistika institutu olsun.

Heydər Əliyev: Bilirsən, Vahid, sən öz fikrində ola bilərsən. Yaxşı, bu sənin fikrindir. Görürsən, başqaları bu təklifi bəyənlirlər.

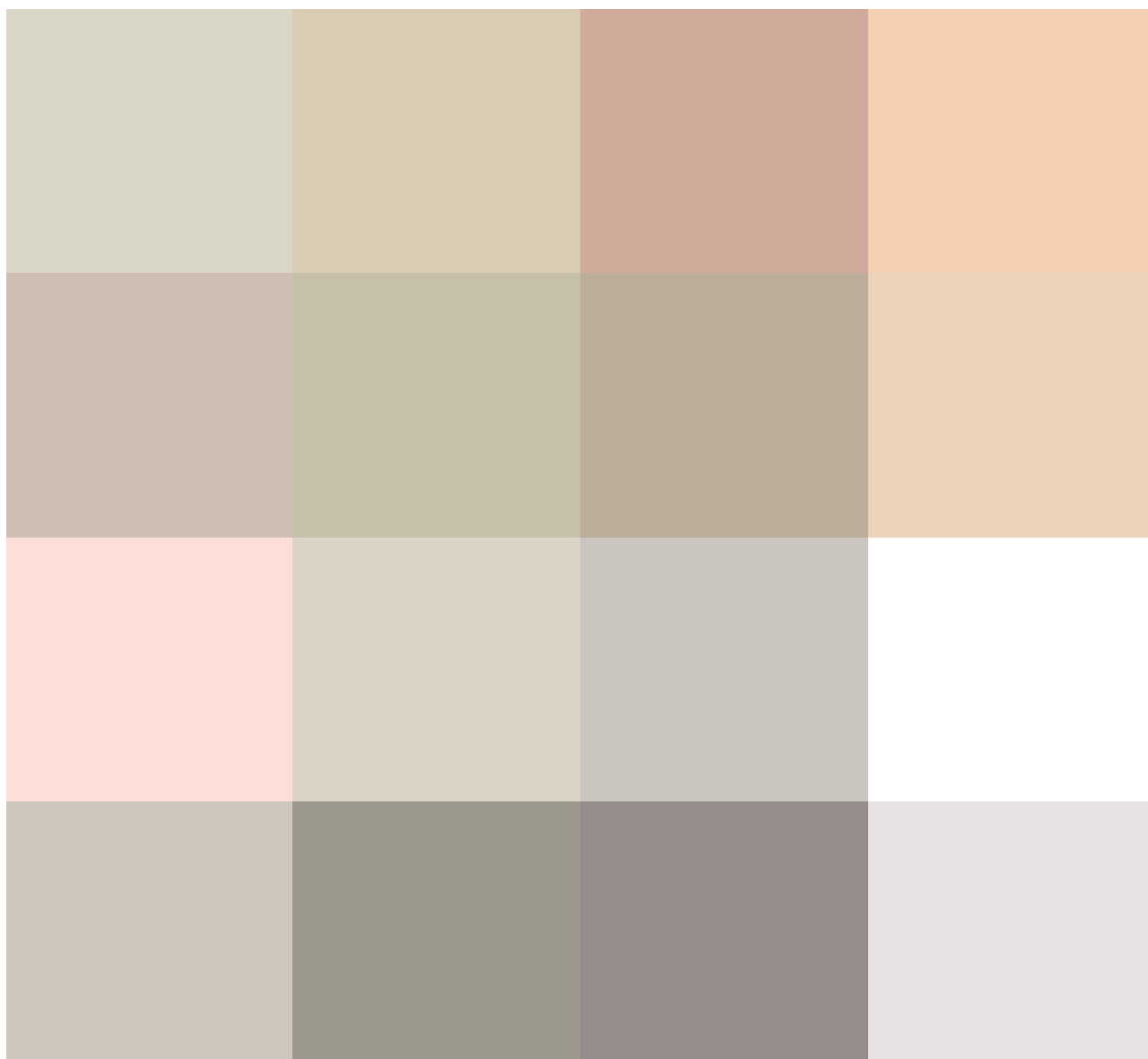
Mən bu fikri də o fikri də eşitdim. Biz bu barədə düşünərik, müzakirə edərik, məsləhətləşmə aparırıq.

Mən sizinlə görüşməyimdən çox məmnunam. Jurnalistikaya mənim hörmətimə, ehtiramıma şübhəniz olmasın. Yenə də deyirəm, mən hesab edirəm ki, lap o qatı yalan yazan jurnalistlər də jurnalistdir - qoy olsun. Azərbaycanda belə bir ifadə var: "Zaman hər şeyi saf-çürük edəcəkdir". Kim bu imtahandan, rəqabətdən keçəcək, həqiqətən hörmətli bir jurnalist olacaqsə, olacaq. Kim isə bu yolu keçə bilməyəcək, - yəqin ki, o özünə başqa peşə axtaracaq. Amma bu, ayrı-ayrı fərdlərə aiddir. Ümumiyyətlə isə, bu peşə çox vacib peşədir. Demokratik, hüquqi, dünyəvi dövlətdə, qanunlarla yaşayan dövlətdə jurnalistika çox vacib bir peşədir, mətbuat çox vacib bir sahədir. Bu, mənim fikrimdir və mən bu fikrimi heç vaxt dəyişdirməyəcəyəm.

Sizə, bütün Azərbaycan jurnalistlərinə, mətbuat işçilərinə hörmət, ehtiramımı bildirirəm. Bayram münasibətilə sizi bir daha təbrik edirəm. Hamınıza cansağlığı, işlərinizdə uğurlar arzulayıram. Sağ olun.

Tarixi arayış

"Azərbaycanda Milli mətbuatın yaradılması-nın 125 illiyi münasibətilə jurnalistlərlə görüşdə Azərbaycan Respublikasının Prezidenti Heydər Əliyevin giriş və yekun nitqi" (Bakı, 22 iyul 2000-ci il) sənədinə tarixi arayış

İlham Əliyev milli mətbuatın yaradılmasının 140 illiyi münasibətilə Mətbuat Şurasının İdarə Heyətinin üzvləri ilə görüşüb

Prezident İlham Əliyev milli mətbuatın yaradılmasının 140 illiyi münasibətilə Mətbuat Şurasının İdarə Heyətinin üzvləri ilə görüşüb.

Dövlətimizin başçısı görüşdə nitq söylədi.

Prezident İlham Əliyevin nitqi

- Hörmətli Mətbuat Şurasının üzvləri.

Sizi səmimiyyətlə salamlayıram. Sizi və bütün Azərbaycan xalqını Azərbaycan milli mətbuatının 140 illik yubileyi münasibətilə təbrik etmək istəyirəm. Bu gözəl bayram ərəfəsində jurnalistlərin böyük bir qrupu – 200-ə yaxın mətbuat işçisi mənim sərəncamlarımla orden, medal və fəxri adlarla təltif olundu. Onları da təbrik edirəm və sizə gələcək fəaliyyətinizdə uğurlar arzulayıram.

Doğrudan da böyük əlamətdar bir tarixdir. Biz fəxr edə bilərik ki, milli mətbuatımızın böyük tarixi var. Bu, bizim böyük sərvətimizdir, dəyərimizdir. Ancaq bu da həqiqətdir ki, müstəqillik dövründə Azərbaycan mətbuatı tam azad və müstəqil mətbuat kimi fəaliyyət göstərməyə başlamışdır. Bu barədə biz sizinlə dəfələrlə danışmışıq, - xüsusilə 1998-ci ildə Prezident Heydər Əliyevin tarixi Fərmanı ilə senzuranın ləğv olunması mətbuat üçün yeni dövr açdı və Azərbaycan mətbuatı artıq tam şəkildə azad mətbuat kimi fəaliyyət göstərməyə başlamışdır.

Bu gün Azərbaycan mətbuatı, deyə bilərəm ki, yeni səviyyəyə qalxa bilmişdir. Mən burada ilk növbədə, Mətbuat Şurasının fəaliyyətini qeyd etmək istəyirəm. Artıq 12 ildir ki, Mətbuat Şurası fəaliyyət göstərir. Mətbuat Şurasının fəaliyyətini həm Azərbaycan jurnalistləri, eyni zamanda, Azərbaycan ictimaiyyəti də görür və hesab edirəm ki, yüksək qiymətləndirir. Çünki Şura yaranana qədər Azərbaycan mətbuatında gedən proseslər, deyə bilərəm, imkan vermirdi ki, mətbuat tam müstəqil mətbuat kimi fəaliyyət göstərsin. Azərbaycan mətbuatının keçid dövrü o illərdə olmuşdur. Mətbuat Şurası isə böyük funksionarı öz üzərinə götürmüşdü. İlk növbədə, jurnalistlərin hüquqlarını qorumağa başlamışdır.

Hesab edirəm ki, bu istiqamətdə böyük nailiyyətlərə çatmışdır. Zənnimcə, məhz buna görə, bu gün jurnalistlərimizin mütləq əksəriyyəti Mətbuat Şurasının fəaliyyətini yüksək qiymətləndirir. Eyni zamanda, Mətbuat Şurası iqtidarla mətbuat arasında bir körpü idi. Mətbuat Şurası bu funksionarı bu gün də uğurla icra edir.

Bununla bərabər, hesab edirəm ki, bugünkü mətbuatımızın yüksək səviyyəyə qalxmasında Mətbuat Şurasının çox böyük rolu olmuşdur. Çünki bu, fikrimcə, sadəcə olaraq mətbuatla bağlı olan məsələ deyil. Bu, ümumiyyətlə, cəmiyyətimizin inkişafı ilə bağlı olan məsələdir. Çünki hamımız yaxşı xatırlayırıq ki, müstəqilliyimizin ilk illərində Azərbaycan mətbuatında bəzən gedən yazılar bizim nə əxlaq normalarımıza, nə milli dəyərlərimizə sığmırdı. Bu da yəqin ki, keçid dövrünün bir əlaməti idi. Çünki azad mətbuat yaranmışdı və senzura ləğv edilmişdi. Bəzi hallarda təhqirlərə, yalanlara rast gəlinirdi.

Hesab edirəm ki, Mətbuat Şurasının bu sahədəki fəaliyyəti bütün cəmiyyət üçün çox dəyərli olmuşdur. Bu gün belə hallara çox az-az rast gəlinir. Hesab edirəm ki, biz gələcəkdə, ümumiyyətlə, milli dəyərlərimizə, adət-ənənələrimizə, cəmiyyətdə əsrlər boyu formalaşmış davranış qaydalarına xas olmayan yazılara rast gəlməyəcəyik.

Ona görə, mən bir daha öz fikrimi bildirmək istəyirəm. Demək istəyirəm ki, Mətbuat Şurasının çox böyük funksionası var. Mən bunu yüksək qiymətləndirirəm və sizə gələcək fəaliyyətinizdə uğurlar arzulayıram.

O ki qaldı dövlət siyasətinə, hesab edirəm ki, bunu jurnalistlər yaxşı bilir, görür. Bizim siyasətimiz istənilən sahədə səmimidir və birmənalıdır. Azərbaycan cəmiyyəti bizim siyasətimizlə bağlı fikirləri vaxtaşırı təbii ki, eşidir. Bizim hər bir məsələ ilə bağlı mütəmadi qaydada konkret yanaşmamız var. Hesab edirəm ki, istər siyasi və iqtisadi islahatlarla, beynəlxalq məsələlərlə, ölkə daxilində gedən proseslərlə, o cümlədən

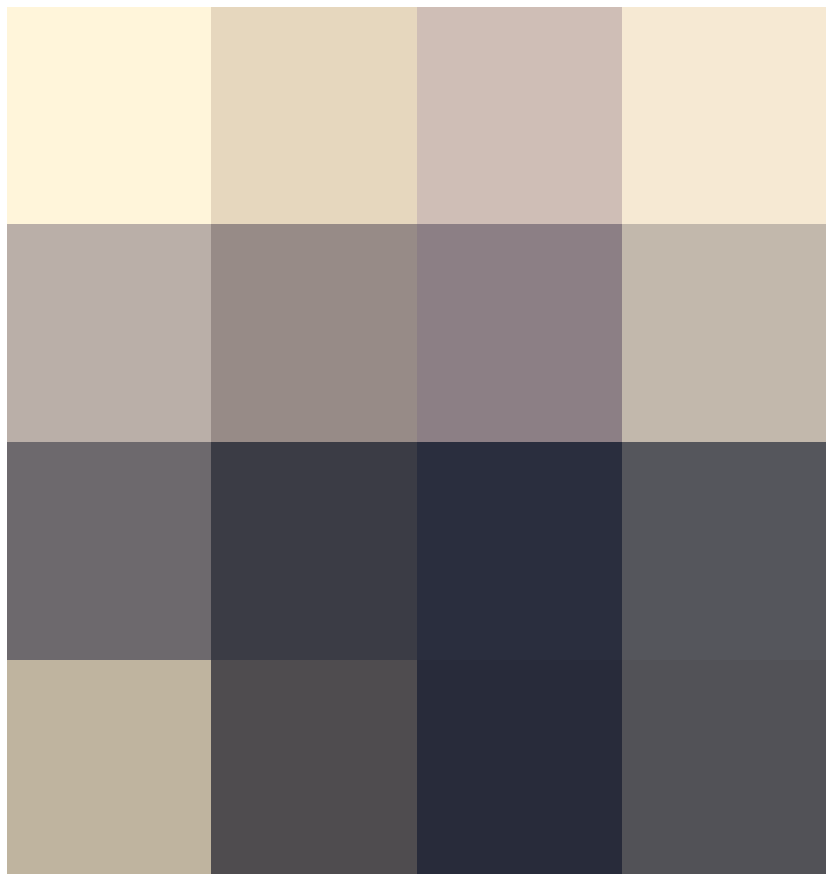
mətbuatın inkişafı ilə bağlı Azərbaycan iqtidarının mövqeyi cəmiyyət üçün artıq bəllidir.

Mən tam əminəm ki, Azərbaycan bundan sonra da demokratiyanın inkişafı yolu ilə gedəcək. Bu, bizim şüurlu seçimimizdir. Biz bunu kiminsə xoşuna gəlmək üçün yox, ona görə edirik ki, bu, cəmiyyət üçün lazımdır. Mən dəfələrlə demişəm, siyasi islahatlar iqtisadi islahatlarla paralel şəkildə aparılmalıdır ki, Azərbaycanın dayanıqlı inkişafı təmin edilsin.

Bu gün Azərbaycanda azad cəmiyyət formalaşır. Mən cəmiyyətdə gedən prosesləri yüksək qiymətləndirirəm. Azərbaycan cəmiyyəti milli ideya ətrafında birləşmişdir. Əlbəttə ki, burada mətbuatın rolu həddindən artıq əhəmiyyətlidir. Azad mətbuatın artıq formalaşması və uğurla fəaliyyət göstərməsi demokratiyanın əsas əlamətlərindən biridir. Azərbaycanda bütün başqa azadlıqlar da - söz azadlığı, vicdan azadlığı, sərbəst toplaşma azadlığı təmin olunur. Azərbaycanda yüzlərlə qəzet, jurnal, 50-dən çox televiziya və radio kanalı fəaliyyət göstərir. Heç bir məhdudiyyət yoxdur və bu, bizim böyük sərvətimizdir.

Bir daha demək istəyirəm ki, demokratik inkişafı azad mətbuatsız təsəvvür etmək mümkün deyil. Bir daha demək istəyirəm, həm jurnalistlər bunu bilsinlər, həm bizim ictimaiyyət də bir daha Azərbaycanın rəsmi mövqeyini eşitsin ki, Azərbaycanda gələcəkdə də bütün azadlıqların təmin olunması siyasəti davam etdiriləcək. Bu, bizim üçün prioritet məsələdir və ölkəmiz məhz bu yolla uğurla inkişaf edə bilər.

Əlbəttə, siyasi islahatlar iqtisadi islahatlarla da dəstəklənməlidir. Çünki əks təqdirdə uğurlarımız yarımçıq olar. Bildiyiniz kimi, iqtisadi sahədə də islahatlar aparılır. Bu gün bütün dünyada, bölgədə yaşanan böhranlara baxmayaraq, Azərbaycan iqtisadiyyatı uğurla inkişaf edir, insanların rifah halı yaxşılaşır və Azərbaycan öz taleyini özü müəyyən edir. Hesab edirəm ki, bu, bizim ən böyük sərvətimizdir. Müstəqillik dövründə biz sözün əsl mənasında müstəqil

siyasət aparırıq. Bu siyasətin mərkəzində Azərbaycan dövlətinin, Azərbaycan vətəndaşının maraqlarıdır. Bu maraqlar bizim üçün hər şeydən üstündür. Həmçinin milli dəyərlərimiz də bizim üçün hər şeydən üstündür.

Əlbəttə ki, mətbuatın fəaliyyəti hər bir insanı maraqlandırır. İnsanlar bütün məlumatı mətbuatdan alırlar. Ona görə, hər bir ölkədə, o cümlədən Azərbaycanda mətbuat qərəzsiz olmalıdır, çevik, operativ fəaliyyət göstərməlidir, insanları məlumatlarla tam şəkildə təmin etməlidir. Hesab edirəm ki, biz bunu Azərbaycanda görürük. Çünki bu gün Azərbaycan mətbuatı artıq yüksək səviyyəyə qalxıb. Mən həm operativlik, həm milli maraqların müdafiə edilməsi sahəsində mətbuatın fəaliyyətini yüksək qiymətləndirirəm.

Müstəqilliyimizin ilk illərində bizə bəzən elə gəlirdi ki, Qərbdə mövcud olan hər bir sahə gərək Azərbaycanda da tətbiq olunsun. Bizim təsəvvürümüz belə idi ki, ən mütərəqqi təcrübə

oradadır, ən azad cəmiyyət orada formalaşıbdır. Ancaq illər keçdikcə biz görürük ki, heç də hər zaman belə deyil. O cümlədən yəqin ki, mətbuatla bağlı olan fikirlər indi sizdə də, məndə də var. Görürük ki, Qərb ölkələrində hər hansı bir vacib mövzu ilə bağlı mətbuatda fikir ayrılığı yoxdur. Əksinə, hər hansı bir alternativ fikri tapmaq çox çətin olur. Biz bunu istər ölkələrin daxili siyasəti ilə, daha çox isə xarici siyasətlə

bağlı əyani şəkildə görürük. Qərb mediası Qərbin siyasi maraqlarını maksimum dərəcədə müdafiə edir. Əlbəttə ki, bu, təqdirəlayiq bir haldır. Baxmayaraq ki, bu, azad mətbuatın tam şəkildə təzahürü deyil. Ancaq ölkələrin, yaxud da ki, təşkilatların maraqlarını təmin etmək üçün bu, əlbəttə, təqdirəlayiq bir haldır. Bizdə də elə olmalıdır və hesab edirəm ki, biz də bu yolla gedirik. Çünki cəmiyyətimiz milli ideyalar, milli, strateji maraqlar ətrafında birləşib. Cəmiyyətdə bizim strateji seçimimizlə, ölkəni narahat edən əsas problemlərlə bağlı fikir ayrılığı yoxdur. Bizim mətbuatımız da əlbəttə ki, ilk növbədə, dövlətimizin strateji maraqlarını, dövlətimizin gələcəkdə də təhlükəsizlik şəraitində yaşamasını müdafiə etməlidir və milli maraqlarımızı beynəlxalq müstəvidə də qorumalıdır. Mən hesab edirəm ki, son vaxtlar, son illər ərzində bizim mətbuatımızda bu istiqamətdə ciddi dönüş yaranmışdır. Nəzərə alsaq ki, XXI əsr informasiya əsridir, əlbəttə, biz bunu daim diqqətdə saxlamalıyıq.

Əlbəttə, bizim mətbuatımız ölkədə gedən müxtəlif proseslərlə bağlı operativ məlumat verir. Onu da qeyd etməliyəm ki, bir çox hallarda ölkədə, misal üçün, hər hansı pozuntular baş verdikdə, qüsurlar olanda, yaxud da, hər hansı bir xoşagəlməz vəziyyət yarananda mən məlumatı, o cümlədən mətbuatdan əldə edirəm. Bu, mənim üçün də çox əhəmiyyətlidir. Çünki yəqin, siz də bilirsiniz ki, Prezidentin hadisələrlə bağlı bilavasitə mətbuata çıxışı yoxdur, vasi-təçilər, köməkçilər, administrasiya işçiləri, digər mənbələr var. Ona görə, bəzi hallarda məlumat ya gecikir, ya gəlmir, ya da, o da sirr deyil ki, məlumatı gizlətmək istəyirlər. Ona görə, Azərbaycanda azad mətbuatın mövcudluğu mənim də işimi yüngülləşdirir. Administrasiyada, digər yerlərdə, digər strukturlarda işləyənlər bunu bilirlər ki, mən bəzi hallarda məlumatı onlardan tez əldə edirəm və dərhal reaksiya verirəm. Ən azı, bu, yoxlanılmalıdır, əgər həqiqətdirsə ölçü götürülməlidir. Ona

görə, sizin işiniz mənim üçün də çox dəyərlidir, əhəmiyyətlidir və mən bunu yüksək qiymətləndirirəm. Bu, belə də olmalıdır, çünki ölkədə həllini gözləyən problemlər hələ ki, çoxdur. Bir çox məsələlər öz həllini tapıbdır. Ancaq hələ ki, həm siyasi islahatlarla, iqtisadi inkişafıla bağlı görüləsi işlər çoxdur. Hesab edirəm ki, xüsusilə, idarəetmə sistemində islahatlar daha da dərinləşməlidir.

Ölkədə sosial ədalətsizlik halları var. Məmur özbaşınalığı halları, digər xoşagəlməz hallar - korrupsiya, rüşvətxorluq, insanların hüquqlarının pozulması halları var. Əlbəttə, biz bütün bunları bilməliyik və reaksiya verilməlidir. Əgər reaksiya verilməyəcəksə, o pozuntuları törədənlər daha da böyük pozuntular törədəcək. Ona görə, mətbuatın burada nadir rolu var. Mən bunu sizə çox səmimi şəkildə deyirəm və sizdən xahiş edirəm, bu sahədə öz fəaliyyətinizi gələcəkdə də davam etdirəsiniz ki, həm ictimaiyyət, həm o pozuntuları edən məmurlar bilsinlər ki, heç bir yanlış hərəkət reaksiyasız qalmayacaq.

Son vaxtlar Bakının hər hansı bir yerində əgər bir ağac kəsilirsə dərhal qəzetlərdə, internet saytlarında bu barədə məlumat gedir. Dərhal reaksiya verilir və ölçü götürülür. Digər sahələrdə də, həmçinin. Mən dəfələrlə həm iş adamlarına, həm, ümumiyyətlə, vətəndaşlara müraciət etmişəm ki, əgər hər hansı bir ədalətsizlik, qanun pozuntusu, özbaşınalıq baş verirsə, dərhal reaksiya verin. İndi bu reaksiyanı vermək üçün kifayət qədər imkanlar var. Azərbaycanda internet şəbəkəsi geniş yayılıb. Əhalinin 75 faizi internet istifadəçisidir. Biz indi hər bir yaşayış məntəqəsinə genişzolaqlı internetin çəkilişini təmin etməyə çalışırıq.

Ona görə, mən bir daha qeyd etmək istəyirəm ki, bu sahədə hələ görüləsi işlər çoxdur. Şəxsən mənim üçün mətbuat burada çox gözəl dəstəkçi rolunu oynayır. Əminəm ki, gələcəkdə biz bu əməkdaşlığı davam etdirəcəyik.

Mən burada Azərbaycanın beynəlxalq mövqeləri haqqında məsələyə də toxunmaq istəyirəm.

Əlbəttə, dövlət öz siyasətini aparır. Bizim beynəlxalq mövqelərimiz kifayət qədər möhkəmdir. Bizimlə əməkdaşlıq etmək istəyən ölkələrin sayı getdikcə artır və beynəlxalq aləmdə Azərbaycanın çox gözəl nüfuzu vardır. Əgər belə olmasaydı bir neçə il bundan əvvəl 155 ölkə Azərbaycanı BMT Təhlükəsiz Şurasına qeyri-daimi üzv seçməzdi.

Bununla bərabər, siz onu da yaxşı görür və bilirsiniz ki, Azərbaycana qarşı beynəlxalq mediada ədalətsiz kampaniya aparılır. Bu kampaniya ona görə ədalətsizdir ki, ikili standartlar əsasında qurulubdur. Hər bir ölkədə qüsurlar, çatışmayan cəhətlər və sair var. Biz özümüz onları yaxşı bilirik və həll etməyə çalışırıq. Ancaq ümumi regional kontekstdən Azərbaycanı seçib hədəfə çevirmək, əlbəttə ki, ikili standartlar və anti-Azərbaycan siyasətinin əlamətidir. Xüsusilə, önəmli beynəlxalq tədbirlər ərəfəsində bu kampaniya daha da ciddi formalar alır və bizə qarşı əlaqələndirilmiş şəkildə hücumlar təşkil edilir. Biz bunu Avropa Oyunları ərəfəsində bir daha gördük və bu, mənim üçün sürpriz deyildi. Əksinə, bu, belə olmasaydı mənim üçün sürpriz ola bilərdi. Bunun müxtəlif səbəbləri var. Siz də bunları yaxşı bilirsiniz. Həm Azərbaycanın müstəqil siyasəti, Azərbaycanın uğurları, Qərbdə islamofobiya meyillərinin gücləndirilməsi. Ümumiyyətlə, hər bir ölkənin yerinin müəyyən edilməsi siyasəti var. Elə bil ki, kimsə burada bu ölkələrin reytingini, yaxud da, tutduğu yerləri müəyyən etməyə çalışır.

Erməni lobbisinin bizə qarşı fəaliyyəti. Əlbəttə, bu da öz rolunu oynayır, çünki bir çox hallarda Azərbaycana qarşı yazılan məqalələrin arxasında biz uzun erməni qulaqlarını görürük və onlar bizi hədəf seçiblər. Dünya erməniliyi üçün bir nömrəli hədəf Azərbaycandır. Mən bunu bir dəfə demişəm, bir daha demək istəyirəm ki, bizim əsas düşmənimiz erməni lobbisidir. Mən bunu istənilən auditoriyada deyə və sübut edə bilərəm. Bu, erməni xalqına aid deyil.

Erməni xalqı özü kriminal diktatura rejimindən əziyyət çəkir. Bu rejim erməni xalqını elə pis vəziyyətə qoyub ki, o vəziyyətdən çıxmaq üçün bəlkə 100 il vaxt lazım olacaq. Ancaq erməni lobbisi, bir neçə təşkilatda birləşmiş qurumlar Azərbaycanı qaralamaq, şər-böhtan atmaq və nüfuzdan salmaq üçün gecə-gündüz çalışırlar. Onların geniş maliyyə imkanları, əlaqələri var. Onlar yaşadıqları ölkələrin hakimiyyət orqanları ilə sıx bağlıdırlar, qanunvericilik orqanlarının nümayəndələri ilə işləyirlər, onlara pullar verirlər. Düzdür, bu, lobbiçilik adı ilə gizlədilir. Ancaq bu, əslində rüşvət deməkdir. Beləliklə, bizə qarşı təşkil edilmiş kampaniyada erməni lobbisi ön plandadır. Ancaq bunlarla birləşən digər kateqoriyadan olan qurumlar, insanlar bizə qarşı çox çirkin kampaniya aparırlar. Yəqin ki, gələcəkdə bu, davam edəcəkdir. Biz buna hazır olmalıyıq və hazırıq.

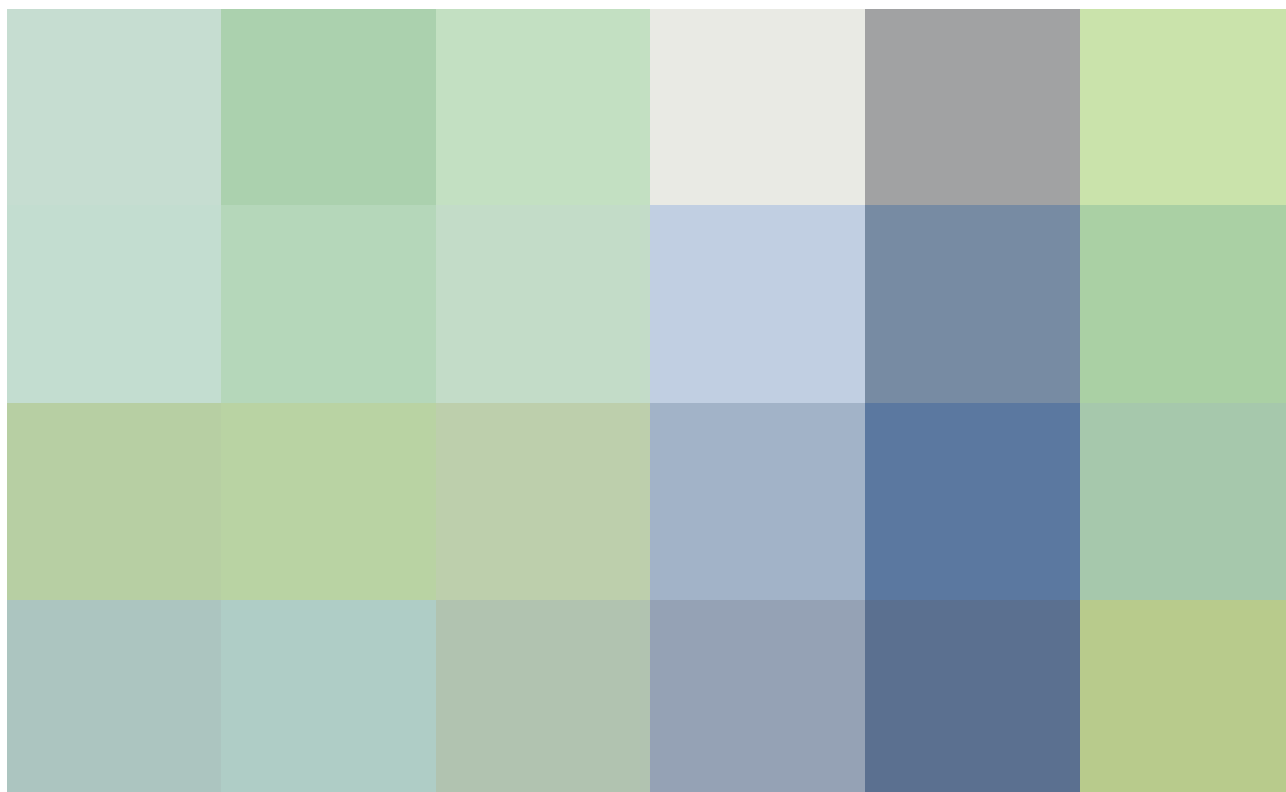
Onu da qeyd etməliyəm ki, bu kampaniya Azərbaycanın daxili və xarici siyasətinə heç bir təsir etməmişdir və heç vaxt etməyəcəkdir. Çünki bizim siyasətimizin mənbəyi Azərbaycan xalqıdır, onun iradəsidir və onun maraqlarıdır. Bu gün Azərbaycan siyasəti xalqın iradəsinə söykənir. İstər daxili, istər xarici siyasət məsələlərində əsas amil budur.

Əlbəttə ki, biz öz yolumuzdan dönməyəcəyik və ölkəmizi uğurla inkişaf etdirəcəyik. Ancaq ona da hazır olmalıyıq ki, biz bundan sonra da müxtəlif xarici mətbu orqanlarda Azərbaycanla bağlı təhqiramiz, yalan, böhtan əsasında yazılmış məqalələrlə üzləşəcəyik.

Nə etməli? İlk növbədə, biz Azərbaycan həqiqətlərini dünyaya çatdırmalıyıq. Bu gün bu istiqamətdə fəal iş gedir. Həm dövlət orqanları, həm Azərbaycanda fəaliyyət göstərən ictimai təşkilatlar, həm də bizim mediamız bu sahədə böyük işlər görürlər. Mən hesab edirəm ki, gələcəkdə xarici dillərdə internet saytlarının sayı daha da çox olmalıdır. Bu gün bu saytlar var və biz onların sayını artırmalıyıq. Hesab edirəm ki, Azərbaycanın ən reytingli internet saytlarının

mütləq başqa dillərdə də variantları olmalıdır. Çünki biz ölkə daxilindəki problemləri, əlbəttə ki, aşkar edirik, görürük, həll etməyə çalışırıq. Ancaq biz Azərbaycan həqiqətlərini dünyaya çatdırmalıyıq. Bugünkü Azərbaycan necə inkişaf edir? Hansı nailiyyətləri var? Dünya xəzinəsinə hansı töhfələr veribdir? Bu istiqamətdə hələ görüləsi işlər çoxdur. Burada əlbəttə ki, dövlət dəstəyi də olmalıdır və olacaqdır. Xüsusilə internet məkanında daha da böyük işlər görülməlidir. Çünki getdikcə məlumatı internetdən əldə edənlərin sayı daha da artacaq.

Biz erməni təbliğatını ifşa etməliyik. Biz dünya ictimaiyyətinə çatdırmalıyıq ki, bizə qarşı olan hücumların arxasında nələr dayanır. Bu da çox sadə bir yanaşmadır. Erməni lobbisi nəyə görə bizə qarşı bu fəaliyyəti aparır? İlk növbədə, düşmənçiliyə görə. Biz onların əbədi düşmənləriyik. Bunu heç kim heç vaxt yaddan çıxarmasın. Digər tərəfdən, sübut etməyə çalışırlar ki, Azərbaycanda demokratiya yoxdur, insan haqları pozulur və beləliklə, erməni azlığı gələcəkdə Azərbaycanın tərkibində yaşaya bilməz. Halbuki bu, tam cəfəngiyatdır. Azərbaycan çoxmillətli, çoxkonfessiyalı ölkədir. Bütün millətlərin, dinlərin nümayəndələri Azərbaycanda qardaşlıq şəraitində yaşayırlar. Bizim ölkəmizdə nadir şərait yaradılıbdır və bu, indi bir çox ölkələr üçün nümunə ola bilər. Ancaq bu təbliğatın və anti-Azərbaycan kampaniyasının arxasında əsas tezis məhz bundan ibarətdir. Yenə də Qarabağ mövzudur, Dağlıq Qarabağ münaqişəsidir. Ona görə, biz Azərbaycanı dünya media məkanına müasir, inkişafda olan, açıq, tolerant ölkə kimi təqdim etməliyik. Bununla bərabər, biz Ermənistan-Azərbaycan, Dağlıq Qarabağ münaqişəsi ilə bağlı həm tarixi həqiqətləri, həm Azərbaycanın mövqeyini və ümumiyyətlə, indiki vəziyyəti daha geniş işıqlandırmalıyıq. Çünki Ermənistan daim çalışır ki, mahiyyətlə bağlı məlumatlar heç yerə çıxmasın. Bəli, deyirlər münaqişə var, gəlin bunu sülh yolu ilə həll edək. Amma münaqişə necə yaranıb? Bunun səbəblə-

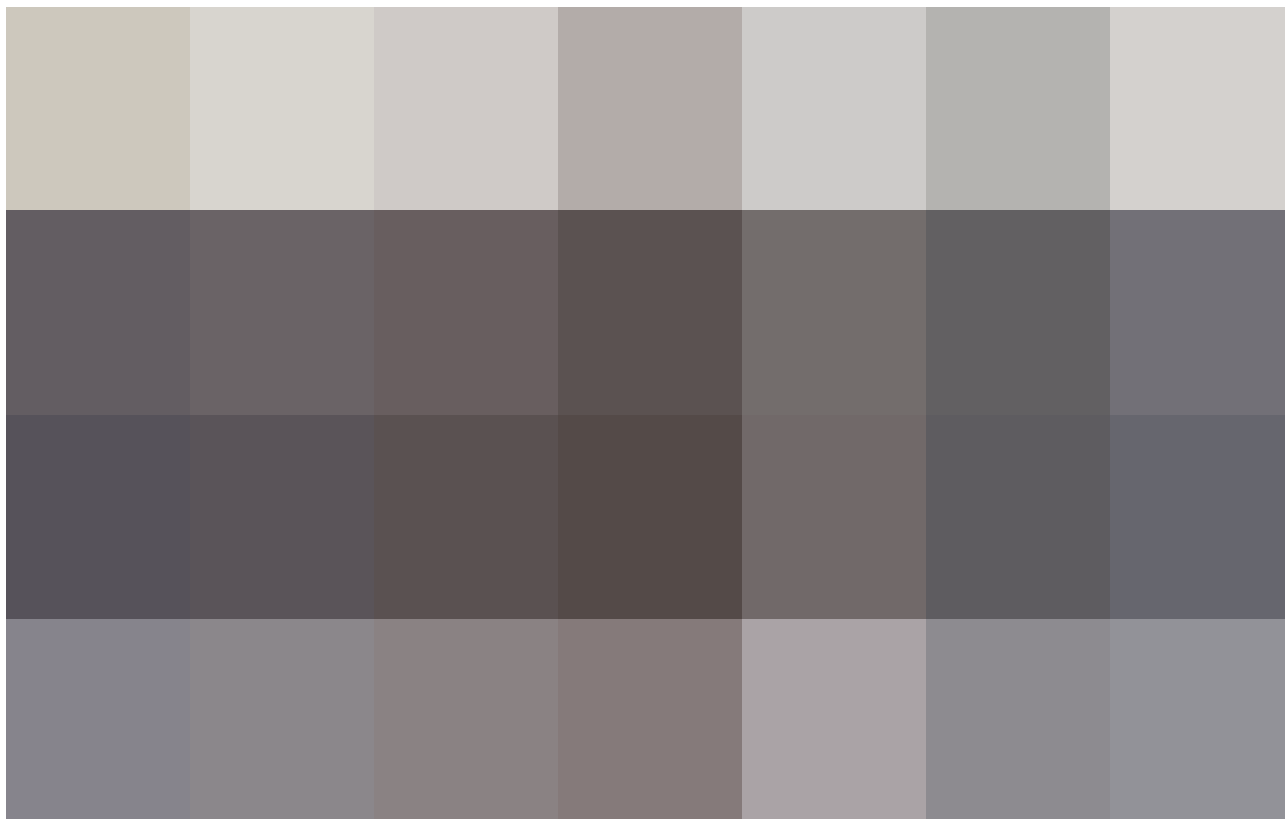
ri nədir? İşğalçı kimdir? İşğalın qurbanları kimlərdir? Yəni, bu barədə əlbəttə ki, onlar və onlarla əlbir olan xarici media qurumları heç bir məlumat vermirlər. Bu missiya bizim üzərimizə düşür və həm özümüz bunu etməliyik. Xarici media resursları ilə bizim daha sıx əlaqələrimiz olmalıdır. Bilirəm ki, indi xarici jurnalistlər Azərbaycana vaxtaşırı səfərlər edirlər. Həmçinin erməni təbliğatı nəticəsində Azərbaycan haqqında formalaşmış qeyri-adekvat rəy də onlar ölkəmizə gələndən sonra tamamilə aradan götürülür. Ona görə, həm xarici media nümayəndələrini Azərbaycana dəvət etmək, Azərbaycan jurnalistlərinin xaricə səfərlərini təşkil etmək vacibdir. Qərbin aparıcı media qurumları ilə əməkdaşlıq formatı yaradılmalıdır, məsləhətləşmə, yaxud da ki, sadəcə olaraq informasiya mübadiləsi aparılmalıdır. Biz bu yolla, ilk növbədə, Dağlıq Qarabağ münaqişəsinin həqiqətlərini dünya ictimaiyyətinə çatdırmaq üçün xarici media məkanına daha çox çıxış əldə edə bilərik.

Əlbəttə, bu açıq, yəni, ədalətli mübarizədə bizim arqumentlərimizə qarşı erməni tərəfi heç

bir arqument qoya bilməz. Dağlıq Qarabağ əzəli Azərbaycan torpağıdır. Nəinki Dağlıq Qarabağ, bugünkü Ermənistan əzəli Azərbaycan torpağıdır. Bunu siz bəlkə də hamıdan yaxşı bilirsiniz. Bugünkü Ermənistanın ərazisində yerləşən şəhərlərin, kəndlərin mütləq əksəriyyətinin adları Azərbaycan mənşəlidir və Azərbaycan xalqı o torpaqlarda əsrlər boyu yaşamışdır.

Məsələnin hüquqi tərəfi Azərbaycanın mövqeyini birmənalı dəstəkləyir. BMT Təhlükəsizlik Şurasının 4 qətnaməsi var. Postsovet məkanında olan heç bir başqa münaqişə ilə bağlı BMT Təhlükəsizlik Şurası heç bir qətnamə qəbul etməmişdir. Yəni, bu, məsələnin həlli üçün əsas sənəddir. Yəni, hüquqi, tarixi amillər bundan ibarətdir və bu gün də Ermənistan, sadəcə olaraq, bir marionetka kimi bu bölgədə xarici ianələr hesabına fəaliyyət göstərir.

Ermənistan dövlət müstəqilliyini çoxdan itiribdir. Ən yaxşı halda ona forpost deyirlər. Amma əslində o, bölgədə nökrlik edir. Əgər erməni xalqının seçimi budursa, biz heç nə deyə bilmərik. Amma inanmıram ki, erməni xalqı

müstəqillik arzuları ilə yaşadığı dövrdə bax bu müstəqilliyi təsəvvür edirdi və bunun səbəbi nədir? İşğalçı siyasətdir. Əgər Ermənistan-Azərbaycan, Dağlıq Qarabağ münaqişəsi olmasaydı, əlbəttə ki, erməni xalqı da real müstəqilliyə qovuşa bilərdi.

Bir sözlə, hesab edirəm ki, xarici media məkanında bizim fəaliyyətimiz bax, bu iki istiqamət üzrə aparılmalıdır - münaqişə ilə bağlı həqiqətlər və Azərbaycan reallıqları ilə bağlı həqiqətlər. Biz bunları çatdırmalıyıq. Biz istəyirik ki, bizi daha da yaxşı tanısinlar. Avropa Oyunları zamanı bizə bəziləri irad tuturdular ki, Azərbaycan bu Oyunları özünü tanıtmmaq üçün keçirir. Burada heç bir qəbahət yoxdur. Hər bir ölkə istəyir ki, özünü təqdim etsin. İnkişaf etmiş ölkələr istəmirmi? Əlbəttə istəyir. İstəməsəydilər, onlar da buna bənzər oyunları keçirməzdilər. Bu, bizim təbii istəyimizdir. Biz istəyirik ki, bizi tanısinlar, görsünlər necə inkişaf edirik. Görsünlər ki, cəmi 24 il ərzində biz nələr əldə etmişik, nələr yaratmışıq. Kənardan heç bir yardım almadan, heç bir

himayədar olmadan bunları özümüz yaratmışıq. Hələ Qarabağ münaqişəsi ola-ola. Ona görə, biz çalışacağıq bundan sonra da Azərbaycanda müxtəlif beynəlxalq tədbirlər keçirilsin. Azərbaycan təqdimatları keçirilsin ki, xaricdə bizi daha da yaxından tanısinlar, daha da çox hörmət etsinlər, bizimlə daha da çox hesablaşsınlar. Belə olan halda, bizim maraqlarımız daha da böyük dərəcədə təmin ediləcək.

Hesab edirəm ki, bizim cəmiyyətimizdə bu məsələlərlə bağlı çox müsbət proseslər gedir. Bir daha qeyd etmək istəyirəm ki, cəmiyyətimiz vahid maraqlar, xalqımız milli ideyalar ətrafında birləşib. Biz hamımız çalışırıq və çalışacağıq ki, ölkəmizi daha da gücləndirək, Azərbaycan xalqının daha da yaxşı rifahını təmin edək. Əlbəttə ki, burada həm iqtidarın üzərinə böyük funksiya, həm də mətbuatın üzərinə böyük vəzifələr düşür. Qeyd etdiyim kimi, mətbuat işçiləri bu vəzifələrin öhdəsindən şərəflə gəlirlər. Sizi bir daha salamlayıram, təbrik edirəm və sizə gələcək uğurlar arzulayıram. Sağ olun.

HEYDƏR ƏLİYEV İRSİNİ ÖYRƏNƏK

" Xalqın, Vətənin taleyi hər bir insanın taleyinə
çevrilməlidir! Cəmiyyətin gələcək tərəqqisi
bir çox cəhətdən indi gənclərimizə nəyi
və necə öyrətməyimizdən asılı olacaqdır. "

Heydər Əliyev

Heydər Əliyev mənimlədir

"Mənimlədir", - məsuliyyəti fərdə, şəxsə fokuslayır və artırır. "Bizimlədir" - isə məsuliyyəti bölüşdürür. Heydər Əliyev bilgisi və sevgisi hər kəsin məsuliyyəti olmalıdır. Şəxsi "mən"im gücü "biz"im də gücünü, bilgi, məhəbbət və qüdrətini artırır. Hər kəsin Heydər Əliyev irsini şəxsən mənimsəməsi effektivliyi yüksəldər, nəticədə "biz"im gücünü artırır. Ulu Öndər şəxsinə daha çox bilmək, qiymətləndirmək, sevmək - özünə, cəmiyyətə, vətənə, dövlətə xidmət deməkdir, xoşbəxt gələcəyə köklənməkdir, təminatlanmaqdır.

Azad Qarabağ, Bütövləşən Azərbaycan tarixini yazan "Dəmir Yumruq"lu sərkərdə, Azərbaycanı xoşbəxt gələcəyə aparan beynəlxalq nüfuzlu Lider, siyasi xadim, dövlətimizin Prezidenti İlham Əliyevi hamı, necə deyərlər, 7-dən 100-ə hər kəs yaxşı bilir. Çünki müasirləridir.

Ulu Öndər Heydər Əliyevi də hamı tanıyır və sevir. Lakin yeni nəsil, Onun müasiri olmayanlar bu sahədə nisbətən az bilgiyə sahibdirlər. Heydər Əliyevi daha çox tanıdıqca Ona, özünə, Vətəninə, xalqına, dövlətinə məhəbbətin artır. Özünü xoşbəxt sayırsan ki, belə bir Əbədi Öndərin olub və var. Və Onun əbədiyyətinin təminatına məqsədlənirsən. Bütün bunları H.Əliyevi daha çox tanıdıqca daha dərinlən dərk edəcəksən.

40 yaşadək olanlar H.Əliyev yaşadığı dövrdə ya doğulmamışdı, ya da uşaq olub. Xüsusilə bu yaş qrupunun dövlətimizin xilaskarı haqqında oxumaqla öyrənməsinə ehtiyac duyulur.

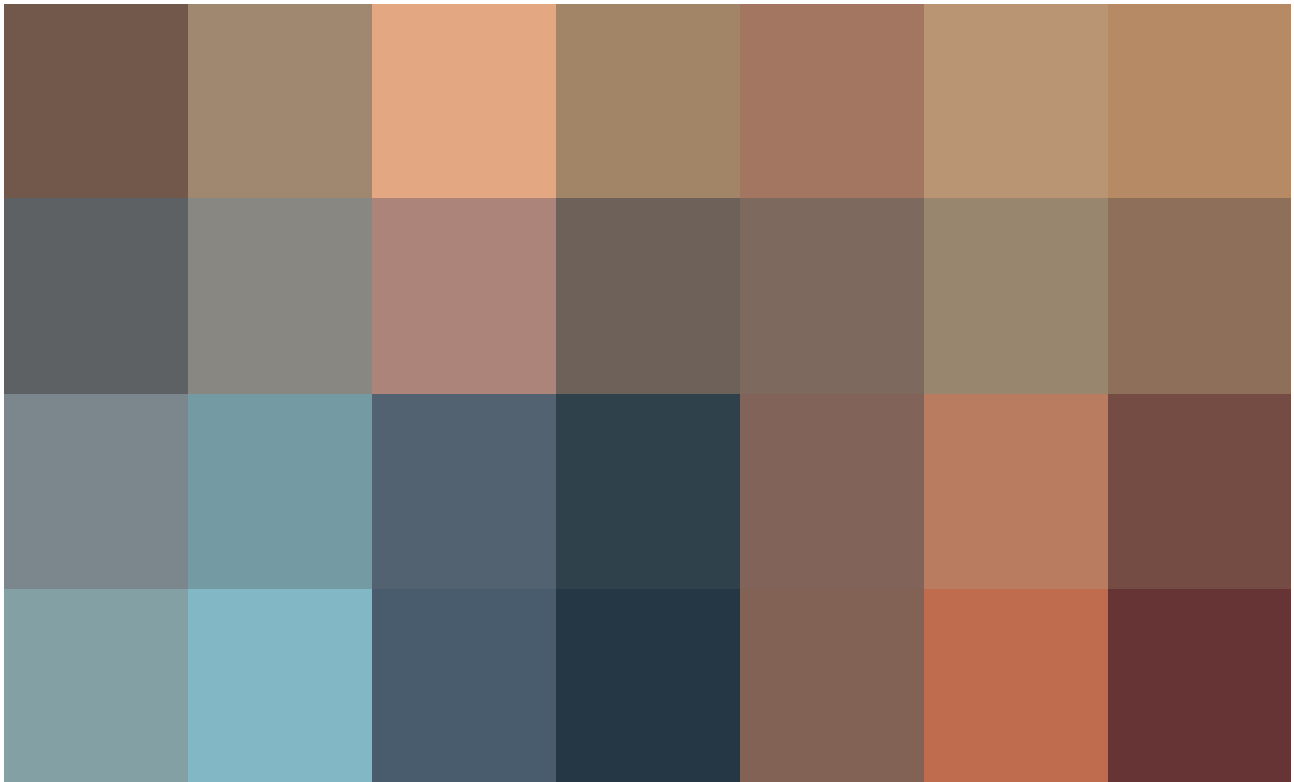
İlk sayımızdan başlayaraq hər ilin yekununda 40 yaşınadək olan məqalə müəllifləri, oxucular və sual-cavab doktrinasında iştirak edənlər arasından Heydər Əliyev irsini daha üstün mənim-səyənərdən redaksiya tərəfindən qiymətləndirilməklə müyyənləşdirilənən aktiv 3 nəfər jurnalın diplomu ilə və sonrakı 3 nəfər aktiv işə hər biri 300 manat pul ilə mükafatlandırılacaq.

Suallar:

- SSRİ dövründə tarixdə ilk dəfə sağ ola-ola heykəli ucaldılan yeganə siyasi xadim Heydər Əliyevin abidəsi hansı şəhərdədir və neçənci ildə ucaldılıb?
- Sovet İttifaqı Kommunist Partiyası rəhbərliyinin Dahi Heydər Əliyevə qarşı açıq və genişmiqyaslı təqibi nə vaxt başlanıb?
- H.Əliyevin işdən çıxarıldıqdan sonra ilk Moskvadan Azərbaycana dönmək cəhdi nə vaxt olub? Bu ilk cəhdin qarşısı necə alınıb?
- Heydər Əliyev Moskvadan Azərbaycana birdəfəlik nə vaxt dönüb?
- Heydər Əliyevə Kommunist rəhbərliyi tərəfindən açıq və tam miqyaslı təqiblər başlandıqı dövrdən sonra Kommunist Partiyasının orqanı olan mətbuatda Onun haqqında dərc olunan ilk və yeganə geniş müsbət məqalənin müəllifi kimdir?
- Heydər Əliyev ilk dəfə İstintaqa hansı cinayət işi ilə bağlı ifadə verib?
- Heydər Əliyevin hər kəsə hər gün dəstək və rə bilən qiymətli kəlamları toplum halında nə vaxt dərc olunub? Kitabın redaktoru kimdir?

Arzu edərdik: Azərbaycan Respublikasının Gənclər Fondu da layihəmizdə iştirak etsin, təşəbbüsümüzdə dəstək olsun.

Bildiyimiz kimi, "Azərbaycan Gəncliyi 2011-2015-ci illərdə" Dövlət Proqramı"nın təsdiq edilməsi haqqında 7 iyun 2011-ci il tarixli 1621 nömrəli Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Sərəncamı ilə təsdiq edilmiş "Azərbaycan gəncliyi 2011-2015-ci illərdə" Dövlət Proqramının 6.1.4-cü yarımbəndinə əsasən Gənclərlə iş sahəsində normativ hüquqi bazanın təkmilləşdirilməsi və infrastrukturun inkişafı üçün Fondun ya-

radılması nəzərdə tutulmuşdur. Dövlət Proqramına əsasən Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 19 dekabr 2011-ci il tarixli 542 nömrəli Fərmanı ilə Gənclər və İdman Nazirliyinin yanında Gənclər Fondu yaradılmışdır. Və Gənclər Fondu fəaliyyəti dövründə böyük uğurlara imza atmışdır. Lazımı təcrübəyə, yüksək potensiala, geniş imkana malik Gənclər Fondunun iştirakı sözsüz ki, layihəmizə böyük dəstək olardı. Lakin təəssüflər olsun ki, Gənclər fondu hələ ki, müraciətlərimizə biganəlik göstərir.

"Heydər Əliyev irsini öyrənək" doktrinasına Respublika Baş Prokurorluğunun, Naxçıvan Muxtar Respublika Prokurorluğunun münasibəti qürurlandırıcıdır.

Bu sayımızda 28 il əvvəl "Savalan" qəzetində dərc olunmuş "Heydər Baba" adına Uşaq Təşkilatının yaradılması təşəbbüsünə dair müraciəti təkrar dərc etməyi münasib bildik.

NƏRİMANOV RAYONU 193 SAYLI MƏKTƏBİN 5-Cİ SİNİF ŞAGİRDİ AĞAMİRZƏYEV FƏRİDİN RESPUBLİKANIN BÜTÜN UŞAQLARINA MÜRACİƏTİ

Əziz uşaqlar, Sovetlər birliyi dağıldıqdan sonra respublikamız ağır vəziyyətə düşmüşdür. Müharibə, aclıq, hər yerdə göz yaşı... Yüzlərlə uşaq öz ata-anasını itirdi, girov götürüldü, qaçqın oldu. Biz o günləri heç vaxt unutmayacağıq.

Xalqı ağır vəziyyətdən yalnız Heydər Əliyev çıxara bilirdi. Ona görə uşaq da, böyük də, hamı Heydər babaya üz tutdu. Xalqın arzusu və tələbi ilə Heydər Əliyev Prezident seçildi. Yalnız bundan sonra respublikamızda həyat öz axınına düşdü. Müharibə dayandı.

İndi Azərbaycanı dünyanın hər yerində tanıyırlar. Heydər Əliyevin müdrik siyasəti sayəsində müstəqil Azərbaycan gündən-günə dəyişir. Çox çəkməz ki, bütün qaçqınlar, o cümlədən uşaqlar öz doğma yurdlarına qayıdalar.

Heydər baba uşaqları çox sevir. O, vaxtaşırı uşaqlara, xüsusilə qaçqın balalarına, kimsəsiz

körpə uşaqlara baş çəkir, onlara xüsusi diqqət yetirir.

Respublikamızda uşaqların idmanla məşğul olmasına, istedadlarının inkişaf etdirilməsinə böyük qayğı göstərir. Heydər baba həmişə deyir: "Uşaqlar bizim gələcəyimizdir!"

Doğrudan da biz uşaqlar gələcəyini - XXI əsrin vətəndaşları olacağıq. Gərək elə oxuya, elə çalışaq ki, bu adı şərəflə doğruldaq. Vətəni, xalqı sevməkdə Heydər babaya oxşayaq. Onun əməllərini yaşadaq. Mən təklif edirəm ki, Uşaq Birliyinə bütün əməlləri ilə gələcəyini vətəndaşına nümunə ola biləcək əziz

Babamızı, hörmətli Prezidentimiz Heydər Əliyevin adı verilsin.

Uşaq Birliyinin emblemi kimi Heydər babamızı şəkli olan döş nişanı təsis edilsin. Birliyə üzv olmaq istəyən hər uşaq da Heydər Baba andı içib bu nişanı yaxasına taxsın. Məncə bu nişanı yaxasında daşıyan hər bir uşağın oxumaq, davranış, böyük-küçüyə münasibət, Vətənə məhəbbət məsuliyyəti artacaq. Çünki hər kəs ürəyinin üstündə gəzdirdiyi Babasına bənzəməyə çalışacaq. Mən tam əminəm ki, mənim bu müraciətimə nəinki bütün Azərbaycan məktəbliləri, hətta bütün Türk dünyası uşaqları tərəfdar olacaqlar. Axı Babamızı bütün dünyada sevirlər. Respublikamızın bütün uşaqlarını bu təklifə qoşulmağa çağırıram.

HEYDƏR BABA

Bir nağıla bənzəyir
Ömrün, həyatın sənin
Zamanı qabaqlayır
Zəkan - ağ atın sənin
Elin çətin gününə
Özünü yetirmisən,
Ürəklərə, gözlərə
Nur seli gətirmisən
Sən xalq üçün doğuldun,
Azadlığın mayakı
Sülhün dayağı oldun
Xilaskar əllərindən
Öpürəm, Heydər Baba!
Yoluna gül-çiçəklər
Səpirəm, Heydər Baba!
Sən atamın atası
Babamın babası,an,
Bu ulu millətimin
Haqqını tapasın
Uğur olsun yoluna,
Qüvvət gəlsin qoluna!
Xilaskar əllərindən
Öpürəm, Heydər Baba!
Yoluna gül-çiçəklər
Səpirəm, Heydər Baba!

*Fərid Ağamirzəyev,
Bakıdakı 193 sayılı məktəbin
5-ci sinif şagirdi.
(dekabr-1997-ci il)*

Azərbaycan Respublikasında söz, fikir və məlumat azadlığının təmin edilməsi sahəsində əlavə tədbirlər haqqında

Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Fərmanı

Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyasında insan və vətəndaş hüquqlarının və azadlıqlarının təmin edilməsi dövlətimizin ali məqsədi kimi təsbit edilmişdir. Bu məqsədə nail olmaq və müvafiq hüquqi mexanizmlər yaratmaq üçün dövlətin siyasi-hüquqi və iqtisadi potensialından tam istifadə edilməsi sahəsində ciddi tədbirlər görülür.

Ölkəmizdə demokratik cəmiyyətlərə xas olan institutların formalaşdırılması və azad siyasi fəaliyyət üçün hər cür şərait yaradılmışdır. İlk dəfə çoxpartiyalılıq əsasında, demokratik parlament seçkiləri keçirilmiş, ümumxalq səsverməsi ilə siyasi plüralizm, söz, mətbuat, vicdan azadlıqları, insan hüquqlarının müdafiəsi və qanunun aliliyi prinsiplərini təsbit edən konstitusiya qəbul edilmişdir.

Ümumbəşəri dəyərlərin üstünlüyünü, demokratik, hüquqi və dünyəvi dövlət quruculuğunu özünün inkişaf modeli kimi qəbul edən Azərbaycan Respublikası insan hüquqları, söz və mətbuat azadlığının təmin edilməsi ilə bağlı mövcud olan əksər beynəlxalq konvensiya və sazişlərə qoşulmuşdur.

Kütləvi informasiya vasitələri demokratiya və aşkarlığın mühüm vasitəsi hesab olunur. Azərbaycan dövləti onların müstəqil qurulması, azad fəaliyyəti və inkişafı üçün zəruri tədbirlər görür. Bu gün Azərbaycan Respublikasında yüzlərlə qazet və jurnal, onlarla radio və televiziya şirkəti, çoxsaylı informasiya agentlikləri fəaliyyət göstərir. Onların böyük əksəriyyəti

özəl qurumlara, ayrı-ayrı şəxslərə və müxtəlif mövqedə duran siyasi və ictimai təşkilatlara məxsusdur. Kütləvi informasiya vasitələrində istənilən fikri demək, dövlət sirri təşkil etməyə istənilən faktı açıqlamaq üçün qeyri-məhdud imkanlar vardır.

Azərbaycanda söz, mətbuat azadlığının təmin edilməsi, bu hüquqdan vətəndaşların və dövlətin mənafeyi naminə düzgün, səmərəli istifadə edilməsi sahəsində müəyyən problemlər də mövcuddur ki, onların həlli istiqamətində ardıcıl tədbirlər tələb olunur. Problemlərdən bir Nazirlər Kabineti yanında mətbuatda və digər kütləvi informasiya vasitələrində dövlət sirlərini mühafizə edən baş idarənin fəaliyyəti ilə bağlıdır. Bu idarə sovet hökuməti vaxtında — 27 oktyabr 1966-cı ildə yaranmış və Azərbaycanın bütün informasiya vasitələri üzərində senzura fəaliyyəti həyata keçirmişdir. 1990-cı ilə dekabr ayının 5-də Azərbaycan SSR Nazirlər Sovetinin qərarı ilə onun yeni əsasnaməsi təsdiq edilsə də, əslində bu idarənin fəaliyyətində heç bir ciddi dəyişiklik baş verməmişdir.

Azərbaycan müstəqillik əldə etdikdən sonra 1992-ci il aprel ayının 12-də prezident səlahiyyətlərini icra edən Y.Məmmədovun fərmanı ilə hərbi senzura tətbiq etmək adı altında bu idarənin mətbuat üzərində nəzarəti daha da gücləndirilmişdir. Bundan sonra 15 aprel 1993-cü ildə Azərbaycan Respublikası prezidenti Ə. Elçibəyin sərəncamı ilə hərbi vəziyyətlə bağlı

senzura təkcə hərbi sirlərə deyil, bütün məlumatlara aid edilərək, jurnalistlərin sərbəst informasiya fəaliyyəti tam məhdudlaşdırılmış və idarənin fəaliyyəti daha da sərtləşdirilmişdir.

Sonrakı illərdə «Dövlət sirri haqqında» Azərbaycan Respublikası qanunu qəbul edilmədiyindən bu idarənin fəaliyyətində əsaslı dəyişiklik baş verməmişdir. 15 noyabr 1996-cı ildə «Dövlət sirri haqqında» Azərbaycan Respublikasının qanunu qəbul edildikdən sonra idarənin iş metodlarında ciddi dəyişikliklər aparılmışdır. Buna baxmayaraq bu idarə öz fəaliyyətini yeni şəraitə uyğun qura bilməmişdir.

Lakin Azərbaycanda mətbuatın problemi təkcə bu deyil. Bizim dövlət siyasətimizin əsas məqsədlərindən biri Azərbaycanın müstəqqi mətbuat ənənələrinin davam etdirilməsi və müasir beynəlxalq təcrübə ilə zənginləşdirilməsi, kütləvi informasiya vasitələrinin maddi-texniki vəziyyətinin yaxşılaşdırılması, onların imkanlarından respublikada hüquqi dövlət quruculuğu, vətəndaş cəmiyyətinin formalaşdırılması və inkişafı, demokratik islahatların həyata keçirilməsində səmərəli istifadə edilməsindən ibarətdir.

Mətbuat və televiziya xalqımızın milli-mənəvi dəyərlərinin qorunması, inkişafı və geniş ictimaiyyət arasında yayılmasının qayğısına qalmalıdır. Jurnalistlərin peşəkar səviyyəsini artırmaq, vətəndaşlarda kütləvi informasiya vasitələrinə obyektiv münasibət aşılamaq, mətbuatın imkanlarından bacarıq və məsuliyyətlə istifadə etmək istiqamətində həm dövlət, həm də mətbuat orqanlarının özləri çox işlər görməlidirlər. Bununla bağlı kütləvi informasiya vasitələrində çalışan jurnalistlərin və digər əməkdaşları vətənpərvərliyi yüksək vətəndaşlıq məsuliyyəti, peşə hazırlığı, təhsili, təmiz mənəvi siması xüsusi əhəmiyyət kəsb edir. Kütləvi informasiya vasitələrində Azərbaycan qanunvericiliyinin tələblərinə, milli mənəviyyatımıza uyğun hüquqi və etik normaların gözlənməsi hər bir jurnalist üçün ən vacib vəzifə olmalıdır.

Azərbaycan Respublikasında mətbuata dövlət qayğısını, müstəqil kütləvi informasiya vasitələrinin inkişafını, vətəndaşların fikir, söz və məlumat azadlığının təmin edilməsini ümumdövlət vəzifəsi hesab edərək, BMT-nin insan hüquqlarına dair 1948-ci il 10 dekabr tarixli ümumi bəyannaməsində, mülki və siyasi hüquqlar haqqında 1966-cı il 16 dekabr paktında, insan hüquqlarının və əsas azadlıqlarının müdafiəsi haqqında 1950-ci il 4 noyabr tarixli Avropa konvensiyasında və Azərbaycan Respublikası Konstitusiyasının 47-ci, 50-ci və 71-ci maddələrində elan edilmiş prinsiplərin inkişaf etdirilməsi, kütləvi informasiya vasitələrinin maddi-texniki vəziyyətinin yaxşılaşdırılması sahəsində görülən tədbirlərin səmərəliliyini artırmaq məqsədi ilə qərara alıram:

1. Azərbaycan Respublikasının Nazirlər Kabinetinə tapşırılsın ki, kütləvi informasiya vasitələrinin maddi-texniki vəziyyətinin yaxşılaşdırılmasını, onlara dövlət qayğısının artırılmasını nəzərdə tutan, söz, fikir və məlumat azadlığının qorunmasını, siyasi plüralizm prinsiplərinin dönmədən həyata keçirilməsini təmin edən tədbirlər proqramının layihəsini hazırlayıb bir ay müddətində Azərbaycan Respublikasının prezidentinə təqdim etsin.

2. Azərbaycan Respublikasının Milli Məclisinə təklif edilsin:

Müvafiq qanun layihələrinin hazırlanması və qanunların qəbul edilməsi zamanı, Azərbaycan Respublikasının qoşulduğu beynəlxalq konvensiya və sazişlərdə və Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyasında təsbit edilmiş insan və vətəndaşların fikir, söz və məlumat azadlığı müddəaları əsas prinsiplər kimi rəhbər tutulsun.

3. Azərbaycan Respublikasının Nazirlər Kabinetinə və Azərbaycan Respublikası Prezidentinin İcra Aparatına tapşırılsın ki, əlaqədar dövlət orqanları ilə birlikdə:

Bir ay müddətində söz, fikir və məlumat azadlığının qorunması, kütləvi informasiya vasitələrində dövlət sirlərinin mühafizəsi,

hüquqi və etik normaların gözlənməsi ilə bağlı beynəlxalq standartlara və Azərbaycan Respublikası qanunlarına uyğun mexanizmin yaradılması haqqında Azərbaycan Respublikası prezidentinə müvafiq təkliflər təqdim etsinlər;

Bir ay müddətində kütləvi informasiya vasitələrinin əlavə dəyər vergisindən azad edilməsi ilə bağlı Azərbaycan Respublikasının prezidentinə müvafiq təkliflər təqdim etsinlər;

Söz, fikir və məlumat azadlığının təmin edilməsini tənzimləyən;

Normativ hüquqi aktların müvafiq beynəlxalq standartlara tam uyğunluğunun təmin edilməsini;

Azərbaycan Respublikasının tərəfdar çıxdığı beynəlxalq sazişlərin tam və səmərəli həyata keçirilməsini;

Bu sahədə fəaliyyət göstərən müvafiq beynəlxalq qurumlarla və qeyri-hökumət ictimai təşkilatlarla qarşılıqlı əlaqələrin və əməkdaşlığın daha da inkişaf etdirilməsini;

Beynəlxalq mərkəzlərdə müvafiq tədqiqat və təhsil proqramları ilə tanışlıq üçün mütəxəssislərin iştirakının təmin edilməsini;

Beynəlxalq konfrans, seminar, simpozium və digər tədbirlərdə müvafiq dövlət orqanlarının və qeyri-hökumət ictimai təşkilatların, kütləvi informasiya vasitələri nümayəndələrinin iştirakına şərait yaradılmasını təmin edən müvafiq tədbirlər haqqında təkliflərini iki ay müddətində Azərbaycan Respublikasının prezidentinə təqdim etsinlər.

4. Azərbaycan Respublikası Xarici İşlər Nazirliyinə tapşırılsın ki, əlaqədar dövlət orqanları ilə birlikdə:

Azərbaycan Respublikasının söz, fikir və məlumat azadlığının qorunması sahəsində müvafiq beynəlxalq sazişlərə qoşulmasının mümkünüyü məsələsini öyrənsin və iki ay müddətində Azərbaycan Respublikasının prezidentinə təkliflər versin;

Respublikanın mərkəzi kitabxanalarını söz, fikir, məlumat azadlığının qorunması ilə bağlı

beynəlxalq təşkilatlar tərəfindən qəbul edilən sənədlərlə və bu sahədə mövcud olan nəşrlərlə təmin etsin.

5. Azərbaycan Respublikasının Mətbuat və İnformasiya Nazirliyinə tapşırılsın ki, Təhsil Nazirliyi ilə birlikdə müvafiq qeyri-hökumət ictimai təşkilatların imkanlarından istifadə etməklə:

Jurnalist kadrların peşə hazırlığının və təhsilinin səviyyəsini qaldırmaq, onlarda yüksək vətəndaşlıq məsuliyyəti və mənəvi dəyərlər aşılamaq üçün əməli tədbirlər həyata keçirsin;

Söz, fikir və məlumat azadlıqlarının qorunması sahəsində ölkəmizdə həyata keçirilən tədbirlərin informasiya şəbəkələri və agentliklər vasitəsilə izahını və yayılmasını təmin etsin.

6. Dövlət Televiziya və Radio Verilişləri Şirkətinə tapşırılsın ki, söz, fikir və məlumat azadlığının qorunması məsələlərinə həsr olunmuş verilişlər təşkil etsin.

7. Nazirlər Kabineti yanında mətbuatda və digər kütləvi informasiya vasitələrində dövlət sirlərini mühafizə edən baş idarə ləğv edilsin.

8. Azərbaycan Respublikası prezidentinin hərbi senzura yaradılması haqqında 16 aprel 1992-ci il tarixli 685 sayılı fərmanı və bütün informasiya yayımı üzərində nəzarət tətbiq edilməsi ilə bağlı 15 aprel 1993-cü il tarixli 372 sayılı sərəncamı qüvvədən düşmüş hesab edilsin.

9. İzah edilsin ki, mətbuatda və digər kütləvi informasiya vasitələrində dövlət sirlərinin mühafizəsi «Dövlət sirri haqqında» Azərbaycan Respublikası Qanununa müvafiq surətdə həyata keçirilir.

10. Bu fərman imzalandığı gündən qüvvəyə minir.

Heydər ƏLİYEV

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti

Bakı şəhəri, 6 avqust 1998-ci il

№ 744

Azərbaycan informasiya savaşında: *Media müharibəsi*

Azərbaycan 30 ilə yaxın bir müddətdə beynəlxalq hüququn və ədalətin tapdandığı, torpaqlarının işğal altında qaldığı bir dövr yaşadı. Bu illər ərzində özlərini dost və ədalət keşikçiləri kimi təqdim edən hegemon dövlətlər və beynəlxalq təşkilatlar Azərbaycanın haqlı mövqeyinə təkəllüf yanaşmadılar, həm də birtərəfli mövqe sərgilədilər. Hətta bunlar az imiş kimi ən müxtəlif çaplı mötəbər dairələrdə Ermənistanın işğalçı siyasətini və təcavüzkar mövqeyini müdafiə etməkdən belə çəkinmədilər. Lakin 2020-ci ildə 44 günlük Vətən müharibəsi ilə Azərbaycan öz ərazi bütövlüyünü və suverenliyini bərpa etdi. 2023-cü ildə keçirilən lokal antiterror tədbirləri ilə isə Azərbaycan dövləti ərazi suverenliyini təmin etdi və bütün Qarabağ ərazisində şanlı bayrağını ucaltı.

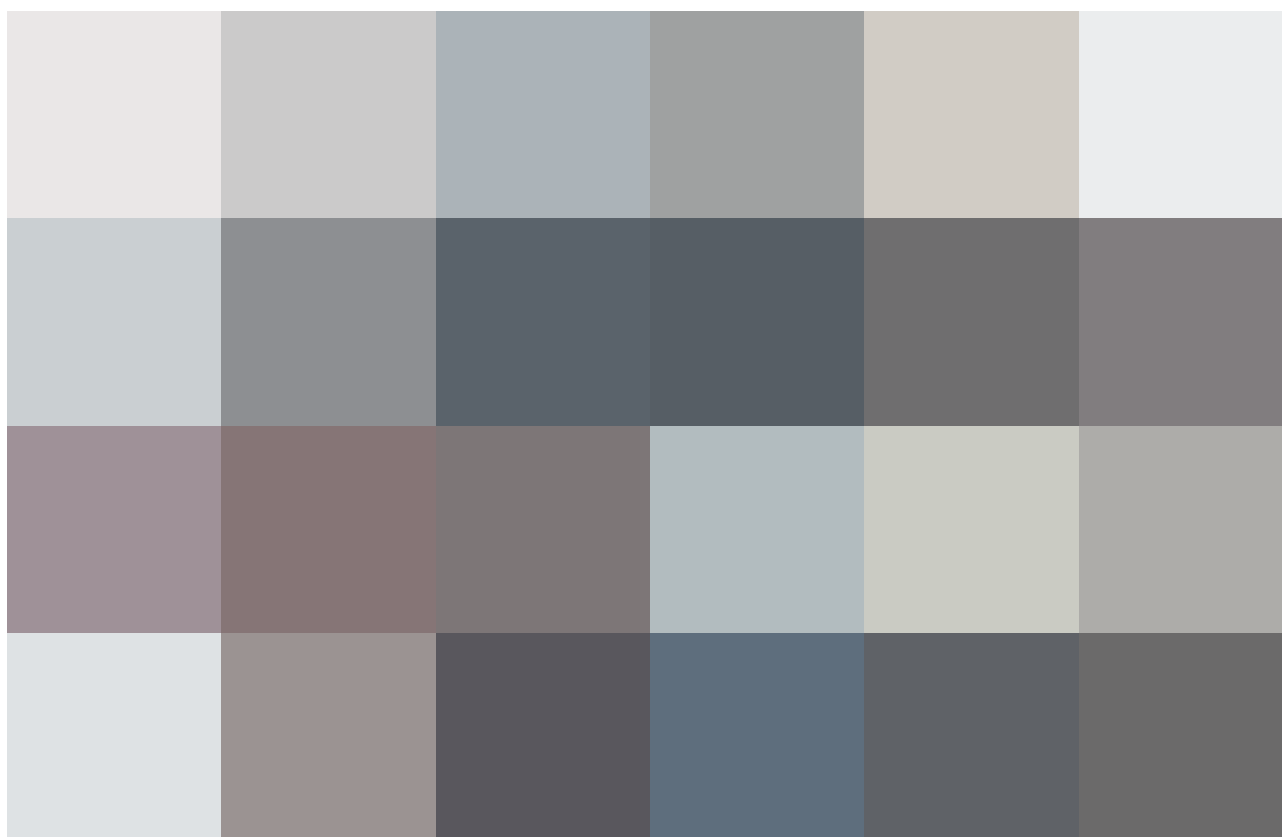
Bu tarixi qələbə təkəllüf hərbi uğur deyildi. Azərbaycanın həm diplomatiya, həm də informasiya sahəsində ardıcıl və düşünülmüş fəaliyyəti sayəsində, bütün dünya ictimaiyyətinə özünün ədalətli mövqeyini göstərdi və beynəlxalq hüququn tələblərinə uyğun hərəkət etdiyini sübut etdi.

Azərbaycanın suverenliyinin tam bərpası, illərlə regionda “status-kvo”nun qorunmasına çalışan bəzi qüvvələri ciddi narahat etdi. Bu qüvvələr 30 il ərzində özlərini sülhsevər, insan haqları müdafiəçisi kimi təqdim etsələr də, realıqda Ermənistanın işğalçılıq siyasətinə susmaq və ya dəstək verməklə məşğul olmuşdular. Əsl həqiqət isə bir olub: uzun illər boyu Azərbaycanla formal şəkildə dostluq münasibətləri saxlayan, amma işğal faktına qarşı konkret və ədalətli mövqe sərgiləməyən beynəlxalq dairələr, xüsusən də bəzi Qərbi ölkələri və beynəlxalq təşkilatlar yenə narahatdırlar. Onlar bu illər ərzində tərəfsiz və ya çox hallarda ikili standartlara əsaslanan mövqe tutaraq,

Azərbaycanın haqq işinə yetərinə dəstək verməmiş, əksinə, işğalçıyı dolayısı ilə müdafiə etmişlər. İndi isə Azərbaycanın qazandığı qələbədən qeyzlənərək müxtəlif istiqamətlərdə hücum keçirlər: siyasi təzyiqlər, əsassız ittihamlar, informasiya manipulyasiyaları və dezinformasiyalar bu fəaliyyətin əsas tərkib hissəsidir.

Azərbaycan qırx dörd günlük Vətən müharibəsi ilə ərazi bütövlüyünü qazananda xalqımızın nə qədər böyük bir uğurlara imza atdığını sıradan bir tarix adlandırmaq bəlkə də çox az olar. Bu fikrin geniş şərhini Azərbaycanın 30 il ərzində üzləşdiyi geosiyasi vəziyyəti, Ermənistanın məğlubiyyətindən sonra beynəlxalq münasibətlərdə yaranmış yeni situasiyanı və bəzi dövlətlərin, beynəlxalq təşkilatların bu dəyişikliklərə verdiyi reaksiyanı əhatə edir.

Xüsusən də 30 il özlərini dost və ədalət keşikçiləri kimi göstərənlərin suverenliyimizin tam bərpasından sonra qeyzlənib hərəkətə keçmələri Ermənistanı məğlubiyyəti ilə barışmaq

imkanı vermir. Təkcə döyüş meydanında yox, həm də diplomatiya və informasiya cəbhəsində də məğlub olmuş Ermənistan “silahdaşlarının” köməyi ilə yeni və uydurma cəhdlər ortaya qoyur və bunların reallıqlara çevrilməsi üçün dondan-dona girir. Bunun üçünsə indiki zamanda ən real vasitə olan informasiya müharibəsinin bütün imkanlarından faydalanmağa çalışır və bilavasitə Azərbaycan cəmiyyətinə hesablanmış bu cəhdlər isə səngimək bilmir.

Nazirlər Kabinetinin 2012-ci ilin birinci rübünün sosial-iqtisadi inkişafının yekunlarına və qarşıda duran vəzifələrə həsr olunmuş iclasında Azərbaycan Respublikasını prezidenti cənab İlham Əliyevin yekun nitqində deyirdi: “Bir məsələyə də toxunmaq istəyirəm. Bu da hesab edirəm ki, indiki zamanda çox aktualdır. İnformasiya təhlükəsizliyi. Biz enerji, ərzaq təhlükəsizliyi haqqında geniş danışırıq. Bu, çox vacibdir. İnformasiya təhlükəsizliyi də indiki dövrdə çox vacibdir. Bizə qarşı informasiya

müharibəsi aparılır. Bu, həqiqətdir. Mən buna tam əminəm, bu barədə iki fikir ola bilməz. Bu informasiya müharibəsinin aparılması işində, əlbəttə ki, ilk növbədə, erməni lobbisi öz fəallığı ilə seçilir. Azərbaycanı qaralamaq, Azərbaycan reallıqlarını danmaq, Azərbaycanı geridə qalmış, antidemokratik ölkə kimi dünyaya təqdim etmək cəhdləri, ilk növbədə, erməni lobbisinin çirkin əməllərindən qaynaqlanır”.

Onda tarixi qələbəyə 8 ildən də çox vaxt qalmaqda idi. Deyilənlər isə bir daha təsdiq edir ki, informasiya savaşı həm aktuallığı və operativliyi ilə, həm də təsir gücü ilə bu gün də gündəmdə qalmaqdadır. Əslində çirkin mübarizə tarixlərinin “səmərə və uğurunu” bu fəaliyyətləri ilə də təsdiqləyən Ermənistan dövləti, onun diplomatiyası və erməni diasporu son 200 ilin ən böyük reallığı qəbul etmək əvəzinə, yeni əsas olmayan iddialarına da dünyanı inandırmaq istəklərindədirlər. Ona görə də son 30 ilin əsl həqiqətlərini təkcə cəbhədəki yox, bu

gün də səngimək bilməyən informasiya savaşı prizmasından dəyərləndirmək istədik.

Digər tərəfdən Vətən müharibəsində qazılan tarixi qələbənin qazanılmasında Zəfərin informasiya təminatının necə böyük uğur olduğunu da dəyərləndirməyə çalışdıq. Əslində müasir dünyada bu iki amilin – hərbi və informasiya cəbhəsinin bir-birini mükəmməl şəkildə tamamladığını da görməkdəyik. Hətta media mütəxəssisləri Aynur Nəsirova və Xatirə Hüseynova “Mediada saxta xəbərlər: yayılma səbəbləri və onunla mübarizə üsulları” monoqrqfiyasında qeyd etdikləri kimi “Günümüzdə informasiyanın strateji silah olmasının özü artıq faktdır. Həm 44 günlük Vətən müharibəsi dönməndə, həm də sonrakı proseslərdə aktiv müharibə informasiya savaşına rəvac verib. Artıq “döyüş xəbər cəbhəsində” gedir, desək yanlışdır. Münaqişə tərəfləri daha çox insanların davranışlarına və psixoloji durumlarına hədəflənən silahlara üstünlük verir”. Bu kimi yanaşmalar da təsdiq edir ki, Azərbaycan ordusunun qırx dörd günün təcrübəsi dünyanın bir çox hərbi məktəblərində öyrəniləndiyi kimi informasiya savaşının dərsləri də öyrənilməli və təbliğ edilməlidir. Bu həm də Azərbaycan reallıqlarının ən müxtəlif obyektiv və subyektiv amillərdən qaynaqlanmasının təsdiqidir.

Əslində bitməyən informasiya savaşının qloballaşan dünyanın gündəmində xüsusi yeri var. Kommunikasiya və informasiya sənayesinin yeni məhsulu olan informasiya-psixoloji müharibə düşməyə fiziki hücumu nəzərdə tutan müharibə anlayışından fərqlidir. Onun məqsəd və məramı insanları özünüküləşdirmək və idarə etməkdir. İstər-istəməz hər zaman aktuallığını saxlayan bu savaşın görünən və görünməyən mənzərəsini öyrənmək və onun iştirakçısına çevrilmiş hər bir insanın vətəndaşlıq, eyni zamanda peşə borcunu ortaya qoymuş olur.

Qloballaşan dünyanın ümdə tələblərindən olan qlobal şəbəkə elmi-texniki və iqtisadi cəhətdən genişlənərək cəmiyyətin bütün sahələrində özünü göstərməkdədir. İnternet indi elə bir reallığa çevrilib ki, onsuz həyatı təəssəvvür etmək mümkün olub. İctimai baxışların formalaşmasında, qərarların qəbulunda, xüsusi hazırlanmış informasiya və dezinformasiyaların yayılmasında hər kəsin istifadə edə biləcəyi vasitəyə çevrilmişdir. Sərhədsiz informasiya müharibələrinin geniş yayıldığı hazırkı dövrdə istənilən məkanda internet vasitəsi ilə həyatı əhəmiyyət kəsb edən bütün vasitələri, o cümlədən maliyyə-bank, rabitə, elektrik təchizatı, nəqliyyat və onlarca sistemləri iflic etmək mümkündür.

Ona görə də informasiya cəmiyyətinin inkişaf etdiyi müasir dövrdə internet texnologiyalarından müxtəlif sahələrdə: təhsildə, elmdə, istehsalatda, dövlət strukturlarında və s. sahələrdə geniş istifadə edilməkdədir və bunun tələbi olaraq ölkəmizdə informasiya cəmiyyəti quruculuğu uğurla həyata keçirilir. Bu, həm də o deməkdir ki, Azərbaycan həqiqətlərini əks etdirən informasiya nə qədər çox olarsa, Azərbaycan dünyada daha yaxşı tanınar və Azərbaycan xalqına qarşı yönəlmiş dezinformasiya, yalan, böhtan və əks təbliğat xarakterli resursların dünya ictimaiyyətinə təsiri azalar.

Bu gün ölkəmiz qarşısında duran əsas vəzifə beynəlxalq aləmdə haqq səsini daha da ucaldan siyasət yürütmək və regionda davamlı sülhü təmin etməkdir. Bu önəmli məsələdə medianın üzərinə də ciddi vəzifələr düşür və mətbuatın uzun illərdən bəri davam edən informasiya savaşındakı rolu və məsuliyyəti daha da artmaqdadır.

*Namiq Əhmədov,
Azərbaycan Respublikasının Əməkdar
Jurnalisti, "Qızıl Qələm", "Araz", Həsən bəy
Zərdabi və TURKSOY-un Ali Mediya
mükafatçısı.
Filologiya üzrə fəlsəfə doktoru.*

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASI ADINDAN AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASI KONSTITUSIYA MƏHKƏMƏSİNİN Q Ə R A R I

Azərbaycan Respublikası Mülki Məcəlləsinin 21 və 23-cü maddələrinin şərh edilməsinə dair

31 may 2002-ci il

Bakı şəhəri

Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyası Məhkəməsi X.Hacıyev (Sədr), hakimlər: F.Babayev (məruzəçi-hakim), B.Qəribov, R.Qvaladze, E.Məmmədov, İ.Nəcəfov, S.Salmanova və Ə.Sultanovdan ibarət tərkibdə,

məhkəmə katibi İ.İsmayilovun,

xüsusi konstitusiyaya icraatında maraqlı subyektlərin qanuni nümayəndələri Azərbaycan Respublikası Ali Məhkəməsinin hakimi B.Əsədovun və Azərbaycan Respublikası Milli Məclisi Aparatının iqtisadi qanunvericilik şöbəsinin müdir müavini İ.Rəfibəylinin,

ekspert Bakı Dövlət Universitetinin hüquq fakültəsinin mülki hüquq kafedrasının müəllimi A.Talıbovun iştirakı ilə

Azərbaycan Respublikası Konstitusiyasının 130-cu maddəsinin IV hissəsinə müvafiq olaraq xüsusi konstitusiyaya icraatı üzrə açıq məhkəmə iclasında Azərbaycan Respublikası Mülki Məcəlləsinin 21.2-ci maddəsinin şərh edilməsinə dair Azərbaycan Respublikası Ali Məhkəməsinin 2002-ci il 03 aprel tarixli 8/2002 sayılı sorğusu ilə bağlı konstitusiyaya işinə baxdı.

hakim F.Babayevin məruzəsini, maraqlı subyektlərin qanuni nümayəndələri B.Əsədov və İ.Rəfibəylinin çıxışlarını, ekspert A.Talıbovun rəyini dinləyib, iş materiallarını nəzərdən keçirərək, Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyası Məhkəməsi

M Ü Ə Y Y Ə N E T D İ:

Azərbaycan Respublikasının Ali Məhkəməsi sorğuda məhkəmə təcrübəsində mənəvi ziyanın tətbiqi ilə bağlı çətinliklərin olmasını nəzərə alaraq, Azərbaycan Respublikası Mülki Məcəlləsində təsbit edilmiş ""zərər"" anlayışının şərh olunmasını xahiş edir.

Sorğu ilə bağlı konstitusiya işinin materiallarına Azərbaycan Respublikası Milli Məclisinin Aparatında düzgünlüyü təsdiq edilmiş Azərbaycan Respublikası Mülki Məcəlləsinin 21, 23-cü maddələrinin, Cinayət Prosessual Məcəlləsinin 7.0.36, 57, 60-cı, Əmək Məcəlləsinin 290-cı və ""İstehlakçıların hüquqlarının müdafiəsi haqqında"" Qanunun 12-ci maddəsinin rəsmi mətnləri əlavə edilmişdir.

Azərbaycan Respublikasının Konstitusiya Məhkəməsi aşağıdakıları qeyd edir.

Hər bir hüquq pozuntusu sosial mənada ictimai münasibətlərə mənfi təsir göstərdiyindən zərər (ziyan) törədir. Bu baxımdan zərər sosial və hüquqi aspektlərə malikdir.

Zərər yetirmə şəxsin və yaxud təşkilatın subyektiv hüququnu pozur. Bununla yanaşı mülki hüquqda zərər ona görə sosial mənə kəsib edir ki, subyektiv hüququn pozulması müəyyən edilmiş və qanunla qorunan obyektiv hüquqların pozulması ilə müşayiət olunur.

Zərər forma və məzmunundan asılı olaraq əmlak və qeyri-əmlak xarakterli olur.

Mülki Məcəllənin 21.1-ci maddəsində göstərilir ki, hüququ pozulmuş şəxs ona vurulmuş zərərin əvəzinin tam ödənilməsinə tələb edə bilər, bu şərtlə ki, qanunda və ya müqavilədə zərərin əvəzinin daha az miqdarda ödənilməsi nəzərdə tutulmasın. Məcəllənin 21.2-ci maddəsində müəyyən edilir ki, zərər dedikdə hüququ pozulmuş şəxsin pozulmuş hüququnu bərpa etmək üçün çəkdiyi və ya çəkməli olduğu xərclər, əmlakından məhrum olması və ya əmlakının zədələnməsi (real zərər), habelə hüququ pozulmasaydı, həmin şəxsin adı mülki dövriyyə şəraitində əldə edəcəyi gəlirlər (əldən

çıxmış fayda) başa düşülür. Beləliklə bu maddədə nəzərdə tutulmuş zərər real zərər və əldən çıxmış faydadan ibarətdir.

Göstərilənlərdən görünür ki, Məcəllənin 21-ci maddəsi şəxsin hüquqlarının pozulması nəticəsində yaranan maddi zərərin ödənilməsinin ümumi qaydaları kimi qəbul oluna bilər.

Zərərlə bağlı müddəalar Mülki Məcəllənin ümumi hissəsinin digər normalarında da nəzərdə tutulmuşdur.

Məcəllənin 23.4-cü maddəsində şərəfini, ləyaqətini və ya işgüzar nüfuzunu ləkələyən məlumatlar yayılmış fiziki şəxsin həmin məlumatların təkzibi ilə yanaşı, onların yayılması nəticəsində vurulmuş zərərin əvəzinin ödənilməsinə tələb etmək hüququ nəzərdə tutulmuşdur. Bu qaydalar həmçinin hüquqi şəxsin işgüzar nüfuzunun müdafiəsinə də tətbiq edilir (maddə 23.6). Lakin burada göstərilən zərərin maddi və yaxud mənəvi olduğu birbaşa göstərilməmişdir.

Şəxsin şərəfi, ləyaqəti və işgüzar nüfuzu təhqir olunursa o, sarsıntı, iztirab keçirir və bununla da mənəvi təhqirə məruz qalır. Bunun nəticəsində şəxsə mənəvi və maddi zərər yetirilir.

Qeyd edilməlidir ki, qanunverici bir sıra normativ hüquqi aktlarda maddi zərərlə yanaşı mənəvi zərərin mövcudluğunu qəbul edir və belə zərəri yetirən şəxsin məsuliyyətini nəzərdə tutur.

Belə ki, Azərbaycan Respublikası Cinayət Prosessual Məcəlləsinin 7.0.36, 57, 60-cı, Əmək Məcəlləsinin 290-cı, ""İstehlakçıların hüquqlarının müdafiəsi haqqında"" Qanunun 12-ci maddələrində və digər qanunlarda mənəvi ziyanın ödənilməsi barədə müddəalar vardır. ""İstehlakçıların hüquqlarının müdafiəsi haqqında"" Qanunun 12-ci maddəsində istehlakçıların bu Qanunda nəzərdə tutulan hüquqları istehsalçı (icraçı, satıcı) tərəfindən pozularsa istehlakçıya dəyən mənəvi ziyanın təqsirkar tərəfindən ödənilməsi nəzərdə tutulmuşdur.

Mənəvi zərərin ödənilməsinin zəruriliyi bir sıra beynəlxalq sənədlərdə də öz əksini tapmışdır.

Birləşmiş Millətlər Təşkilatı Baş Məclisinin 1985-ci il 29 noyabr tarixdə qəbul etdiyi "Cinayət və hakimiyyətdən sui-istifadə qurbanları üçün ədalət mühakiməsinin əsas prinsipləri haqqında" Bəyannamənin 1-ci maddəsində göstərilir ki, "qurbanlar" termini altında üzv dövlətlərin hakimiyyətdən cinayətkar sui-istifadəni qadağan edən qanunlar daxil olmaqla, milli cinayət qanunlarının pozulması nəticəsində bədən xəsarəti və ya mənəvi ziyan, emosional əzab, maddi zərər, yaxud əsas hüquqların xeyli dərəcədə sıxışdırılması daxil olmaqla fərdi, yaxud kollektiv şəkildə zərər yetirilən şəxslər başa düşülür.

Mənəvi zərər adətən vətəndaşların şəxsi qeyri-əmlak hüquqlarının pozulması nəticəsində əmələ gəlir. Mənəvi zərər qeyri əmlak zərəri olmaqla iqtisadi məzmun və dəyər kəsb etməyən hüquq pozuntusudur. Belə zərər vətəndaşa anadangəlmə və ya qanun əsasında ona məxsus olan qeyri-maddi nemətlərə aid (şərəf, ləyaqət, işgüzar nüfuz, şəxsi ailə sirri, hərəkət etmək azadlığı, yaşayış yeri seçmə, ad hüququ, müəlliflik hüququ, sair şəxsi qeyri-əmlak hüquqlar və digər maddi nemətlər) hüquqlarını pozmaqla fiziki şəxsə mənəvi sarsıntı, iztirab verir.

Mənəvi zərər bilavasitə zərər vuran şəxsin hərəkətlərindən sonra zərər çəkmişin şüuruna təsir göstərməklə mənfi psixoloji reaksiyaya səbəb olur. Mənəvi zərər vətəndaşların hüquqlarının pozulmasının müstəqil nəticəsidir. O həm vurulmuş əmlak zərəri ilə birlikdə yaxud əmlak zərəri vurulmadığı hallarda kompensasiya edilir.

Mənəvi zərər ödənilərkən mənəvi və fiziki iztirabların xarakteri və dərəcəsi, eləcə də cavabdehin təqsiri, əmlak vəziyyəti və s. vacib halların nəzərə alınması zəruridir və hər bir konkret halda belə zərərin ödənilməsi ilə bağlı

xüsusi tələblərin mülahizəsinə görə müəyyən olunmalıdır.

Azərbaycan Respublikası Konstitusiyasının 46-cı maddəsində hər kəsin öz şərəf və ləyaqətini müdafiə etmək hüququnun olması təsbit edilir, şəxsiyyətin ləyaqətinin dövlət tərəfindən qorunmasına təminat verilir.

Göründüyü kimi Konstitusiyada əsas insan və vətəndaş hüquqları və azadlıqları sırasında fərdin sosial, siyasi, iqtisadi hüquqlarının, eləcə də azadlıqlarının və təhlükəsizliyinin dövlət tərəfindən qorunması və müdafiəsi demokratik və hüquqi dövlətə xas olan təminatlar kimi öz əksini tapmaqla fərdin, cəmiyyətin, həmçinin dövlətin hərtərəfli inkişafına təkan verən amillərdən hesab olunur.

Bununla yanaşı qeyd olunmalıdır ki, cəmiyyətin hərtərəfli inkişafı üçün əsas prinsiplərdən biri də fikir və söz azadlığının təmin olunmasıdır. Belə hüquq Azərbaycan Respublikası Konstitusiyasının 47-ci maddəsində təsbit olunmuşdur.

İnsan Hüquqlarının və Əsas Azadlıqlarının Müdafiəsi Haqqında Avropa Konvensiyasının 10-cu maddəsində qeyd olunmuşdur ki, hər kəs öz fikirlərini ifadə etmək azadlığı hüququna malikdir. Konvensiyanın 17-ci maddəsində həmçinin hər hansı bir dövlətin, qurumun və ya şəxsin burada təsbit olunmuş hüquq və azadlıqlarının ləğvinə yönəlmiş hər hansı fəaliyyətlə məşğul olmaq və ya hər hansı əməl törətmək və ya onları Konvensiyada nəzərdə tutulanlardan daha artıq məhdudlaşdırmaq hüquqlardan sui-istifadənin qadağan olunması kimi qiymətləndirilir.

Avropa Konvensiyasının 10-cu maddəsinin müddəası Avropa Məhkəməsinin 1998-ci il 8 iyul tarixli Linqensin Avstriya dövlətinə qarşı iddiasına dair iş üzrə qəbul olunmuş qərarının əsasını təşkil etmişdir. Qərarda fikir ifadə etmək azadlığı demokratik cəmiyyətin aparıcı dayaqlarından biri olmaqla onun tərəqqisi və cəmiyyətin hər bir üzvünün özünü ifadə etməsi şərtləri kimi qəbul olunur.

Azərbaycan Respublikası Konstitusiyasının 80-ci maddəsində göstərilmişdir ki, Konstitusiyanın və qanunların pozulması, o cümlədən Konstitusiyada və qanunlarda nəzərdə tutulan hüquqlardan sui-istifadə və ya vəzifələrin yerinə yetirilməməsi qanunla müəyyən edilən məsuliyyətə səbəb olur.

Beləliklə, bir hüququn həyata keçirilməsi digər hüququn məhdudlaşdırılması və ya ümumiyyətlə nəzərə alınmaması ilə müşayiət edilə bilməz. Bu baxımdan şərəf və ləyaqətin müdafiəsi həyata keçirilərkən fikir və söz azadlığı hüququnu nəzərdə tutan Konstitusiya müddəalarına da riayət edilməli və hər iki hüquq arasında mütənasiblik təmin olunmalıdır. Bütün hüquqlar həyata keçirilərkən biri-digəri ilə rəqabətdə olur və ona görə də qanunun mənəvi zərərin ödənilməsinə nəzərdə tutan müddəaları tətbiq edilərkən, bir hüququn müdafiəsi digər hüququn məhdudlaşdırılması hesabına həyata keçirilə bilməz.

Xüsusilə qeyd olunmalıdır ki, mülki qanunvericilikdə şərəf, ləyaqət, işgüzar nüfuz, şəxsi həyat sirri və şəxsi toxunulamazlıqla bağlı pozuntuların nəticəsində dəymiş zərərin ödənilməsi nəzərdə tutulsa da digər şəxsi qeyri-əmlak hüquqlarından və qeyri-maddi nemətlərdən istifadə etmək hüquqlarının pozulması nəticəsində vurulmuş zərərin ödənilməsi müəyyən olunmamışdır.

Azərbaycan Respublikası Konstitusiyasının 94-cü maddəsinin I hissəsinin 1 və 6-cı bəndlərinə görə Azərbaycan Respublikası Konstitusiyasında təsbit edilmiş insan və vətəndaş hüquqlarından və azadlıqlarından istifadə, bu hüquqların və azadlıqların dövlət təminatına, məhkəmə icraatı və məhkəmə qərarlarının icrasına dair ümumi qaydaları Azərbaycan Respublikasının Milli Məclisi müəyyən edir.

Yuxarıda göstərilənlərə əsasən və Azərbaycan Respublikası Konstitusiyasının 130-cu maddəsinin IV hissəsini, "Konstitusiya Məhkəməsi haqqında" Azərbaycan

Respublikası Qanununun 66, 75, 76, 78, 80, 81, 83, və 85-ci maddələrini rəhbər tutaraq, Azərbaycan Respublikasının Konstitusiya Məhkəməsi

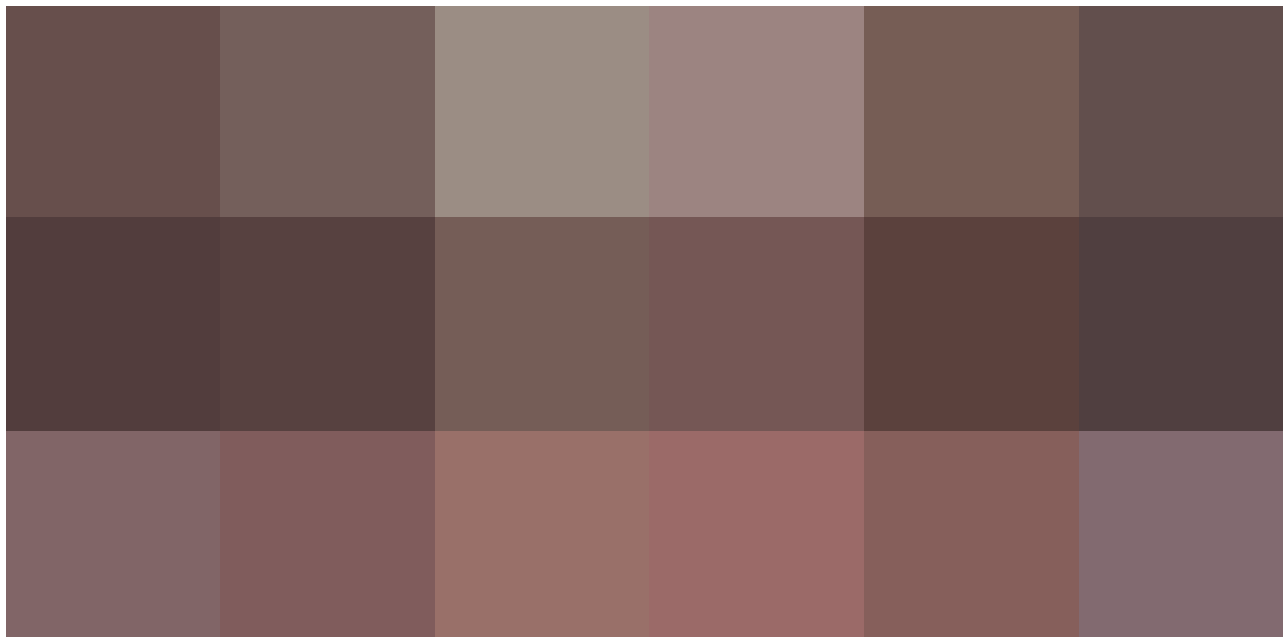
Q Ə R A R A A L D I:

1. Azərbaycan Respublikası Mülki Məcəlləsinin 21-ci maddəsinin müddəaları yalnız real zərərin, habelə əldən çıxmış faydanın ödənilməsinə nəzərdə tutur. Həmin Məcəllənin 23-cü maddəsində nəzərdə tutulmuş zərər dedikdə şərəfin, ləyaqətin və işgüzar nüfuzun ləkələnməsi ilə bağlı şəxsə dəymiş mənəvi zərər (fiziki və mənəvi iztirablar) və maddi zərər başa düşülür.
2. Azərbaycan Respublikasının Milli Məclisinə tövsiyyə olunsun ki, Azərbaycan Respublikası Mülki Məcəlləsində digər qeyri-əmlak hüquqlarının və qeyri-maddi nemətlərin müdafiəsini müəyyən etsin.
3. Mənəvi zərərin ödənilməsi, habelə qanunvericilikdə nəzərdə tutulmuş başqa məhdudiyyətlərin tətbiq edilməsi Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyası ilə qorunan digər əsas hüquq və azadlıqlarla mütənasib olmaqla hər bir konkret halda məhkəmənin mülahizəsindən asılıdır.
4. Qərar dərc edildiyi gündən qüvvəyə minir.
5. Qərar "Azərbaycan" qəzetində və "Azərbaycan Respublikası Konstitusiya Məhkəməsinin Məlumatı"nda dərc olunsun.
6. Qərar qətidir, heç bir orqan və ya vəzifəli şəxs tərəfindən ləğv oluna, dəyişdirilə və yaxud rəsmi təfsir oluna bilməz.

*Sədrlik edən
Xanlar Hacıyev*

*Xüsusi ittiham qaydasında şikayətlərə dair işlərə
baxılması üzrə məhkəmə təcrübəsi haqqında*

**AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASI ALİ MƏHKƏMƏSİ
PLENUMUNUN QƏRARI**

İnsanın şərəfi, ləyaqəti və nüfuzu hüququn ən ali bəşəri dəyərlərindən hesab olunur.

Azərbaycan Respublikası Konstitusiyasının (bundan sonra Konstitusiyanın) 46-cı maddəsində, Birləşmiş Millətlər Təşkilatının 10 dekabr 1948-ci il tarixli Ümumdünya İnsan Hüquqları Bəyannaməsində və 16 dekabr 1966-cı il tarixli “Mülki və siyasi hüquqlar haqqında” Beynəlxalq Paktda, “İnsan Hüquqlarının və Əsas Azadlıqlarının Müdafiəsi haqqında” Avropa Konvensiyasında (bundan sonra Konvensiyada) təsbit edilmiş şəxsi və ailə həyatına hörmət hüququ ilə əlaqədar olaraq qeyd olunur ki, hər kəsin şərəf və ləyaqətini müdafiə etmək hüququ vardır, hər hansı hal şəxsiyyətin ləyaqətinin alçaldılmasına əsas verə bilməz.

İnsanın şərəfi, ləyaqəti və nüfuzu bir-biri ilə sıx surətdə bağlı olan mənəvi, əxlaqi və sosial dəyərlər olduğuna görə bu dəyərlər dövlət tərəfindən müdafiə olunur.

Konstitusiyaya fikir və söz, məlumat və yaradıcılıq azadlıqlarını həyata keçirərkən, hər kəsdən qanunlara riayət etməsini və başqalarının hüquqlarına hörmətlə yanaşmasını tələb edir.

Lakin, bir sıra hallarda bəzi şəxslər, o cümlədən kütləvi informasiya vasitələrinin əməkdaşları onlara verilmiş hüquq və azadlıqlardan sui-istifadə edərək, başqalarının şərəf və ləyaqətini ləkələyən, onları nüfuzdan salan təhqir və böhtan xarakterli məlumatların kütləvi şəkildə yayılmasına yol verirlər.

Azərbaycan Respublikasının məhkəmələrində 2012-2013-cü illərdə böhtan və təhqirlə bağlı xüsusi ittiham qaydasında baxılmış şikayətlərin təhlili göstərir ki, bu müddət ərzində 401 nəfər haqqında 249 şikayət ərizəsi daxil olmuşdur. Onlardan 44-ü (10,9%) jurnalistlər barəsində olmuş, bu müddətdə məhkum edilən jurnalist olmamışdır. Belə ki, 1 jurnalist barəsində bəraət hökmü çıxarılmış, 10-u barəsində xüsusi ittiham qaydasında şikayət üzrə icraata xitam verilmiş,

33 nəfər barəsində isə şikayətin icraata qəbul edilməsindən və məhkəmə baxışının keçirilməsindən imtina edilmişdir.

Təhqir və böhtanla bağlı xüsusi ittiham qaydasında şikayətlər üzrə cinayət işlərinin ümumiləşdirilməsinin nəticələrinə görə, məhkəmələr, bir qayda olaraq, belə işlərə baxarkən qanunvericiliyin tələblərinə əməl edərək həmin işlər üzrə qanuni, ədalətli və obyektiv qərarlar qəbul edirlər. Bununla belə, ümumiləşdirmə nəticəsində bəzi hallarda məhkəmələr tərəfindən bu xarakterli işlərə baxılarkən maddi və prosessual hüquq normalarının pozulması, süründürməçilik hallarına yol verilməsi müəyyən edilmişdir.

Məhkəmələr tərəfindən xüsusi ittiham qaydasında şikayətlər üzrə işlərə baxılarkən nöqsan və çatışmazlıqların aradan qaldırılması və bu işlər üzrə vahid məhkəmə təcrübəsinin formalaşdırılması məqsədilə Azərbaycan Respublikası Ali Məhkəməsinin Plenumu Azərbaycan Respublikası Konstitusiyasının 131-ci maddəsini və "Məhkəmələr və hakimlər haqqında" Azərbaycan Respublikası Qanununun 79 və 80-ci maddələrini rəhbər tutaraq

QƏRARA ALIR:

1. Xüsusi ittiham qaydasında şikayətlər üzrə işlərə baxarkən məhkəmələr hər kəsin toxunulmazlığının, şərəf və ləyaqətinin, habelə Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyasında nəzərdə tutulmuş digər hüquqlarının məhkəmə müdafiəsinin təmin edilməsi üçün qanunvericiliyin tələblərinə əməl etməlidirlər.

2. Məhkəmələrə izah edilsin ki, cinayət qanunvericiliyində xüsusi ittiham qaydasında cinayət təqibinə səbəb olan əməllərin törədilməsinə görə cinayət məsuliyyətinin nəzərdə tutulması hər kəsin mənəvi dəyəri olan şərəf və ləyaqətini, nüfuzunu qeyri-qanuni qəsdlərdən qorumaq məqsədi daşıyır.

Hər kəsin şərəfi dedikdə, onun cəmiyyətin üzvü kimi əxlaqi, mənəvi keyfiyyətlərinə, digər insanlara, dövlətə, cəmiyyətə münasibətinə görə ona verilən qiymət, ləyaqəti dedikdə, şəxsin öz mənəvi və əqli keyfiyyətlərini, cəmiyyətdəki mövqeyini və nüfuzunu dərk etməsi və özünün özünə verdiyi qiymət, nüfuzu dedikdə isə şəxsin cəmiyyətdə, kollektivdə, dostlarının əhatəsində, təşkilatda öz qabiliyyətinə görə tutduğu mövqə başa düşülür.

3. Məhkəmələrin diqqətinə çatdırılsın ki, Azərbaycan Respublikası Cinayət Məcəlləsinin (bundan sonra CM-nin) 147, 148, 165.1 və 166.1-ci maddələri ilə xüsusi ittiham qaydasında şikayətlər əsasında işlərə baxılarkən bütün hallarda Konstitusiyanın 30-cu maddəsində (əqli mülkiyyət hüququ), 32-ci maddəsinin II və III hissələrində (şəxsi və ailə həyatının sirrini saxlamaq hüqu-

qu), 46 (şərəf və ləyaqətin müdafiəsi hüququ), 47 (fikir və söz azadlığı), 50-ci (məlumat azadlığı) maddələrində, Konvensiyanın 8 (şəxsi həyata və ailə həyatına hörmət hüququ) və 10-cu (fikri ifadə etmək azadlığı) maddələrində təsbit edilmiş hüquq və azadlıqların pozulub-pozulmaması araşdırılmalı, İnsan Hüquqları üzrə Avropa Məhkəməsinin (bundan sonra Avropa Məhkəməsi) ifadə azadlığına dair presedent hüququndan geniş istifadə olunmalıdır.

4. Məhkəmələr nəzərə almalıdırlar ki, Avropa Məhkəməsinin presedent hüququnda demokratik sistemin davamlılığı baxımından söz azadlığının əhəmiyyətinə xüsusi diqqət yetirilir.

Bununla belə, o da nəzərə alınmalıdır ki, fikri ifadə etmək azadlığı Konvensiyanın 10-cu maddəsinin 2-ci bəndinə əsasən digər şəxslərin nüfuzu və hüquqlarının müdafiəsi üçün məhdudiyyətlərə məruz qala bilər.

Avropa Məhkəməsinin qərarlarında qeyd edilmişdir ki, ifadə azadlığına hər hansı məhdudiyyətin "zəruriliyi" əsaslı qaydada müəyyən edilməlidir. İlk növbədə məhkəmələr məhdudiyyətin tətbiqi üçün "ciddi ictimai tələbatın" mövcud olub-olmadığını müəyyən etməlidirlər; bu halda onların müəyyən mülahizə hədudları vardır. Mətbuat ilə bağlı işlərdə məhkəmələrin malik olduğu mülahizə hədudları demokratik cəmiyyətin azad mətbuatı təmin etmək və qorumaq marağı ilə müəyyən edilir. Eynilə, Konvensiyanın 10-cu maddəsinin 2-ci bəndinə əsasən məhdudiyyətin qanuni məqsədə mütəna-

sib olub-olmamasının müəyyən edilməsində bu maraq daha ağır çəkiyə malikdir (bax, Fressoz və Ruar Fransaya qarşı (BP), § 45).

Avropa Məhkəməsi həmçinin bildirmişdir ki, mətbuatın demokratik cəmiyyətdə oynadığı “gözətçi” rolu xüsusi əhəmiyyət kəsb edən amildir (bax, Qudvin Birləşmiş Krallığa qarşı, 27 mart 1996-cı il, § 39). Onun vəzifəsi öz məsuliyyət və öhdəliklərinə uyğun qaydada siyasi məsələlər və ümumi maraq kəsb edən digər məsələlər barədə məlumat və fikirləri yaymaqdan ibarətdir (bax, başqa bir çox mənbələrlə yanaşı, De Haes və Gijssels Belçikaya qarşı, § 37 və Kolombani və digərləri Fransaya qarşı, § 55). Lakin mətbuat müəyyən hədləri, xüsusilə başqalarının nüfuz və hüquqlarına aid olan hədləri aşmamalıdır.

Həmçinin nəzərə alınmalıdır ki, məqbul olan tənqidin həddləri fərdi şəxslə müqayisədə ictimai xadim, o cümlədən siyasətçi ilə bağlı daha genişdir. Birincidən fərqli olaraq ictimai və ya siyasi xadim sözlərinin və hərəkətlərinin jurnalistlər və ümumiyyətlə ictimaiyyət tərəfindən yoxlanılmasına qaçılmaz olaraq və bilə-bilə açıq edir və buna görə o, daha böyük dərəcədə dözümlülük nümayiş etdirməlidir (bax, Lingens Avstriyaya qarşı, § 42).

5. Qeyd edilsin ki, böhtan və təhqir xarakterli məlumatlar mətbuatda dərc edilməklə, radio və televiziya verilişlərində səsləndirilməklə, elektron vasitələrlə yayınlanmaqla, kinoxronikal proqramlarda nümayiş etdirilməklə, əsərlərdə təsvir edilməklə, yığıncaq və toplantılarda deyilməklə, məktub, ərizə və şikayətlərdə göstərilməklə, idarə, müəssisə və təşkilatlardan çıxan sənədlərdə əks etdirilməklə və sair üsullarla yayıla bilər.

Lakin CM-nin 147 və 148-ci maddələrinin mənasına görə, şəxs böhtana, yəni yalan olduğunu bilə-bilə hər hansı şəxsin şərəf və ləyaqətini ləkələyən və ya onu nüfuzdan salan məlumatları yaymaya və təhqirə, yəni şəxsiyyətin şərəf və ləyaqətini nalayiq formada qəsdən alçaltmaya görə o halda cinayət məsuliyyətinə cəlb edilə bilər ki, təhqir və böhtan xarakterli məlumatlar onun tərəfindən kütləvi çıxışlarda, kütləvi nümayiş etdirilən əsərdə, kütləvi informasiya vasitəsində və ya kütləvi nümayiş etdirildiyi halda internet informasiya ehtiyatında yayılmış olsun.

Kütləvi çıxış dedikdə, hər hansı şəxsin şərəf və ləyaqətini alçaldan və ya onu nüfuzdan salan məlumatları ən azı iki nəfər kənar şəxsin görə, eşidə və ya qavraya biləcəyi formada ifadə etmə başa düşülür.

Kütləvi nümayiş etdirilən əsər dedikdə, ən azı iki nəfər kənar şəxsin görə və ya qavraya biləcəyi şəraitdə nümayiş etdirilən əsərlər (fotoşəkillər, rəsm əsərləri, kinematoqrafiya əsərləri, reklam və sair) başa düşülür.

Kütləvi informasiya vasitəsi və kütləvi nümayiş etdirildiyi halda internet informasiya ehtiyatı dedikdə, dövrü mətbu nəşrlər, teleradio proqramları, kinoxronika proqramları, sosial internet şəbəkələri, dövrü mətbuatın və teleradio kanallarının internet saytları və digər yayım formaları başa düşülür.

Böhtan və təhqir xarakterli məlumatların müxtəlif orqan və təşkilatlara ünvanlanmış ərizə və şikayətlərdə əks olunması və ya ona aid olan şəxsə təklildə bildirilməsi həmin məlumatların kütləvi çıxış şəklində yayılması sayılmır və belə hallarda onları yaymış (bildirmiş) şəxsin hərəkətlərinin cinayət kimi qiymətləndirilməsi istisna edilir.

6. Məhkəmələrə izah edilsin ki, Avropa Məhkəməsinin presedent hüququna müvafiq olaraq barəsində xüsusi ittiham qaydasında şikayət verilmiş şəxs tərəfindən yayılmış məlumatlarda fikrin və ya faktın əks etdirilməsi fərqləndirilməli və bu hala əhəmiyyət verilməlidir. Faktların mövcudluğu nümayiş oluna bilsə də, fikirlərin həqiqiliyi sübut oluna bilən deyildir. Fikirlərin həqiqiliyini sübut etmək tələbinə riayət etmək mümkün deyil və bu tələb Konvensiyanın 10-cu maddəsi ilə təmin edilmiş hüququn əsas hissəsi olan fikir azadlığının özünü pozur (bax, yuxarıda qeyd olunan De Haes və Gijssels, § 42 və Lingens, § 46). Eyni zamanda, üçüncü tərəfin davranışı barədə iddialar irəli sürüldüyü hallarda bəzən faktın təqdimatı ilə fikirlər arasında fərqi müəyyən etmək çətin olur. Buna baxmayaraq, hətta fikirlər faktlara əsaslanmadıqda, onlar olduqca əsassız ola bilər (bax, Jerusalem Avstriyaya qarşı, §43).

7. Məhkəmələrə tövsiyə edilsin ki, xüsusi ittiham qaydasında şikayətlər əsasında işlərə baxılarkən yayılmış məlumatların təhqir və ya tənqid xarakterli olmasına, onların xüsusi ittihamçının

şəxsi və ya ictimai həyatına, siyasi fəaliyyətinə müdaxilə olub-olmamasına diqqət yetirsinlər. Nəzərə alınmalıdır ki, Avropa Məhkəməsinin presedent hüququna görə, ifadə azadlığının həyata keçirilməsi özündə məsuliyyət və öhdəlikləri ehtiva edir, Konvensiyanın 10-cu maddəsi ilə jurnalistlərə verilən təminat isə onunla şərtlənir ki, onlar jurnalist etikasına müvafiq olaraq düzgün və etibarlı məlumatı təqdim etmək məqsədilə vicdanla fəaliyyət göstərsinlər (bax, başqa mənbələrlə yanaşı, Radio Frans və digərləri Fransaya qarşı, §37 və yuxarıda qeyd olunmuş Kolombani və digərləri, §65).

Yerlərdə seçilmiş nümayəndələr və ya vəzifəli şəxslər tərəfindən törədilməsi güman olunan cinayətlər barədə ictimaiyyəti xəbərdar etmək vəzifəsi mətbuata aid olsa da, müəyyən şəxslərin adlarını və vəzifələrini qeyd etməklə onları birbaşa ittiham etmə jurnalistləri öz iddiaları üçün kifayət qədər faktiki əsasları təqdim etmək öhdəliyini müəyyən edir (bax, Lesnik Slovakiyaya qarşı, §57).

8. Xüsusi ittiham qaydasında verilmiş şikayətdə zərər çəkmiş şəxsin təhqir olunması iddiası irəli sürüldükdə, yayılmış məlumatların təhqir xarakterli məlumatlar olmasını yoxlayarkən məhkəmələrə müvafiq lüğətlərdən, linqvistika sahəsində mütəxəssislərin fikirlərindən istifadə etmələri, zərurət yarandıqda məhkəmə-linqvistik ekspertizası keçirmələri tövsiyə edilir.

9. Məhkəmələrə tövsiyə edilsin ki, təhqir və böhtanla bağlı işlər üzrə təqsirləndirilən şəxslər barəsində cəza tədbiri seçərkən törədilmiş cinayətin xarakteri və ictimai təhlükəlilik dərəcəsini, təqsirləndirilən şəxslərin şəxsiyyətlərini səciyyələndirən, cəzanı yüngülləşdirən və ağırlaşdırın halları, ifadə azadlığının demokratik cəmiyyətin təməl sütunlarından biri olmasını və bununla bağlı Avropa Məhkəməsinin presedent hüququnu nəzərə alsınlar.

Avropa Məhkəməsi vurğulamışdır ki, Konvensiyanın 10-cu maddəsi ilə təmin edilmiş ifadə azadlığına müdaxilənin mütənasibliyi müəyyən edilərkən təyin edilən cəzanın xarakteri və ağırlığı nəzərə alınmalı amillərdir (bax, başqa mənbələrlə yanaşı, Ceylan Türkiyəyə qarşı (BP), § 37 və Skalka Polşaya qarşı, §§ 41-42).

Baxmayaraq ki, Avropa Konvensiyasına tərəfdar çıxmış dövlətlər tərəfindən şəxslərin nüfuzu-

nu qanuna münasib yolla müdafiəsini təmin etmək üçün ifadə azadlığının həyata keçirilməsinin nizamlanmasına yol verilir və hətta Konvensiyanın 8-ci maddəsinə əsasən bu sahədə olan pozitiv öhdəliklərə görə onlar bunu etməyə məcburdur (bax, Pfreyfer Avstriyaya qarşı, § 35; Von Qannover Almaniyaya qarşı, § 57). Bu, kütləvi informasiya vasitələrini açıq-aşkar və ya şübhə edilən hüquqpozmalar barədə ictimaiyyəti dərhal məlumatlandırmaq rolunun həyata keçirilməsindən son dərəcədə çəkindirən tərzdə edil-məməlidir.

Avropa Məhkəməsi qeyd etmişdir ki, cəza təyin edilməsinin, prinsip etibarilə, məhkəmələrin səlahiyyətinə aid məsələ olmasına baxmayaraq, mətbuatla bağlı cinayətə görə azadlıqdan məhrum etmə cəzasının təyin edilməsi müstəsna hallarda Konvensiyanın 10-cu maddəsi ilə təmin edilən jurnalistlərin ifadə azadlığına uyğun ola bilər (Cumpana və Mazare Rumıniyaya qarşı (BP), § 115).

10. Məhkəmələr nəzərə almalıdırlar ki, Azərbaycan Respublikası Cinayət-Prosessual Məcəlləsinin (bundan sonra CPM-nin) 37-ci maddəsinə əsasən, xüsusi ittiham qaydasında cinayət təqibi yalnız zərər çəkmiş şəxsin ərizəsi əsasında CM-nin 147 (böhtan), 148 (təhqir), 165.1 (müəlliflik hüquqlarını və ya əlaqəli hüquqları pozma) və 166.1-ci (ixtiraçılıq və patent hüquqlarını pozma) maddələrində göstərilən cinayətlər üzrə həyata keçirilir. Cinayət nəticəsində ziyan vurulmuş, məhkəməyə xüsusi ittiham qaydasında şikayət vermiş yetkinlik yaşına çatmış və fəaliyyət qabiliyyəti olan zərər çəkmiş şəxs xüsusi ittiham qaydasında şikayətin öz icraatına qəbul edilməsi və ya məhkəmə baxışına təyin edilməsi haqqında məhkəmə qərarı qəbul olunduğu andan xüsusi ittihamçı, barəsində şikayət verilmiş şəxs isə — təqsirləndirilən şəxs qismində tanınırlar.

Zərər çəkmiş şəxs yetkinlik yaşına çatmadıqda və ya fəaliyyət qabiliyyətli olmadıqda xüsusi ittihamçı qismində həmin şəxsin adından xüsusi ittiham qaydasında məhkəməyə şikayət vermiş onun qanuni nümayəndəsi tanınır.

11. Məhkəmələrin nəzərinə çatdırılsın ki, xüsusi ittiham qaydasında icraatın başlanmasına səbəb yalnız zərər çəkmiş şəxs tərəfindən xüsusi

ittiham qaydasında verilmiş şikayət ola bilər. Xüsusi ittiham qaydasında şikayət yazılı şəkildə cinayətin törədildiyi yerin yurisdiksiyasına aid olan birinci instansiya məhkəməsinə verilir. Şikayətdə aşağıdakılar göstərməlidir: şikayət vermiş şəxs haqqında məlumatlar (soyadı, adı, atasının adı, doğulduğu il, yaşayış yeri və məşğuliyyət növü, vəzifəsi), törədilmiş cinayət barəsində məlumatlar (cinayət qanunu ilə nəzərdə tutulmuş məhz hansı əməlin törədilməsi, onun harada, nə vaxt və necə törədilməsi, bu zaman zərər vurulmuşdursa, məhz hansı zərərin vurulduğu, o cümlədən maddi ziyanın məbləği), cinayət qanunu ilə nəzərdə tutulmuş əməlin kim tərəfindən törədilməsi (şəxsin soyadı, adı, atasının adı və yaşayış yeri) və əməlin məhz həmin şəxs tərəfindən törədilməsinin nə ilə təsdiq edildiyi, şikayətdə göstərilən cinayətin törədilmə hallarının hansı şahid ifadələri ilə və konkret olaraq hansı şəxslərin ifadələri ilə (şəxsin soyadı, adı, atasının adı və yaşayış yeri), hansı sənədlərlə, habelə hansı digər sübutlarla təsdiq edildiyi, cinayəti törətmiş şəxsin cinayət məsuliyyətinə cəlb edilməsi haqqında xahiş, şikayətin verildiyi tarix (il, ay və gün), şikayəti vermiş şəxsin imzası (CPM-nin 293.3.1-293.3.7-ci maddələri).

Məhkəmələrə tövsiyə edilsin ki, xüsusi ittiham qaydasında şikayətə məhkəmənin hazırlıq iclasında baxılması mərhələsində şikayətin məzmununun CPM-nin 293.3.1-293.3.7-ci maddələrinin tələblərinə uyğun olub-olmamasını yoxlasınlar. Xüsusi ittiham qaydasında şikayət bu tələblərə cavab vermədikdə, habelə CPM-nin 302.1.2-302.1.4 və 302.1.6-302.1.8-ci maddələrində nəzərdə tutulmuş halları müəyyən etdikdə məhkəmə hazırlıq iclasında şikayətin öz icraatına qəbul edilməsindən imtina haqqında əsaslandırılmış qərar qəbul edir.

12. Məhkəmələrin diqqətinə çatdırılsın ki, xüsusi ittiham qaydasında şikayətlərə məhkəmələrdə baxılması aidiyyəti CPM-nin 74.1-74.4 və 74.8-ci maddələrinə əsasən müəyyən edilir.

Kütləvi informasiya vasitələrində dərc edilməklə və ya kütləvi nümayiş etdirildiyi halda internet informasiya ehtiyatlarında yerləşdirilməklə böhtan və ya təhqir xarakterli məlumatların yayılması ilə əlaqədar verilmiş şikayətlərə kütləvi informasiya vasitələrinin (internet infor-

masiya ehtiyatlarının) hüquqi ünvanı üzrə birinci instansiya məhkəmələri tərəfindən baxılır.

Hüquqi ünvan dedikdə, kütləvi informasiya vasitələrinin (internet informasiya ehtiyatlarının) müvafiq icra hakimiyyəti orqanı tərəfindən qeydiyyatla alınarkən müəyyən edilmiş ünvanı başa düşülür.

Kütləvi informasiya vasitəsinin (internet informasiya ehtiyatının) hüquqi ünvanı məlum olmadıqda, yaxud da onlar xaricdə qeydiyyatla alındıqda xüsusi ittiham qaydasında şikayətə təhqir və ya böhtan xarakterli məlumatları belə kütləvi informasiya vasitələrində (internet informasiya ehtiyatlarında) yaymış şəxsin Azərbaycan Respublikasında axırncı yaşayış yeri üzrə fəaliyyət göstərən məhkəmə tərəfindən baxılır.

Kütləvi informasiya vasitələrində (internet informasiya ehtiyatlarında) təhqir və böhtan xarakterli məlumatı yaymış şəxs özünü bəlli etmədikdə, belə məlumatlar anonim şəkildə yayılmış məlumatlar hesab edilir, onların yayılması ilə bağlı xüsusi ittiham qaydasında verilmiş şikayət isə - CPM-nin 293.3.1-293.3.7-ci maddələrinin tələblərinə uyğun olmayan şikayət kimi qiymətləndirilir. Belə hallarda məhkəmə hazırlıq iclasında şikayətin öz icraatına qəbul edilməsindən imtina haqqında qərar qəbul edir.

13. Məhkəmələrə izah edilsin ki, xüsusi ittiham qaydasında məhkəməyə verilmiş şikayətdə xüsusi ittiham qaydasında cinayət təqibi ilə yanaşı, həmçinin ictimai və ya ictimai-xüsusi ittiham qaydasında cinayət təqibinə səbəb ola bilən cinayətlər haqqında da məlumatlar olduqda məhkəmə hazırlıq iclasının qərarı ilə CPM-nin 207.6-cı maddəsinə əsasən onda olan bütün məlumatları dərhal baxılması üçün ibtidai araşdırmaya prosessual rəhbərliyi həyata keçirən prokurora göndərir.

14. Xüsusi ittiham qaydasında şikayətin törədilmiş cinayət haqqında məlumata bərabər tutulmasını nəzərə alaraq belə şikayəti vermiş şəxs məhkəmənin hazırlıq iclasında bilə-bilə yalan xəbərçilik etməyə görə CM-nin 296-cı maddəsi ilə xəbərdar olunur.

15. Xüsusi ittiham qaydasında şikayət üzrə işlərə baxarkən məhkəmələrin diqqəti zərər çəkmiş şəxsin irəli sürdüyü ittihamı müdafiə etmək hüququnun təmin edilməsinə dair prosessual normaların tələblərinə əməl edilməsinə yönəldilsin.

Xüsusi ittiham qaydasında irəli sürülmüş ittihamın müdafiəsi zərər çəkmiş şəxsin məhkəmə iclasında iştirak edərək onun tərəfindən sübutların təqdim edilməsindən, vəsatətlər qaldırılmasından, müdafiə tərəfinin təqdim etdiyi sübutların tədqiqində, məhkəmə çıxışlarında iştirak etməkdən ibarətdir. Bu zaman xüsusi ittihamçı barəsində şikayət verilmiş şəxsin vəziyyətini ağırlaşdırmadan irəli sürdüyü ittihamı dəyişmək və ya ondan tamamilə imtina etmək hüququna malikdir.

16. Məhkəmələrin nəzərinə çatdırılsın ki, xüsusi ittiham qaydasında şikayət üzrə cinayət təqibinin əsas xüsusiyyətlərindən biri məhkəmənin müşavirə otağına gedənədək xüsusi ittihamçının barəsində şikayət verilmiş şəxslə barışıqda həmin təqibə xitam verilməsidir. Tərəflərin barışması halının yeni cinayətlərin törədilməsinin qarşısının alınmasında əhəmiyyət kəsb etdiyini nəzərə alaraq məhkəmələrə bütün hallarda zərərçəkmişə onun cinayət məsuliyyətinə cəlb edilməsi məsələsini qaldırdığı şəxslə barışmaq hüququnun olmasını izah etmələri tövsiyə edilir. Bu hüququn olması barədə izah həm məhkəmənin hazırlıq iclasında, həm də məhkəmə baxışının hər hansı mərhələsində, lakin məhkəmə müşavirə otağına gedənədək verilə bilər.

17. Məhkəmələrə izah edilsin ki, xüsusi ittiham qaydasında şikayət üzrə cinayət təqibinə xitam həmçinin xüsusi ittihamçının irəli sürdüyü ittihamdan imtina etdiyi və ya üzrlü səbəblər göstərmədən təkrarən məhkəmə iclasına gəlmədiyi hallarda da verilir (CPM-nin 43.1.1 və 43.2-ci maddələri).

Məhkəmə tərəfindən xüsusi ittiham qaydasında şikayət üzrə qanunvericilikdə nəzərdə tutulmuş əsaslarla xitam verilməsi haqqında qərarın qəbul edilməsi zərərçəkmişin təkrarən eyni ittiham üzrə məhkəməyə müraciət etməsini istisna edir.

18. Nəzərə almaq lazımdır ki, CPM-nin 87.8-ci maddəsinə əsasən yetkinlik yaşına çatmamış və ya fəaliyyət qabiliyyəti olmayan zərər çəkmiş şəxsin hüquqlarının onun əvəzinə qanuni nümayəndəsi həyata keçirir. Buna görə, yetkinlik yaşına çatmamış və ya fəaliyyət qabiliyyəti olmayan zərər çəkmiş şəxs qanuni nümayəndəsinin razılığı olmadan irəli sürülmüş ittihamı dəyişmək, ittihamdan imtina etmək və ya barəsində xüsusi itti-

ham qaydasında şikayət verilmiş şəxslə barışmaq hüququna malik deyil.

19. İzah edilsin ki, xüsusi ittihamçı barəsində şikayət verdiyi şəxslə barışıq əldə edilməsi üçün müəyyən əqlabətən şərtlər (məənəvi ziyanın ödənilməsi, kütləvi informasiya vasitələrində təkzib verilməsi, ondan üzr istənilməsi və sair) irəli sürə bilər. Bu hal və təqsirləndirilən şəxs tərəfindən irəli sürülmüş şərtlərə əməl olunması xüsusi ittihamçının onunla barışması əsası ilə cinayət təqibinə xitam verilməsi haqqında qərarla əks olunmalıdır.

20. Xüsusi ittiham qaydasında şikayət üzrə məhkəmə baxışı CPM-nin XLII fəslində nəzərdə tutulmuş qaydalara əməl edilməklə keçirilir və xüsusi ittihamçı ittihamdan imtina etmədikdə və ya təqsirləndirilən şəxslə barışmadıqda hökmün (bəraət və ya ittiham hökmünün) çıxarılması ilə başa çatdırılır. Məhkəmənin hökmü CPM-nin 349-354-cü maddələrinin tələblərinə cavab verməlidir.

21. Məhkəmələrin nəzərinə çatdırılsın ki, xüsusi ittiham qaydasında cinayət təqibi zamanı xüsusi ittihamçı məhkəmə istintaqı başlananadək CPM-nin 179 və 181-183-cü maddələrində nəzərdə tutulmuş qaydada maddi və məənəvi ziyanın ödənilməsinə dair iddia verdikdə məhkəmə həmin iddiaya baxmalı və məhkəmə baxışı ittiham hökmünün çıxarılması ilə nəticələndikdə hökmdə iddianın tam və ya qismən təmin edilməsi, yaxud da rədd edilməsi haqqında qərar qəbul etməlidir.

Bu zaman məhkəmə ödənilməsini qərara almış ziyanın miqdarını müəyyən edərkən hər bir işə fərdi yanaşmalı, təhqir və ya böhtan xarakterli məlumatların yayılma dairəsini, müəlliflik, ixtiraçılıq, patent hüquqlarının pozulma dərəcəsini, xüsusi ittihamçıya yetirilmiş məənəvi və fiziki sarsıntılarının xarakterini və dərəcəsini, təqsirləndirilən şəxsin əmlak vəziyyətini, işin sair hallarını, habelə ziyanın ödənilməsi üçün təqsirləndirilən şəxsin real imkanlarını və hökmün mülki iddianın təmin edilməsi hissəsində icrasının mümkünliyünü nəzərə almalıdır.

Azərbaycan Respublikası

Ali Məhkəməsinin Sədri

Ramiz Rzayev

Bakı şəhəri, 21 fevral 2014-cü il

№ 3

Aslanov Qəşəm
Novruz oğlu

Aslanov Qeyrət
Qəşəm oğlu

Kərimov Sərdar
İsa oğlu

Jurnalistikani nədən seçdim

Orta məktəbin sonuncu siniflərində oxuyanda riyaziyyatçı olmaq istəyirdim – riyaziyyat müəllimi. Sonra fikrimi dəyişib dil-ədəbiyyat müəllimi olmaq arzusuna düşmüşdüm. Nəhayətdə tarixçi olmağa qərar vermişdim.

Belə bir zamanda valideynlərimlə rayondan Bakıya gəlmişdik.

Bakıda atamgilin ailəvi dostluq etdikləri Qəşəm əmiglə də getdik. -- Onu deyim ki, bu ailədə özümü çox rahat hiss edirdim. Qəşəm əminin hədsiz sadəliyi, Cəvahir xalanın çox yanımlı-dönümlü, qayğıkeş olması, onların övladları - Qeyrətin, Nəcəbətin və digər uşaqlarının (6 uşaq idilər) isti münasibətləri insanı öz evindəki kimi hiss etdirirdi. Yoxsa o biri qonaq getdiyimiz dost evlərində, nə qədər olmasa da, şəxsən mən özümə qarşı bakılının rayonluya münasibətini hiss edirdim...

HAŞIYƏ: Bəs Qəşəm əmi, Cəvahir xala kim idi? - Aslanov Qəşəm Novruz oğlu ixtisası jurnalist, xarakteri milli vətənpərvər, peşəsi dövlət xadimi, ruhu "Saymazovun salamı"na hopmuş yazıçı, nisgili Qərbi Azərbaycandakı ocağı, sevgisi ailəsi və insanlıq, hissi bəşəri idi. Cəvahir xala, – Cəvahir xala isə mələk idi, mələk. Bildiyimiz mələk! Macalım olanda bu ailədən, ailənin bildiyim fenomenliyindən geniş yazacam.

Həmin gün, hər istirahət günlərində olduğu kimi, qələbəlik idi Qəşəm əminin evində. Qeyrət, bibisi oğlu Sərdar və mən kənara çəkilib ali təhsil mövzusunda söhbət

edirdik. Həmin vaxtlarda məndən 5-6 yaş böyük olan Sərdar tibb institutunda (ADTI-da), Qeyrət isə Moskva Dağ-Mədən İnstitutunda təhsil alırdılar. Öz təcrübələrinə əsasən mənə tövsiyələr verirdilər. Sərdar təklif etdi ki, bəlkə jurnalistlik ixtisasını seçim. Bu mövzuda danışığımızı kənardan eşidən Qəşəm əmi də bizə yaxınlaşıb söhbətimizə müdaxilə etdi. O da konkret bildirdi ki, yaxşı jurnalist – həm tarixçi, həm filoloq, həm dülgər, ümumiyyətlə hər şey deməkdir... Bu bir cümlə o qədər səlist və sərrast oldu ki, müzakirəmizə nöqtə qoydu. Elə o andanca jurnalist olacağıma qəti qərar verdim.

...İndi çox təəssüf edirəm ki, məni jurnalistikaya yönəldən şəxslər həyatda yoxdurlar. Hər üçü - Qəşəm Aslanov Apşeron Rayon Partiya Komitəsinin birinci katibi işləyərkən, 50 yaşı tamam olmamış faciəli surətdə, Sərdar Kərimov Azərbaycan Respublikası Səhiyyə Nazirinin birinci müavini işləyərkən, 50 yaşı tamam olmamış vəfat etmişlər. Və Qeyrət Aslanov isə Azərbaycan Meşə Təsərrüfatı nazirinin köməkçisi işləyərkən, 40 yaşı olmamış bu həyatdan köçmüşdür. Hər üçünə Allahdan rəhmət diləyərək Ruhları qarşısında baş əyirəm!

Fəxrəddin Ağamirzəyev,
baş redaktor,
Jurnalist – hüquqşünas.

